

923

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ
ԳՐԱԴԱՐԱՆ
19

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ
ԳՐԱԴԱՐԱՆ

№ 4

- მ. ადამაშვილი—კვაჭი კვაჭანტირაძე.
- პ. ქ.—პროლეტ. მხატვრები. კეტი კოლიცი.
- ს. ასლანიშვილი—სანდრო ყაზბეგის მხარეს.
- ჯონ რიდი—ნაწყვეტი რომანიდან „ათი დღე, რამაც შესძრა ქვეყნიერება“.
- ვ. გ.—არტურ რემბო.
- არტურ რემბო—ხელმეორედ დასახლებული პარიზი.
- ს. შანშიაშვილი—სპარტაკ.
- ი. ხ.—ლი—კინო.
- კინომრეწველობა ჩეენში.
- ინტერნაციონალის მუსიკის ავტორი.
- სახალხო სახლის იუბილე.
- აინშტაინ ხელოვანთა სასახლეში.
- ილუსტრაცია და სხ.

1924 წ-ლ.

კედლის კალენდარი და
მოკრასვი კალენდარი

გამოცემა სახალხოვნო გამოცემლობისა

შედგენილი პ. ი. ზუმბაძისა.

კალენდარში შეყვანილია: საგეგნიერო საკომუნო საგაურანო საგხსტრო
და სალიტერატურო მასალა

კალენდარი სუეთად და მსატკრულანდა გამოცეჟული.

მოიკითხეთ ყველა კიოსკსა და წიგნის მაღაზიაში

საწუობი სახელმწიფო გამოცემლობა ღორის პელიქ. ქ. № 5.

რომ მომავალში, როცა კვაკი კვაპანტრიძე თავადიშვილის პსევდონიმით დაივლის და ნახავს პეტერბურგს, პარიზს, ვენას, ბერლინს და ლონდონს, ქუთაისის გახსენებანზე მწირად ჩაიკინებენ და იტყვიან:

— თურმე საქათმეში დაიბადე, სალორეში გავიზარდე, ცხლა კი ნამდვილ სასახლეში გადმოვსახლდი.

ერთი კვირის შემდეგ, როცა კვაკიო დაბინავდა ქუთაისში, სილიბისტრო თავის ოჯახით სამტრედიამო დაბრუნდა. უკანასკნელად, კვაკიოს რომ ეთხოვებოდა, სილიბისტრომ ასე დაარბია თვისი ერთადერთი ნუგეში და იმედი:

— აბა შვილო, გეთხოვები. კარგა ხანს ვეღარ გნახავთ. მივედიართ, მაგრამ გული და სული აქა გვრჩება ქვეიანად იყავი, სწავლას გული დაუდებ, ბუღებს და მასწავლებლებს ყველაფერი დაუჯერე. გაუტყუებულს და ყაზხბოგუმებს ნუ აყვები. თუ ქუა იხმარე, ისეთი კაცი გამოხვალ, რომ მთელ სამტრედიას, ხონს და ქუთაისსაც აალაპარაკებ. მტერს უნდა თვალი დავეყუწოთ, მეგობარი და ნათესავი გავახაროთ. შენი იმედი მივედიართ, შვილო კვაკიო... შენ იცი...

კვაკიომ უპასუხა:
— თქვენ არხეინად იყავით... კვაპანტრიძის გვიარ არ შევარცხენ.

ყველამ გაიკინეს, მერე იტრეს, ერთმანეთი დაპოცნეს და წაივინდნენ.

კვაკიო დარჩა ბუღელ შოლის ოჯახში, ბალახანის ქუჩაზე, საცა შოლის სამიკიტრო ჰქონდა. ერთი კვირის შემდეგ გიმნაზილის ახალ ფორმაში გამოწყობილი კვაკი სწავლას შეუდგა.

V

გავიდა რამდენიმე წელიწადი. კვაკი დაქაბუდა, გავიზარდა, გავიშალა. მაღალი, ჩახსებული, ლამაზი და ტანადი ვეკაცი იზრდებოდა. ნიჭით კვაკი პირველთა შორის ითვლებოდა, რომით უკანასკნელი იყო, ხოლო საერთოდ საშუალო. გაკვივების დასწავლა და დაზეპირება მისთვის ტრეჯავა იყო, მაგრამ მიიწე ადვილად ეწეოდა სიბრძნის უფლს, რადგან დიდი მისიიერება ჰქონდა და კლასში გადიოდა ადვილად ითვისებდა. ვერც წიგნის კითხვის უღებდა ვეუღს, თუმცა დატკეცებით ჰკითხულობდა მოგზაურობას, ყოველგვარ თავდადასავლას, მსხველრებას და წარსულსა ავანტურის აღწერას. ორჯერ სამსჯერ გადაიკითხა ჯერ მაინ-რიდი და გუსტავ ემარი, მერე გორდონის მოგონებანი, ნაჰ პინკეტონი, შერლოკ ჰოლმსი და ამგვარი ავტორები.

სილიბისტროს დარიგება კვაკის მაგრად ჩაეჭედა ტვინში. კვაკი სულ იმის ცდაში იყო, რომ ძლიერთათვის და მასწავლებლისთვის ეცინამოგებინა რამე, მუდმივ მათ თვალ წინ ეტრიალაჰ,მათთვის თავი მოეყოლებინა, შეეკარებინა და მათგან წერილ-წერილი გამოჩინა და სარგებლობა ენახა. ამ მხრივ კვაკი ბუნებამ უხვად დააჯილდოვა, მას საოცარი და იშვიათი ნიჭი ჰქონდა ადამიანის ხასიათის ცნობისა, მასთან დახალგავედობა, დამკობრება-დამძიბობებისა, მისი სრული ნდობის და სიყვარულის მოპოვებისა. თუ კვაკი გულში ჩაიღებდა ვინმესთან დახლოვებას, იგი კაცი ან ქალი ორიოდე კვირაში კვაკის სულითა და გულით დატკეცებული ჰყავდა.

კვაკი ქვეითთან ქვეიანი იყო, დინჯათ—დინჯი, ხუპარასთან—ხუპარი, დარდიანთან—დარდიანი, მზიარულ-

თან—მზიარული; ძლიერთან მორჩილი, პირმოთან—ქლესა, თავაზიანი და მოღიმარი; უხეშთან და ჭირვეულთან—თავდახალი და მოქნილი; სუსტთან—ძლიერი, კანდიერი, კინიანი; პირდაპირთან—ორგული, ფული და ორბარი; ორგულთან—ათაგული და ათბარი; მუხასთან—ლერწამი, ლერწამთან—მუხა; რკინასთან—ბამბა ზ ბამბასთან—რკინა.

საცა პირდაპირი გზა დაკეტილი იყო და სხვა ვინმე უკან იხედავ, იქ კვაკი ხუთიოდე მიხვეულ—მოხვეულ ბილინი აპოვად; უკარი და უფანჯრო ოთხკუთხედში რომ ჩაგარდნილიყო, ათიოდე ხერგლს აღმოაჩენდა; ცხრაკლი-ტურტურ ცემში ისე შედგებოდა და გამოძებოდა, როგორც ნემსი ბუმბუღში.

კვაკიმ ზედმიწევნით შეიგნო და შეითვისა გარდუელი და უღლვეელი ძალა ტუბილი სიტყვისა, ღიმილისა, ქებისა, ქლესობისა; მან აიოვნა თოლისმა ნდობის მოხვეუქისა, ადამიანის სულის და გულის დაკურობა—დამორჩილებისა, ათთა და ასთა დაბმა—მოწველისა, მათი გაკრეკა-გამოყუენებისა.

როცა ვინმეს შეჭკეყებდა და მოსწვევლიდა, მახლობელთა შორის სინდისის დასამშვიდებლად იტყოდა ხოლმე:

— ამ ქვეყნად ზოგი უნაგირით იბადება, ზოგი დე-ზებ თ და მათრახით. მე დეზი და მათრახი მიჩრეცენია, დეე სხვებმა უნაგირი ატარონ. ასე უთქვამს თურმე ვოლტერს.

ან:

— ამ ქვეყნად რომ ყველა გულმაგარი და უნდო იყოს, და ყველას რომ ჯიბე მავთულის მათუ ჰქონდეს პირმოკერილო, ჩემისთანა კაცი უნდა დარაჯად დაუღდეს სხვის ჯიბებს, ან მიწას უნდა ჰხნადეს.

ან კიდევ:

— ცხვარი ღმერთს მოსაწვევლად და საკრეკად გაუჩენია.

კვაკის ყნოსვა და ალლო კარგი ჯიშინი ძალღვივთ ჰქონდა განვითარებული. იგი ცოცხალი ბარომეტრი იყო და გაავდრებას ან გამოდარებას მაშინ იგრძნობდა ხიო-მე, როცა სხვები დარის გამოცვლას არც კი მოულოდნენ. ხოლო დარი ხზირად იცვლემოდა შოლისა რქებისა და ოჯახში, გიმნაზიაში, ბულვარზე და ქუთაისის საერთო ცხოვრებაში. კვაკი დარის გამოცვლას დროზე აუღებდა ალღოს და უშაღ ვაღიკვამად ხოლმე ახალ ტანისამოსს და კანს, საბრძოლველ იარაღს შეიკვლიდა, თავის ქალებს შესაფერად გადააჯგუფებდა, ჩამავალ მზეს მიაფუთობებდა, ამომავალს მიესალმებოდა, დარდობილს ჩასწისლავდა და წამოდებარს თამამად გვერდში ამოუღებგოდა.

ყველაფერს თავის ადვილად, დრო და ზომა აქვს.

ეს უბრალო ჰუმეარიტებაჲც კვაკის ზედმიწევნით ჰქონდა შეთვისებული და ამ იარაღსა საოცარის მარდობით ჰხმარობდა. ლაპარაკს კილო, სიტყვების რაოდენობა და შეჩრევა, მათი მოხმარება თავის დროზე და შესაფერ პირობებში, ყოველი ნაბიჯი, მიხერა-მიხერა—ყველაფერი გამოამაგარიშებული, დათვლილი, არინ-დარინი და გამოაგარიშ ჰქონდა: თავის დროზე ჩრდილში შესვლა და თავის გარიღება, თავის დროზე გამოშვებება და თავის გამოჩენა, თავის დროზე მოთმენება და მოლოდინი, დროზე მოქმედება და თავის დროზე ისევე უკან დახევა.

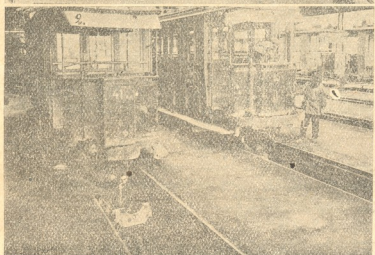
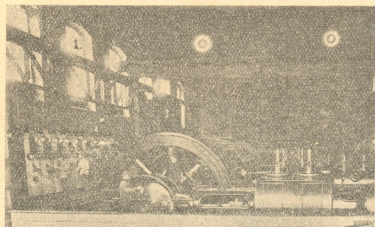
კვაკის ბაღალი არ ჰყავდა ფულის შოვნაში, ჩაგრამ ან იშვიათად, ან არავან ციკოდა ნამდვილი წყარო და

ხერხი ამ ფულგების შოვნისა. უუციღურეს შემთხვევაში კვა-
პი სესხსაც მიჰპართავდა ხოლმე. ამ ძნელზე ძნელ ქუთა-
თურ საქმეშიაც კვაპის თავისებური ხერხი ჰქონდა—უბ-
რალო, პარტიცი და უებარი: ის მოულოდნელად, სხვათა
შორის, ვაკერით და არხინდელ ჩაურთავდა ხოლმე მასში:
„სამი თუმანი მასესხეო“, და ამას ისეთი კილოთი იტყო-

და და ისეთს დროს შეარჩევდა, რომ უარს არასოდეს
მიიღებდა. ხუთი წუთის შემდეგ ფულის გამსესხებელი ნა-
ნობდა და თავში ხელს იცემდა, მაგრამ გვიანდა იყო.

კვაპის კიდევ ერთი ჩვეულება სჭირდა, რომელიც
კანონად და წესად ჰქონდა მიჩნეული: ნურავის, ნურასო-
დეს, ნურაფერზე უარს ნუ ეტყვი, მაგრამ დაპირებული

თბილისის ტრამვაის მთავარი სახელოსნოები.

1. ფლგტრონის მანქანა; 2. ვაგონების რემონტი; 3. რელსების მოღონა 4. სადურგლოს სახელოსნო.

მხოლოდ მაშინ შესარულე, თუ იგი იმ დღესვე ან ხვალ
მაინც კვაპისთვის სასარგებლო იქნება. ამიტომ იყო, რომ
კვაპიკოსგან უარი არავის გაუტევა. ფულგეთილი, თავზიან-
ნი და ზრდილი ახალგაზრდა უხეად აბნევედა მარცხნივ და
მარჯვნივ ათასნაირ დაპირებას, მაგრამ საკვირველი ის
იყო, რომ მოტყუებულთ არ სწყინდათ იმედის ვაცრუება,
რადგან კვაპი ისე თავზიანად, ტკბილად და ხელმარ-
ჯედ გამძვრებ-გამოძვრებოდა ყოველგვარი გაპირების-
გან, რომ მისი კრედიტორები ნასიამოვნებიც კი რჩებოდ-
ნენ და ახალ-ახალ სამსახურს უწყევდნენ.

კვაპიმ თავიდანვე დიდი გავლენა დაიმსახურა თავ-
ის ტოლ-ამხანაგებში. ის რომ კლასში შევიდოდა, ან
ბუღალარზე გავიდიოდა, მაშინვე მის გარშემო დიდი ჯგუ-
ფი შესდგებოდა ხოლმე. ნაცნობი და ამაჰანაგები ისე ეხ-
ვიოდნენ ვარშემო, როგორც ბუზი თავუსს. მას ყველა-
სთვის და ყოველთვის ჰქონდა დამზადებული შესფერი
სიტყვა, აზრი, ღიმილი, რჩევა და დაროგება. მრავალნაი-
რი გაუფრებობის მოვავარება, წერტილმანი შეხლა-შეპოხ-
ლის მოწყობისებები, და ნოსწყვეტ-მასწყველებელთა შორის
შუამავლობა მისი ხელობა იყო. ყველანი ამობდნენ:

— კვაპის რომ შრომა უყვარდეს, დიდი მომავალი
ექნებოდა.

— ისედაც დიდი კაცი გამოვა. დაიხსოვეთ ჩემი
სიტყვა—უმატებდნენ სხვები.

VI

ბულე შოლიას სამიკიტრო ბალახანის ქუჩაზე ჰქონ-
და, ხოლო ბინა—იმავე სახლის ეზოში. კვაპიკო ამ სამი-
კიტროში ხშირად დაძებებოდა, ზოგჯერ დახლში და
წვრილმანშიაც ჰშველოდა, ცალკე კაბინეტებში იქცე-
ბოდა, ყველაურს ყურს უგდებდა, ავირდებოდა, ითვი-
სებდა და გამოცდილობას იღესავდა. ამიტომ მოხდა, რომ
შოლიას სამიკიტრო კვაპისთვის ცხოვრების ნამდივლ სკო-
ლად გალიქცა. მან, ათიოდე წლისამ აქ იმდენი გაიგო,
ნახა და შეითვის-შეისწავლა, რომ სხვას, ოცი წლის ჰა-
ბუქსაც, არც უნახავს, არც გამოუტყდა.

ბულე შოლიას ჰყავდა ახალგაზრდა ცოლი, სახელად
ცვირი, რომელიც კვაპის ისე ზრდიდა და უფლიდა, როგორც
საკუთარ შვილს, რადგან ჰქვიანი და ლამაზი კვაპიკო
მართლა შეილივით უყვარდა. ცვირნი ეს უცხო ბავშვი ისე
შეითვისა და შეიზარდა, რომ მას თვითონვე გააბანებდა
ხოლმე მაშინაც კი, როცა კვაპიკო ცამეტ-თათმეტე წლი-
სა გახდა.

კვაპის საკუთარი პაწაწინა ოთახი ჰქონდა. მისი

ოთახი და საერთო დიდი ოთახი თხელი ფიკრულით იყო გადაღობილი. ამიტომ ორივე ოთახში ისმოდა ყოველი სიტყვა, კრაპუნნი და ფუსფუსი.

ბულუ შოლია თავის დახსნა იშვიათად პორობდებოდა. იმ საღამოს კვაკი ბულვარიდან დაბრუნდა, ცოტაოდენი გადიკობა და დაწვა. ცვირიმ კვაკიკოს ოთახში რაღაც მიაღაც-მოაღაცა, მერე ლამუა ჩაუჭიო, სიბნელეში ტახტზე ჩამოუჯდა კვაკის და ხუმრობა დაუწყო. ეს ხუმრობა ისე გათავდა, როგორც უნდა გათავებულყო: ცვირიმ კვაკის ისეთი რამ ასწავლა, რაც კვაკიმ წინადაც იცოდა, მაგრამ საკუთარ თავზე ჯერ სავსებით ნაცად-ნავრძნობი არ ჰქონდა ნამდვილ დედაკაცთან.

ბულუ შოლია ბებერი და ავადმყოფი იყო, ამიტომ ცვირიმ იმ ღამეს მეორე მუღმივი მამალი იშოვნა, ხოლო კვაკიკომ—პირველი ნამდვილი დედალი.

რას იფიქრებდა მამის ცვირი, რომ თუ იგი კვაკიკოსთვის პირველი მასწავლებელი იყო, მისი მეზობლის ქალიშვილი ვარა—კვაკის ტოლი—უკვე რამდენიმე წლის წინად კვაკიკომ ვარად გაიხანდა.

მეორე დღიდან ცვირიმ ალერსი და მზრუნველობა გაათქცა და კვაკიკოს ჩუმიდ ხელში ვერცხლის მანეთიანი ჩაუღო, თან ჩასწურაწულა:

— გენაცავლე ამ ხელგმში. იყიდე რამე, მაგრამ სიტყვა არსად დაძძრა, თორემ ორიენი დაეიღუბებოთ.

გაფრთხილება საჭირო არ იყო. კვაკიკო ისედაც გაჩუმდებოდა ამ მანეთის შესახებ, თუმცა დანარჩენის გაჩუმებაზე არც კვაკი და არც მისი ამხანაგები ნიძლიავედ ერთმანეთსაც არ დასდებდნენ.

ასე იშოვნა კვაკი კვაჭანტირაქემ საკუთარის ოფლითა და შრომით პირველი მანეთი.

ის მანეთი ტებილი, ადილი და მსუბუქი გამოდგა. რაკი კვაკიმ გზა გაიკვლია და ერთხელ იგემა ასე ნაშოვნი მანეთიანი, პირველს მეორე მოჰყვა, მეორეს—მესამე, მესამეს—მეოთხე. ცვირი მალე დარწმუნდა, რომ საკუთარი მამლის გაზრდა და შენახვა

ძალიან ძვირი ჯდებოდა, მაგრამ გვიანდა იყო სინამდვილე და თითზე კენიანი. ცვირის ძილი გაუფრთხა და სულის მშვილობა დაეკარგა, რადგან მისი მამალი დაუდევარი და გაუმძღარი გამოდგა: ჰამით ცვირის ნაცემას სჯამდა, ხოლო იმავ დროს სხვა ეზოებშიაც და დდილიდა სხვა დედლებსაც მამლობას უწევდა. ასე ფიქრობდა და ასე უსაყედლებდა ცვირი კვაკიკოს.

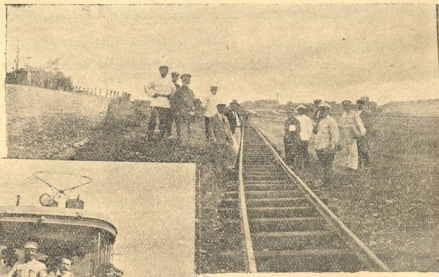
მაგრამ ცვირი ისევ სცდებოდა: სხვების საქათმეშიც ეყარა ვერცხლის და ოქრის ნაკმაში. ჯობრი და ქიშპობა ძნელი იყო და მეტად ძვირიც ჯდებოდა, ამიტომ ცვირიმ კვაკის დასაკუთრებაზე მალე ხელი აიღო და თავის ბედს შეურყიდა.

ან რა უნდა ექმნა საწყალ ცვირის: ყველას თავის ჯრილი და თავის წილი ჰქონდა. ნასუფრალი არც ისე დასაძიხახისი ყოფილა, როგორც პირველად ეგონა ცვირის, ხოლო ამ ქვეყნად ღამას ვაეკაცსაც და დედაკაცსაც თურმე ისე ინაწილებენ ძლიერნი, როგორც სხვა ქონებას და ბედნიერებას. არც ერთის და არც მეორეს დაიწმენას ნურავინ იფიქრებდა და ნურავინ დაიქედნის.

სამიოდე წელიწადი კიდევ გავიდა. ცვირიმ რაღაც ალლი აიღო, შეშინდა და მეზობლის ვარიცა კვაკიკოს დროზე დააშორა. ცვირი მათ შორის გარდღეულ კედლად აიტუზა, ეჭვით აიღო და კვაკის უფრო მაგრად ჩაეჭიდა, თუმცა წინანდებურად ისევ ნასუფრალით იყვებებოდა.

მამლის შენახვა თანდათან ძვირდებოდა, რადგან კვაკიც იზრდებოდა და ფასს იღებდა. ამიტომ სხვებთან ჯიბრი და ქიშპობაც ძნელდებოდა.

ერთხელ ცვირის და კვაკის მცირედი უსიამოვნება მოუვიდათ. კვაკი აიძრიზა, აიღუწა. მან თუკადრისა ოფლით ნაშოვნი ფულის აღება და პირველად ავემინა ცვირისთვის სი ბასრი კლანჭები.

ცვირიმ გაიცინა და უთხრა:

— დიდი სულელი ყოფილხარ, ჩემო კვაკიკო, თუ ფიქრობ, რომ ამ ფულს საჩქერად გაძღვე. მე ყველაფერი ჩაწერილი მაქვს. სესხად გაძღვე. სწავლას გაათავებ, ფულს მოიგებ და დამიბრუნებ. ნუ ხარ ბაღანა, აიღე.

კვაკიმ მოიფიქრა და უპასუხა:

— საჩვენებელი დავიბრუნებ. თუ თანახმა ხარ...

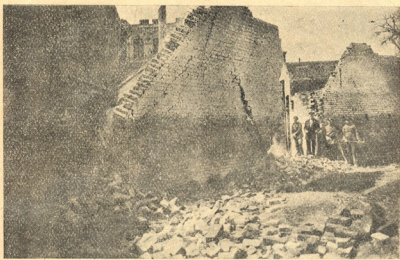
თბილისის ახალი ტრამვაის ხაზი სასაკლავოსკენ.

— აბა, უსარგებლოდ ფულს გავასესხებ?

ამაზე მორიდდნენ. ადამიანის გული ბნელია. ვინ იცის, გაახსენდა თუ არა სიმერემდის კვატი კვაპანტორაძეს, რომ მას ქალაქ ქუთაისში, ბაღახანის ქუჩაზე ოდესღაც ცვირი შოლიას ვალი დაედო. ის კი მართალია, რომ ცვირი შოლიას კვატზე დახარჯული ფული არასოდეს დაუთვლია, არც ჩაუწერია, არც ვალად ჩაუთვლია.

კვაჭი თავის ტოლ-ამხანაგებში არ მშალავდა, რომ მას ქალების ბაზარში მრავალი მუშტარი ჰყავდა, მაგრამ ფასის ფსახზე ლაპარაკი ერიდებოდა, მხოლოდ ზოგჯერ გაკვირვებით იტყობოდა ხოლმე.

— ქალზე ფულს მხოლოდ გივი ან მახინჯი ხარჯავს. ან კიდევ:

რკინის გზელთა კვირული. უფარგისი კედლის დანგრევა.

— ნასწავლს და ახალგაზრდა ქალიშვილებს მხოლოდ ტუტუტები და პოეტები დასდევნენ. ეს ქვეყანა სასევა გამოცდილი დედაკაცებათ. ხიფათიც ნაკლებია, თავისუფლებაც შეგჩრება, არც ბევრი დრო დაღვანარება, არც ფული. პირიქით, ზოგჯერ...

სიტყვა აღარ დასრულა. მხოლოდ ერთხელ, როცა სამი პოთილი ყვირიანური გამოსცაობ, ასე ბუნდიდოვანდა და ირიბულად დაიფარა თვრამეტე წლის კვაჭიმ თვისი ამხანაგებთ:

— ქვეა მოიკრიბეთ, ცხოვრებას დააკვირდით, ყველაფერი ასწონ-დასწონით და გაზომეთ. არ მესმის, ქალმა ისე როგორ უნდა გამაგეოს და გამბიტაცოს, რომ გონება დაეჯარო და ხუთმეტე წლის კაროგან შეეცრი ჩემი თავისუფლება, ახალგაზრდობა, მონაგალი და სიკაცობა. ჩემს დროში არა წლის ბაღანამაც იცის, რომ ქალი წუთიერი სიამოვნებისთვის არის გაჩენილი. მიიღე მისგან რაც მისაღები გაქვს, მერე, თუ გინდა, მაღლობა უთხარი და წიდი შენი გზით, თუ თანასწორობაა—ყველაფერში თანასწორობა უნდა იყოს. რათ უნდა ვათირო ზურგით ოჯი და ორმოცი წელიწადი ვიღაც სონია, ან ვარია, ან მარუსია? ორივემ ვისიამოვნეთ, მერე ორივენი ჩემნი გზით წავიდეთ, მორჩა და გათავდა! მეტსაც მოვახსენებთ: ცხოვრება ბრძოლაა. რასაც წაჭაღლეჯ—შენია, რაც არა—დაკარგულია. ზოგს დედაცეს გარდა იმისა, რაც ყველა ქალს აქვს, ზოგი რამ კიდევ მოეპოვება. ქვეყანი კაცს დედაკაცს ძირიან-ფესვიანად ამოსწორავს და თვითონ მოაჯდება მას ზურგზე, ვინაიდან—დამიჯერეთ, სხვის ზიდავს მე მირჩევნია სხვამ შიძლოს. ასეა ეს ქვეყანა მომართული. ვისაც თვალი აქვს—ღანდრებს, ვისაც ყური აქვს—

—გაიგონებს, ვისაც ტვინი აქვს—ამ ქეშმარიტებას შეგაგონებს, შეითვისებს და გამოიყენებს.

VII.

კვაჭიმ თანდათან მიუღია ქუთაისი ვაიციწო და შესიწავლა. ქუთაისმაც მალე შეაშინა და გამოარჩია ლამაზი, ნიჭიერი, ქვეყანი, მხიარული, ხეჩინანი და ხელმარლი ჰაბუჭო, რომელსაც ყველანი და ყველაფერი ჰპირდებოდნენ დიდს დაწინაურებას და ბრწყინვალე მოხალისს. თითქმის ყველა ოჯახის კარები ღია იყო კვაჭისთვის, რომელსაც ხელთ ჰქონდა თოლისმა სამ დღემ გაშინაურებისა, ყველანა ნათესავების აღმოჩენისა, ყველას შეეყარება—დამეგობრებისა და გამხიარულებისა.

კვაჭი ჯერ თავის ტოლ-ამხანაგებს აჰყვა. ისე დასეირნობდა ვოკოურაში, სალორაში, ჰომში და საფიხინის სასულაოზე, როგორც საკუთარ ბაღში, სამტრედიასში რომ ჰქონდა, ხონის გზის ნაპირზე. ნელ-ნელა დღეებმაც შეეჩვია. ჯერ მიყრუებულ სამიკრთობებში დადიოდა, სადაც გიმნაზიის შედამხედველი ან პოლიციელი არ შეეჩუბებოდნენ, მერე უფროსმა ამხანაგებმაც ჩიარეს და უკეთესი ადგილები აჩვენეს.

ჩვიდმეტ—თვრამეტ წლისა რომ გახდა, ერთი საფეხურით კიდევ აიწია: ახალგაზრდა მოქვიფე თვად-ამხაურებმა კვაჭი კვანჭატორაძე თავიანთ წრეში მიიღეს და პირველად „ნოეს ვაზში“ გამოსცადეს.

კვაჭიმ ეს გამოცდა ბრწყინვალედ გაიარა და არც მსამში, არც ცეკვა-ამაშში, არც სიმღერაში არავის დაუვარდა. იქიდან გადავიდნენ ლაითაძის დღეებში, ხონის გზაზე, სადაც თამადა და მასპინძელმა ნიშნად მონათესავსა და დამომობლების კვაჭის ერთი ხელადა ღვინო დაასხეს თავზე და შესუქენებლივ სამბოთლიანი ჯიხვი დააღვიწეს. დილაშდის იქეთფეს ჩვეულებრივი ქართული ქეთფით: დილია ხუთი ვედრო ღვინო, შეუქანა უთვალავი სანოვაგი, ორჯერ მეტი დალივარა და გაიქვდა, დამიტერა მრავალი ჭურჭელი და დაიცხრილა ზეცა რევოლვერების ბათქაბუთით. დილით შვიდი გაღვიწილი შეუქანოა თუთუმეტე ეტლით დაბრუნდა ქალაქში, ხოლო სიაღამე და მეორე დღესაც ქეთფი და კვაჭის ნათლობა განაგრძეს ჯერ „ლევში“ და „ბორჯომში“, მერე სალორაზე, გაბერილ და ჩასუქებულ ცრემლებსა, რომელსაც კვაჭი იმავე საღამოს დაუმეგობრდა, რადგან მათ შორის სულიერი და ხორციული ნათესავობა აღმოჩნდა.

შუა ქეთფში ვიღაც ოფიცერი და მიხედვით ეტლით მოადგნენ დღეებს, თან ორი ქალი მოიყვანეს. ერთი ქალი კვაჭის მახლობელი გამოდგა. ერთმანეთს თვალი ჩაუტარეს, გაუტინეს და ორიიღე სიტყვა გადუსრულეს. ოფიცერმა იწყინა. კვაჭის თვადი დილიანი წყასარჩლა. შეჰყვენ, შეკამათდნ და მიწე-მიწისე. კვაჭი საღდაც გაქრა. იძრეს ხანჯლები და რევოლვერები. ასტყდა წივლი-კივლი და აღოქათით. დღეებსა და მედღეებს პატროსან სახელს ხიფათი მოელოდა, ამიტომ ერემომ „შესაფერი ზომიბე“ მიიღო და თავის სახელი დამეცა, რასაც წარდგად მოჰყვა ოფიცრის განიარაღება, ხოლო მიხედვს ორი კბილი დააკლდა. როცა ყველაფერი გათავდა, კვაჭი მხოლოდ მამის დამეჩინდა. ყველამ პირობა დასდეს, თუ საქმე გამოამყარავდა, კვაჭი არ გამოეჩინათო, რადგან მოსწავლე კვაჭის მეტი ხიფათი მოელოსო.

საქმე გამოამყარა. ასტყდა მითქმა—მოთქმა, გამოკითხვა, გამოძიება და კალმების წერიანი. კორიცი

პროლეტარული მხატვრები

I კბე კოლეც

პროლეტარული მხატვარი კბე კოლეც.

კბე კოლეც გერმანელი მხატვარია. დაიბადა 1867 წ. კენსბერგში. მამა მისი იყო წვრილი მოხელე, მაგრამ მთელი თავისი ბუნებით წმინდა მუშა და მოძულე მოხელეობის და ბიუროკრატის, ზნე და ყოველივე ის რაც ახასიათებდა მამას შთამომავლობით გადაეცა კბეს, იგი დაუახლოვდა მუშათა კლასს, მათ ვინც მთელ თავის ცხოვრებას ტანჯვასა და გოდებაში ატარებდა ექსპლოატაციის უღლის ქვეშ. მხატვრის თავისი ნიჭი დიდი ხანია გამოიჩინა, მაგრამ სახელი გაითქვა შედარებით უფრო გვიან. ესლა კბე კოლეც სდგას გერმანიის გამოჩენილ მხატვართა რიგში, და როგორც მხატვარს კლასობრივს, არა ჰყავს სწორი.

კბეს შემოქმედებაში უმთავრესად თავი მოიყარა პროლეტარიატის აჯანყებულ ცხოვრების მომენტებმა; მის შემოქმედებაში ვერ ნახავთ გადაჯარბებულ სანტიმენტალიზმს, რომანტიზმს და ფანტაზიას, მისი სახეები რეალურია, ამოღებული რეკოლუციონერ ბრძოლის მომენტებიდან.

აქ ვერ შეხვდებით უსაქმო სახეებს, მელანქოლიურ პოზებს. აღამიანები და საგნები მის ფურცლებზე ატარებენ მელვარე, მხეცურ გამომეტყველებას.

კოლეცს თავის ფანქრის განკარგულებაში აქვს მხოლოდ მომენტები ბუნტარული, საშინელი უბედურების.

ურყევი რევოლუციონერია ყველა თავის ფურცლებზე, საიდანაც მოისმის ხმა სასტიკი პროტესტის, არცხულ წყობილებასთან შეურთივებლობის.

კბე კოლეც ეპიზოდი გლეხთა აჯანყებისა საფრანგეთში XV საუკუნეში.

კბე კოლეც—გელი პარიზის კომუნარების

კბე კოლეც მხატვარია მუშათა რევოლუციის იმ პერიოდისა სადაც ხდება წინსწარი ბრძოლა, და იგი ატარებს თავის შემოქმედებაში ყველა ხატებს ასეთი ბრძოლისას.

პ. კ.

მოუგონეს: ვითომ კვაკი მომწყობი იყო ქალაღის თამაშისა, ვითომ ჩაწყობილი ქალაღლით დიდი ფული მოუგო თავის ამხანაგებს, ვითომ სერიოჲა ლონღუს ფული დასტყუა, ვითომ რალაც ყალბი საბუთებიც შეადგინა, და კიდევ რამდენიმე ზღაპარი და ცილისწამება, მოჭორილი შურიანი ამხანაგების მიერ.

კვაკის ბედი ბეწვეც კიდა. მაგრამ მოსტყუდენ ბოკაულიც, გამოძიებელიც და დირექტორიც. კვაკის ისეთი იღუმალი მჭირველები აღმოუჩნდენ, რომ ყველამ უკან დაიხია. ერთი მხრით წაჩრინებულ დედაკაცები ფუსფუსებდენ, მეორე მხრით—გავლენიანი „საზოგადო მოღვაწენი,“ ხოლო ცვირბ წელზე ფეხი დაიდგა და ერთბაშად მეტად დიდი „სესხი“ მისცა კვაკის.

ბოლოს, რა თქმა უნდა, კვაკიმ ვაიმარჯუა. რით და როგორ გადუხადა კვაკი კვაკანტორაქემ მადლობა თავის მჭირველ დედაკაცებს—არაინი იცის, რაც შეეცემა

„საზოგადო მოღვაწეებს“—ამის შესახებ ორიოდ ცნობა მოიპოვება.

VIII.

უკანასკნელ ხანებში ქუთისის რალაც ცეცხლი ეკიდებოდა, რომელიც თანდათან ძლიერდებოდა. ხალხი ღელავდა, შუთავდა, ეჩინანობდა. კვაკის ამხანაგები იკრიბებოდნენ, მსჯელობდნენ ჯგუფებს აღვენდნენ და საომრად ემზადებოდნენ. ბეერნი ცლილობდნენ კვაკის ჩათრევას, მაგრამ კვაკის კარგად ახსოვდა სილიბისტროს სიტყვები, რომელმაც იმ წელს სამტრედიანში კვაკი ასე დაარაგა.

— შეილო კვაკი! ალბათ შენც იცი, რომ ქვეყანა გაღარიბა და გაეცადა. უნდათ მოსპობი თვადანხანაურობა, დაანგრიონ მეუფის ტახტი და მთავრობა. ლაპარაკობენ; მემამულეს მისწები უნდა ჩამოეაროთათო, მიღლარი და ღარიბი გავათანასწოროთო, მძობა-ერთობა დაეამყაროთო, თა-

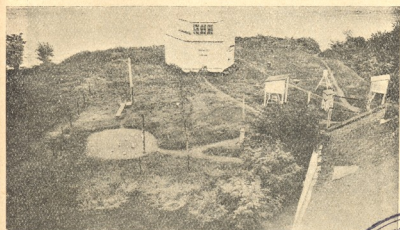

ვისუფლება მოვიპოვითო. შეილო, ქუთთ იყავი. არ დაკარგო აზნაურობა და ქონება, რომელც დიდი შრომით და ტანჯვით მაქვს შეძენილი. ვახსოვდენ—მეფეს და მთავრობას ეგენი ვერ მოერევიან. ნახევარი ციხეში დაღუპება, ნახევარი ციხიბირში გაიყინება. თუ ქუთა გაქვს და დედამა გიყვარს, ფიცი უნდა მომცე, რომ არაფერში ჩაერევი და არ შემარცხენ.

კვაჭიმ ფიცი მისცა და სიტყვის დიდხანს მტკიცედ ინახავდა. მაგრამ მდგომარეობა შეიქმნა შეგნებასო. საბოლოოდ გამარჯვება ვის შერჩებოდა—ეს კვაჭიმ არ იცოდა, მაგრამ იმას კი ნათლად და ცხადად ჰხედავდა, რომ დღითი დღე ძალთა განწყობილება იცვლებოდა: მთავრობა და გინწახის ადმინისტრაცია უკან იხევედნ და სუსტდებოდნენ, ხოლო ხალხი წინ მიიწევედა და ძლიერდებოდა. კვაჭი მაინც რყევამ იყო, ქანაობდა, ჯამბაზივით ივრიბებოდა, ორივეს ეპოტინებოდა და არც მწევედს სწვამდა, არც შიშდებოდა.

ვინ იქნის როგორ გათავებდებოდა ასეთი ჯამბაზობა, რომ ერემოს ღუქანში მომხდარი ამბავი არ მომხდებოდა.

თბილისის ობსერვატორია.

ჩიოყ და იმავე დროს კვაჭის იღუბალ მტრებს მსაქმ მახლ სახიზლარი ჭორები და ზღაპრები. დაყოვნებულ მუცლბებელი იყო. კვაჭიმ შესაფერი ნაბიჯები გადასდგამ რამდენჯერმე საიდუმლო კრებებს დაესწრო და თვისი ორატორული უნარი სცადა.

აქაც კვაჭიმ დიდი ნიჭი გამოიჩინა. მას აღმოაჩნდა ცეცხლი, პათოსი, რიხი, უნარი მსმენელისა და თავის თავის გატაცებისა, აღზნებისა, აღმოაფრენისა.

საქმე ადვილად და მალე ვაკეთდა. ერთ კვირაში კვაჭიმ მთელი ქუთაისი ალაპარაკა. მაგრამ ასეთი აზმასურება კვაჭის არც ძალიან მოეწონა. უნებურად კვაჭიმ გადააპარბა და ყელამდის შესტრბა. ეს ძალიან სახიფათო იყო, ამიტომ მან რამდენიმე შესაფერი ნაბიჯი გადმოსდგა მეორე ბაშაქში, და როცა ატეხილი საქმე მოასპობინა და მტრებს პირში ბურთი ჩასწარა, კვაჭიმ სრული სწორწონობა მოიპოვა: ის წელამდის ერთ ბანაკში იდგა, წელ ზევით—მეორემ.

კვაჭი კვაჭანტორამე ბუბერი თუთიყუშოვით ხარხახზე იჯდა, მარცხნივ და მარჯვნივ ქანაობდა და იმეორებდა:

— არც მარჯვნივ, არც მარცხნივ... არც აქეთ, არც იქით... შენც მინდობარ, შენც მიყვარხარ.

კვაჭის ჩარევას პოლიტიკაში კიდევ ერთი მოულოდნელი შედეგი მოჰყვა.

ერთხელ ცნობილმა და პატიცემულმა კოლაკაძემ კვაჭის ჰკითხა:

— კაროპულოს ოჯახს იცნობ?

— ვიცნობ.

— შენ და კაროპულოს ვაჭი კობრიანე მკონი მეგობრები ხართ, არა?

— კარგი მეგობრები ვართ.

ამის შემდეგ კვაჭი და არევაძე რამდენჯერმე შეხვედნენ ერთმანეთს და განმარტოვებია ჩურჩულდებოდნენ.

კვაჭიმ კაროპულოს ოჯახში სიარულს მოუხშირა. კაროპულო ბერძენი იყო, შვიკეის მრეწველი, ნახევარზე მეტს ქუთათურაში სცხოვრობდა, ხოლო მისი ოჯახი ქუთაისში ბინადრობდა, რადგან შვიკეს გინწახაში ზრდიდა. მისი უფროსი ვაჭი კობრიანე კლასში კვაჭის ვეერლით უჯდა. აქედან დაიწყო მათი მეგობრობა.

კვაჭი და კობრიანე ხშირად დადიოდნენ ბულვარზე, თეატრში, საფიზიაზე, სალორიაზე, ქომამში და სხვა სასიერიო და გასართობებზე. უკანასკნელ ხანებში კვაჭი ძალიან ცდილობდა კობრიანეს ჩათრევას ქალაქის თამაშში, ქალბებთან სიარულში და ქეიფში, მაგრამ ვერ მოახერხა, რადგან კობრიანე თავის მამის შვილი იყო.

წინა დღეს არევაძემ და კვაჭიმ ერთად იგახშმეს. ორივენი აღუვებულნი და აფიცებულნი იყვნენ.

კვაჭიმ უთხრა:

— მაშ ასე: მე შენა გარდა არავის ვიცნობ.

— არავის. არც სხვა ვინმე ვიცნობს.

— მაშ ყველაფერი გათავებულა?

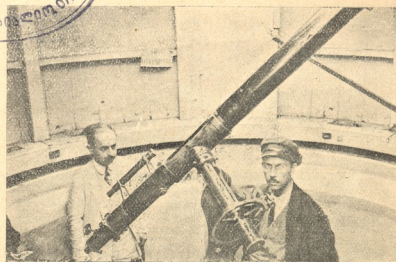
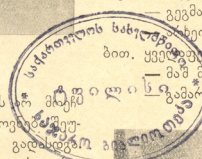
— გათავებულა. მეათედი შენია.

— კეთილი და პატიოსანი, თუმცა მეტი მერგება, მაგრამ რადგან საქვეყნო საქმეა, თანხმა ვარ.

გვემა ხომ კარვად ვაიგე? ხომ არაფერი ავერევა? შეხინდლ იყავით. სწორედ ათ საათზე იქ ვიქნებით. ყველაფერი მზათ არის

— მაშ მგვილობით.

— გამარჯვებით.

თბილისის ობსერვატორია. დიდი ტელესკოპი.

მეორე დღეს კვირა იყო. კვაჭი და კობრიანე, სონია ხვიჩია და მარუსია ჩაღიმე წინა დღეს შეთანხმდნენ, რომ კვირა დღეს სალორას ტყეში პიკნიკს გამართავდნენ. სწორედ ათ საათზე ოთხივენი ერთად უნდა წასულიყვნენ ექვლით. კობრიანე სონია ხვიჩიასგან ცეცხლმოკიდებული იყო, ამიტომ მოუთმენლად ელოდა გათენებას.

ასეთი იყო მორიგება, მაგრამ მეორე დღეს კვაჭიმ უთხრა კიპრიანეს;

— წუხელი სხეებზე შემოგვიერთდნენ. ყველანი წავიდნენ. მე და შენ ერთად მივდივართ. სხეები იქ დაგვტყდებიან.

ორივენი ეტლში ჩასხდნენ და წავიდნენ. ერემოს დუქთან ეტლი გაისტუმრეს. კვაჭი ამბობდა:

— აქეთ წავიდეთ... იქ დაგვიხდებიან... აი აქ იქნებიან.

მიდიოდნენ და ეძებდნენ.

ტყეში ოთხ უტნობს წააწყდნენ. ოთხივენი უცებ კვაჭის და კიპრიანეს შემოეხვივნენ. ოთხივეს ხელში რევოლვერებმა გაივლეს.

— ხმა, კრინტი! ხელი არ გაანძრიოთ, თორემ გაგათავეთ! მოგვეყვიო!

კვაჭიმ ბუჩქებისკენ ისეუბა, მაგრამ რკინის ხელი მას კისერში დასწვდა. ასტყდა ჭიდილი, ზღლარძენი და ბრძოლა ორთა შორის. კვაჭი გაუსხლტა აეაზას და ბუჩქებში შეერია. დიდხანს ირბინეს. ბოლოს ერთმანეთი დაკარგეს.

კვაჭის ტყეში გზა აერია. დიდხანს იხეტიალა და ორი საათის შემდეგ გააწურული, დაბლრეძილი და უქულო ერემოს დუქანს მიადგა. სწორედ ამავე ხანებში გაემოჩნდნენ სონია, მარუსია და სხვებიც. აღმოჩნდა, რომ კვაჭის კარგად ვერ გაეყო შეხვედრის ადგილი და სხვა მიმართულებით წაეყვიანა კიპრიანე.

შეიქნა ჩოჩქოლი, აყალმაყალი, სირბილი და ძებნა დაკარგული კიპრიანესი.

გავიდა რამდენიმე დღე. კაროპულოს ოჯახში ისმოდა წვილ-კივილი, ტირილი და გლოვა. კვაჭი თმის ივლეჯდა, თავში ხელს იცემდა, სწუხდა, „ჭრილობას“ ირჩენდა კაროპულოს ოჯახს თავს დასტრიალებდა.

ბოლოს მოხუცმა კაროპულომ ორსიტყვიანი უმათუჯლო დებეშა მიიღო:

- ოცი ათასი.
- ისევ ორი სიტყვით უპასუხა:
- ხუთი ათასი.
- ხუთმეტტი.
- ათი.

გათავებულია!

მორიგდნენ და გაათავეს:

კიპრიანე კაროპულო ქუთაისში აღარავის უნახავს.

ერთი თვის შემდეგ კაროპულოს მალაროები ^{კაროპულოს} ხელში ვადავიდა, ხოლო კაროპულო თავის ოჯახით გემზე ავიდა და სტამბოლისკენ გატურდა.

მხოლოდ გემზე ამოიღეს ხმა კიპრიანემ და მისმა დედამამა.

კვაჭი კვაჭანტირაძემ ბინა გამოიცვალა, ეტლი თვითურად დაიქირავე, ჩოხა-ახალუხი იყიდა, იარაღში ჩაჯდა, დედამა გაახარა და მტერს თვალის დაუყენა.

ნეტა დაიჯერა ოდესმე კვაჭი კვაჭანტირაძემ, რომ მან და მისმა აზნაუბებმა იმ ზაფხულში სალორის ტყეში „საქვიერო“ საქმე გააკეთეს? ვინ იცის.

მ. აღამაშვილი

აღესანდრე ყაზბეგის ძეგლი სოფ. სტეფანწმინდაში.

ნახაზი დ. ქუთათელაძისა.

სანდრო ყაზბეგის მხარეს.

წელს ზაფხულში შემთხვევა მომეცა მემოგზაურა მითიულეთით ხევში, განსაკუთრებით ალ. ყაზბეგის სოფლამდის და იქიდან მყინვართ წვერზე და ამისათვის რამოდენიმე სურათის გადმოსაცემით ვეკლები აღვადგინო ის მოგონებანი, რომელნიც სანდროს შესახებ სუფევს დღესაც მოხვედრებში და ხევში—რომელიც ისე ლამაზით აქვს აღწერილი თვით ყაზბეგს.

სამეცნიერო ექსპედიცია პროფ. ა. დიდებულძის მეთაურობით გასული 26 ავისტოს იმავე დღეს შეიჭრა მითიულეთში ფასანაურით და მხოლოდ მეორე დღეს მოხიბულეთი მითიულეთის სიმშენიერთ, აღიოდა მღვითთ კიხნაურის ველზე, საიდანაც ლამაზად მოსანდა ცნობილი ლომისა—ძველი მონასტერი, ქართული ისტორიული ნაშთი, რომელთანაც დაკავშირებულია მითიულეთის მრავალი ტრადიციები. გამაყურე ლომისის მონასტრისაკენ მივემართებოდით ნელნელა ცეცხლის ჯვარის ციხის მა-

გელსია სოფ. სტეფანწმინდაში ჭრომლის გალავანშიც დასაფლავებულა ა. ყაზბეგი.

ხლოზად, რომელიც კიხნაურის ველს გულაურის მიდამოებში ისე ამყარდ დაჰყურებს და ამცნებს იმ რაინდულ წარსულს, როდესაც მითიულეთი ვეჯაკურის სიმბნევიო მუღამ მხად იყო მოეგერიებია მტერი.

დილის 9 საათზე 27 ავისტოს ასულნი გულაურის უღელტეხილზე, სადაც სიმაღლე 2332 მეტრს უდრის და ჰაერწნევა 570 მილიმეტრს, დავეშვიო ხევისაკენ. მიხვეულ მოხვეულებით ნელი ნელ ქვევით ზივიწყდით. ალავ ილავ ჩამომავალ ხევებში ძველი დარჩენილი თოვლი ჩვენს გაკვირვებას იწვევდა; აგრეთვე ხელოვნური გვირაბები, რომელნიც უნდა გაგვეიარა უქვევლად. მასთანავე მჭექაფრე მოწითალო წყაროები—ეს სამკურნალო რკინის წყალი, რომელიც 30 ეგრისის მანძილზე თვით სტეფანწმინდამდე სისხლისფრად ფერავენ თერგის ნაპირებს. ალტა-ცება ჩენი უშვერვალკობას აღწევს, როდესაც მთების უკან გამოჩნდება თეთრად ბრწყინვალე ხევის პატარაბლი—მყინვაროწყერი. თერგის ორივე მხარეს კლდეებზე ამაართული მოხვევთა სოფლები კოშკებით და მათ შემდეგ ქვენეთის მთის ძირში გერგვტი, მის პირდაპირ კი სტე-ფანწმინდა—თერგის მარჯვენა მხარეს, ოთხსაკომლიანი სოფელი, ცნობილი სტეფანწმინდა, სანდრო ყაზბეგის სამ-

შობლო, სადაც ირწუოდა მისი აკვანი, საიდანაც სტეფანწმინდაში მოხვევებით ერთად დადიოდა მთაში, სადაც მეცხვარობაში ეცნობოდა ის მეცხვარეთა ყოფა ცხოვრებას. თვით-მკარობელობის მეფური სუსხი მწვეავით ხვდებოდა მოხვევებს, რომელთაც ცხვარის გაყვანა შემოდგომისს უხდებოდათ ჩრდილო კავკასიაში, საჩაჩნოში, ყაზახებში. სანდრო ყაზბეგი კი იყო ასეთ შემთხვევაში ის აღმინანი, მოხვევს ნამდვილი მეგობარი, ხევის შრომის შეილია მოამა-გი, რომელიც ესარჩლეოდა და დიდ დახმარებას უწევდა მათ ამ შემთხვევებში, როდესაც ხელშეწყობის ერთგული მოსამსახურე ოფიცრებ-უფროსების მიერ პირდაპირ აკლემული და შევიწროებული იყო დარიალის ხეობაში გავლის დროს მოხვევთა მეცხვარეები.

ამის უნდა მივაწყოთ ის მოვლენა, რომ დღესაც ხევში დიდი თუ პატარა ისე არ ასხენებს სანდრო ყაზბეგის სახელს თუ არა ჩვენნი სანდროა. აღსანიშნავია უქვევლად ის რომ ყაზბეგის გვირგვინიდან მსოლოდ სანდროს სახელი ძლიერ მჭიდროთაა დაკავშირებული ხალხის მოგონებებთან, ხალხის გულთან.

თვით სტეფანწმინდა—ეს სოფელი, რომელიც ხევში ერთი უდიდესი სოფელთაგანია—ყოველთვის თავის გადმოცემებში გვაძლევს ჩვენ იმ სურათს, სურათს წარსული ცხოვრებისას, როდესაც ხალხი ხალ შევიწროებას განიცდიდა. ლეკსი რომელიც დღემდის დახლშია დარჩენილი და ახასიათებს ამ ხალხის გულისკეთებას, რაც სოველ სტეფანწმინდის მოხვევებს შერჩენიათ დღემდე, უქვევლად ამის გამომახატელია.

ამბობენ სტეფან წმინდაი სოფელი არის გზისაო იმათი ბერი კაცები სუნდია ხელშევისაო გამოვლენ ახალგაზრდანი ანგელაზია ცისაო, მარდათ იციან მღვვარი წინაის მოვლა ხტისაო იმათ უჭირებთ სიმაგრე უჭრაიისი და ბცისაო ჩაჩან ვერ ესერის თოფსაო მაღლი ტრიალებს ღვთისაო. პირველად გავაკვირებთ მისულთ სოფელ სტეფანწმინდაში—მარმარილოდან გამოჩაკეთული სანდრო ყაზბე-

ა. ყაზბეგის სამშობლო მყინვართ წვერი და მყინვართ ორწყერი.

გის ძეგლი, რომელსაც წარავითარიწმინდაწმინდას. ეს არაჩეულტობრევი. შეიძლება ძეგლი, თვით სოფელი სტეფანწმინდა და მოხვეენი ჩვენ გავამცნებენ რომ ამ ძეგლის ქვეშ უნდა დასაფლავებული იყო სანდრო ყაზბეგი, ამას გრწმობთ იქ მისელისას და შევიტხვაზე დარწმუნებები რომ მართლაც ეს სანდროს ძეგლია. მხოლოდ გაკვირება ჩენ

მიანც გვაელვებს ავხსნათ ასეთი თავისებურობა, რომელიც საერთოდ ეშინება მოლიანად მოხვევთა ცხოვრებას.

ქვენი მთაზე სამების ეკლესიის დღესასწაულში მყოფი, როდესაც სანდრო ყაზბეგზე ჩამოვარდა ლაპარაკი შევეკითხე მოხვევებს, თუ რისთვის არის რომ სანდრო ყაზბეგის ძეგლს არავითარი წარწერა აქვს, რათა უცხო მოსულმა წაიკითხოს რომ ძეგლზე სანდროს სახელია დაწერილი.

ერთ მოხუც მოხვევემ კარგათ მიპასუხა ჩემს ვაკეირებებაზე: „რა საჭიროა ძეგლზე მის სახელის წარწერა, სანდროს სახელი ხალხის ვულზეა წარწერილი და თუ უცხო ვინმე მოვა, მიანც ჩვენს ხალხს უნდა შეეკითხოს სანდროს შესახებ, ჩვენზე უკეთ ვინ აუხსნის მის შესახებ“.

ხშირად, მოხვევებში მოგზაურობის დროს, თუ კი მოხვევს ჩამოვადე მის შესახებ ბაასი, თუ კი მოხუცი ვინ-

თი ხსენება ერთგვარ გულისწყრომას იწვევს მათში. მოხვევთა გადმოცემით ვიცით, რომ ვერც ერთი მოხვევე წერა ჩაივლიდა ყაზბეგების სასახლის წინ, თუ კი არ მოიხილდა და ქუდს და არ მოიხილდა თავს, მხოლოდ მხედარი უქვევლად ცხენიდან უნდა ჩამოსულიყო და ისე გაეტარებინა ცხენი. თვით სასახლე, რომელიც დღეს უპატრონოდ არის მიგდებული, არც მას ეკარება ხალხი, ვინაიდან დღესაც ბევრს ახსოვს ის წვალემა, რომელიც ხალხს მაშინ დასდგომა ღენერლებიდან. ღენერალ ყაზბეგის ბრძანების მიხედვით ხალხს სულ ზურგით ჩამოუტანია ქვა ყუროს მთიდან და ეს ყოველივე რასაკვირველია მხოლოდ ანაზღაურებულა მხოლოდ იმ მაძლობით, რომლითაც ძველად მათრახის სახით უმასპინძლებოდა მემამულე მშრომელ ხალხს.

სამაკვიროთ სანდრო ყაზბეგს, მის სახელს ხალხი შეტრფის. „ის იყო მხოლოდ ის, ჩვენი სანდრო, რომელიც მაშინ ხალხს ესარჩლებოდა, რის გამოც სანდრო თავიანთებს აგდებული ყავდათ“.

ამ მცირე წერილით ვერ გადმოვიცემა ყველაფერი ის დარჩენილი ცნობები, რომელიც მრავლად გაუანტულია მოხვევთა მოგონებებში, რომელიც ჩვენ ექსპედიციამაც საკმარისად შეავაროვა, მაგრამ ჩვენი ახალი და ახალი მოგზაურობანი სანდრო ყაზბეგის სამშობლოში მყინვართ-წვერის მიდამოებში ნათლად გადავაგვიშლის სურათს იმ ადამიანისას, რომელიც ხალხის შვილი იყო, ხალხის ნამდვილი მოამაგე და მეუბარია.

სოხო ახლანი შვილი.

აღ. ყაზბეგის სამშობლო. გზა სტეფანწმინდისაკენ.

მეა, მაშინათვე დაწვრალიებით მოგიყვება იმ სურათებს, რომელიც მეცხვარეობის დროს შეხვედრია სანდრო ყაზბეგთან ერთად.

როდესაც სამეცნიერო ექსპედიციით ვადავდიოდით დედნარაის მყინვარზე და ვადავდიოდით ბართკორტის მთაზე, ჩვენი გამყოლი მარდი მოხუცი გახა წიკლაური გვინვენებდა იმ ადგილებს, სადაც მეცხვარეებთან ერთად სანდრო ყაზბეგს გაუტარებია თავის ცხოვრების ლამაზი წუთები.

„ის ნამდვილი ჩვენი კაცი იყო, იმან იცოდა ჩვენი ამბები, ჩვენი ჭირვარამი“. საერთოდ აღსანიშნავია რომ მოხვევები არასდროს ახსენებენ მის მშობლებს და ბიძებს, რომელნიც ისე აფაჩრობდენ ხალხს, რომ ახლაც მა-

ლენის წურვა იმერეთში.

ჯონ რიდის როგანდნად „ათი ღღე, რაგაგ შესჰრა კჰჰუნიკრეგა“

რუსეთის რევოლუციის მოხდენას ხელ უწყობდნენ არა მარტო რუსები, არამედ შეჭონდათ თავისი ღღაწლი ცოტათ თუ ბევრად ამერიკელებს, ფრანგებს, გერმანელებს და ინგლისელებს.

ამ „არა-რუსთა“ დივურებში მეტად შესამჩნევ აღგის იქერს ჯონ რიდი, რადგან იგი იყო ადამიანი იშვიათ ნიჭიერების, მოწოდებული და გავუქმენილი თავის ძალღონით.

რაღესაც ჰელსინგფორსიდან და რეველიდან პირველად მისი სიკვდილის ამბავი მოგვივიდა, ჩვენ ვიფიქრებთ, რომ ეს ამბავი სიტრუე იყო შეხანხლული და გამომცხვარი კონტრ-რევოლუციონერების ფაბრიკაში. მაგრამ მოსული ამბავი თანდათან მტკიცდებოდა, კერძოდ ლუიზა ბრანდტმა დადასტურა და ჩვენც იძულებული გავხდით, მიუხედავად ჩვენი სხვა მიედისა და მოლოდინისა, დავრწმუნებულყავით.

თუმც მას ციხეში საბუღამო დაბატონებუა ჰქონდა გარდაწყვეტილი და მოკვდა თავის ქვეყნიდან განდევნილი, მაგრამ ბურჟუაზიულ გახეიფებულ დაისტამბა წყრილები, რომლებიც ჯონ რიდს სათანადო აღგის მიუჩინდნენ როგორც მხატვარს და ადამიანს.

ბურჟუაზიულმა გულმა იგრძნო შექმულებუბა—აღარ იყო რიდი, რომ მათი საქმე სამართლი, სიტრუე და გაიძვერობა თავის შეუბრალებელს კალმით ცვლავ გამოეშვარებინა.

ხოლო ამერიკის რადიკალურად მოახროგნენ წრეს გული დაწყვეტა ჯონრიდის სიკვდილმა. სამძიშია იმ ამხანაგებისთვის, რომელნიც ამერიკის სახლერების გარე სცხოვრობენ, გაიგონ და შევიგონ ჯონრიდის სიკვდილით გამოწყვეტილი დახოლნება. თავისთავად ცხადია, რუსები ბუნებრივად სთვლიან, ადამიანმა თავი დასდოს და დიღუბოს იღვის გულისათვის. ამიტომ აქ არავითარ სანტიმენტალობას ადგილი არა აქვს. რუსეთში ათასობით და ათათასობით შეეწირნო სოციალიზმს და დაიღუბნენ. ისეთი მსხვერპლი ამერიკაში მხოლოდ ზოგიერთებმა გავიღეს.

ჯონ რიდი პირველი იყო, რომელმაც თავი შესწირა კომუნისტურ რევოლუციას და მით იგი შეიქმნა მრავალთა წინასწარმეტყველი.

და მისი მეტეორული ყოფნა-არსებობის უეცარი დასასრული შორეულ ბლოკად-შემორტყმულ რუსეთში გლოვის ზარბივით დევნათ ამერიკელ კომუნისტებს.

ერთად-ერთ ნუგეშად მის ძველ მეგობართათვის ის უნდა იყოს, რომ მისი ნეშტი არსებია იმ ერთად ერთ ქვეყანაში, სადაც თვით მას სურდა ებრუნა საბუღამო განსვენებუა წითელ მოედანზე, კრემლის კედელთან. აქ, ჯერ დათმობრებულ ძეგლზე, ეგრედ შესმატბილებული მის ხასიათთან გამოკვეთილია შემდეგი სიტყვები: დღეგატო ჯონ რიდ III ანტერნაციონალისა.

1920 წ.

ა. რ. ვილიამს.

3. ლენინის წინასიტხამობა ჯონ რიდის წიგნისათვის

უღედესი გულხმვირებით და დაუღალავი ყურადღებით წაიკითხე ჯონ რიდის წიგნი „ათი ღღე, რაგაგ

შესჰრა კჰჰუნიკრეგა“. სულითა და გულით ვურჩევ ყველა ქვეყნის მუშას წაიკითხოს ეს წიგნი. ვისურვებდი მენახოს იგი მილიონობით გავრცელებული და ყველა ენაზე გადათარგმნილი, რადგანაც ეს წიგნი იძლევა ჰუმანობა და შეუდარებელი სიკაცხელი დაწერილ მოთხრობას აწ განვლულ ამბებისას, რასაც უაღრესი მნიშვნელობა აქვს იმის განსაზღვრად, თუ რა არის პროლეტარული რევოლუცია, რა არის პროლეტარატის დიქტატურა. დღეს ამ საკითხებზე გამო ფართო მსჯელობაა; ხოლო, ვიდრე მიიღობდეს ან უარყოფილ იქნებოდეს ეს იდეები, წინასწარ საჭიროა იმ გადაწყვეტილების სრული შეგნება, რომლის მიღებაც განვალბებთ. ჯონ რიდის წიგნი, ექვს გარეშეა, დახმარება ყველას გამოარკვიოს ეს საკითხა და იგი ხომ მსოფლიო მუშათა მოძრაობის ძირითადი პრობლემაა.

გ ა გ ე დ ვ ი თ !

(ნაწყფტი რომანიდან)

ხუთშაბათი, ნოემბრის 8, დილიდან ქალაქი საშინლად ღღავადა და ჰპორგადა; სახელმწიფოს მთელი ცხოვრება ქარაშხალის ტალღებით ყალჯუბ დგებოდა.

გარეგნულად თითქო ყველაფერი მშვიდად იყო. მრავალი ასი ათასი პეტროგრადალი აღრე მიეცა ძილს, აღრე ადგა დილით და ყველამ თავ-თავის სამუშაოზე გასწია. ქალაქში ტრამევი დაიდოდა, დღუნქნი და რესტორანები ღია იყო, თეატრებში კვლავ წარმოდიგნები იმართებოდა, პრესაში თავსდებოდა ხოლმე ცნობები სურათების ყველა ახალი გამოვერის შესახებ,—ყოფილდიღური ხაგს მოდებულ ცხოვრება, რომელსაც იმის დროსაც კი არ შეუცვლია თავისი ნარი, ჩვეულებრივად მიმდინარეობდა.

არაუფერი არ იწვეეს ისეთ განციფორებს სოციალურბი ორგანიზმის ცხოვრებაში, როგორ ის, რომ ათას ზუგდურების ნაწილები და ურიცხვი ჯარით დედა-ქალაქისკენ მოემართებოდა. „ვოლია ნაროდა“-მ გამოაქვეყნა ბრძანება, რომელც კერენსკის ქ. ასკოვში გამოეშვა:

„ეუბრძანებს მთელ საკონკრეტო შედგენილობასა და კომისრებს—სახელმწიფოს დაკვისი და მშვიდობიანობისათვის—დაარჩენ თავთავიანთ ადგოლზე, როგორც მე ვრჩები უშლელის მთავარსარღლად იმ დრომდე, ვიდრე რესპუბლიკის დროებითი მთავრობა არ განაცხადებს თავის ნებისყოფასა“...

ამის საპასუხოდ კვლევებზე გაკრული იყო შემდეგი პლაკატი:

„სრულიად რუსეთის საბჭოთა ყრილობისაგან.

ყოფილი მინისტრები კონვოლუცი, კიშკინი, ტერენჯინი, მალიანტოვიჩი, ნიკოტინი და სხვები დაბატონრებული არიან სახელმწიფო-რევოლუციონური კომიტეტის მიერ. კერენსკი გაიქცა. არმიის ყველა ორგანიზაცია ვალდებულია ყოველნაირი ღონისძიება იხმაროს, რათა კერენსკი დაუყოვნებლივ იქნეს დაბატონრებული და პეტროგრადს წარმოგზავნილი.

„ეინც კი კერენსკის რაიმე დახმარებას აღმოუჩენს

დაისჯება, როგორ უშიშმის სახელმწიფოებრივი დანაშაულისათვის”.

სამხედრო-რევოლუციონური კომიტეტი სადავო მიწებულ მებრძოლებს გაქანდა წინ; საშინელს სისწრაფით აბნევდა იგი ბრძანებებს, მოწოდებებს და დეკრეტებს, როგორც ნაპერკაკებს, ყველაფერს რომ ცეცხლს უჩენს თავის გარშემო...

გაციემული იყო ბრძანება კორნილოვი პეტროგრადში ჩამოყვანათ. გლუხთა სადავლო-მამული კომიტეტების წევრნი, დროებითი მთავრობის მიერ დაპატიმრებულნი, განათავისუფლეს. ჯარში გაუქმებულ იქნა სიკვდილით დასჯა.

ჯარში ვიღაცეა მოწოდება საარმიო სამხედრო-რევოლუციონური კომიტეტების მოწოდების შესახებ.

რკინისგზებებს საბჭოთა მთავრობამ მიმართა წინადადებით მხარი დაეკრათ წესიერებისათვის და, განსაკუთრებით, არ შეეფერებინათ მსგელოება სასურსათო ტრანსპორტს, რაც იგზავნებოდა ქალაქებისა და ფრონტისათვის...

მეგობრებო—მეორეს მხრით—რას ნიშნავდა ეს ზღვა პროკლამაციები, ქალაქის ქუჩებში გაკრული, ხელიდან ხელში მორბული, ეს გავეზინებულნი და ქაღალდი დაცემული გაუთვითი, წყველა-კრულავს რომ ანთხებდნენ და წინასწარმეტყველებდნენ ბოროტების გამარჯვებას! დაიწყო ბრძოლა სასტამბო დაზღვისა, რადგანაც ბრძოლის ყველა სხვა იარაღი უკვე საბჭოების ხელში იყო. რუსეთსა და ევროპაში გავერცელებული იქნა სამშობლოსა და რევოლუციის დახსნის კომიტეტის მოწოდებანი.

ხელს აწვიდა რუსების რესპუბლიკის საბჭო, პეტროგრადის ქალაქის საბჭო, პირველი ყრილობის ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტი, გლუხთა საბჭოების აღმასრულებელი კომიტეტი და ფრონტის ჯგუფი, სოციალისტ რევოლუციონერთა, მეწვეიკეთა, სახალხო სოციალისტთა გაერთიანებულ სოციალ-დემოკრატთა და „ედინსტვო“-ს ჯგუფის მეორე ყრილობის ფრაქციები.

შემდეგ იყო მოწოდებანი სოც-რევოლუციონერთა პარტიისა, მეწვეიკ-ობორონცებისა; კვლავ და კვლავ — გლუხთა საბჭოებისა, ცენტრალური საარმიო კომიტეტისა, ცენტრალურებისა...

ნიკოლოზის მაღალ ამფიტეატრად აღმართულ დარბაზში თვალყურს ვადევნებდი განუწყვეტელ სხდომას; ეს იყო სხდომა ქალაქის საბჭოსი, რომელიც თავს უყრდა ოპოზიციის ყველა ძალას.

კადეტმა შინგარიოვმა მოითხოვა, რომ მუნიციპალური თვითმმართველობის ყველა მოსამსახურე, ვინც კი სახმედრო რევოლუციონური კომიტეტის კომისრობა იკისრა, დათხოვნილი ყოფილიყო საშსახურიდან და სამართალში მიცემული.

მქუხარე ტამისკეიმი შეხვდნენ ცნობას, რკინისგზოთა კავშირი დახსნის კომიტეტში შევიდა. რამდენიმე წუთის შემდეგ ანალოგიური ცნობა მოხსნდა სხდომის ფოსტა-ტელეგრაფის მოსამსახურეთაგან. შემდეგ დარბაზში შემვიდა რამდენიმე მეწვეიკი ინტერნაციონალისტი, რომელთაც ტამი თმ მიეგებნენ.

რკინისგზებმა განაცხადეს, რომ არ სცნობენ ბოლშევიკებს და რკინისგზის მიეული აპარატი თავის ხელში აიღოს, რადგანაც არ ანდობენ მას ხელისუფლების დამპყრობთ, ვინც უნდა იყვნენ ისინი. ტელეგრაფისტთა

დელეგატებმა განაცხადეს, რომ მათ კატეგორიულად უარს ამბობენ იმუშაონ ტელეგრაფში ბოლშევიკ-კომისრების მეთაველიერობით. არავითარი ფოსტა არ იქნება მტინალი და მიტეული სმოლინი... სმოლინის ყველა ტელეფონი გადაკრლიოა.

დიდის კმაყოფილობით თუწყებოდნენ, თუ როგორ მისულიყო ურიკი ვარშე საქმეთა სამინისტროში საიდუმლო ხელშეკრულებათა მისაღებად და როგორ „გამოიქმანებინა“ იგი ნერატუს. მთავრობის მოხელენი ყველანი სამუშაოს თავს ანებებენ.

ეს იყო ომი, —ომი, რომელიც შეგნებულად მზადდებოდა რუსულ ყაიდაზე... ომი გაფიცვით და საბოტაჟით. საზოგადოება ძალიან ოპტიმისტურად იყო განწყობილი.

— რაო, რაო? — ბოლშევიკებს სურთ უკერანხონ ინტელიჯენციას ჩვენ უწყენებო მათ სერის!

განსაკარია კონტრასტი ამ კრებასა და საბჭოთა ყრილობას შორის: იქ მრავალრიცხოვანი ბრბო უხებოდ ჩაცმული ჯარისაკცებისა, გაკაყებული მუშებისა, გლენებისა, ღირსი-ღატაკი ხალხისა, რომელიც წელში ვალუნული თავის სახეზე ატარებდა არსებობისათვის გაწეული მძიმე ბრძოლის ბლმა კვალს: ხოლო აქ—მეწვეიკებისა და ისერებლის გლდანის: ავქსენტრევი, დაწი, ღირბი და სოციალისტი მინისტრები—სკოპლევი, ჩერნოვი და სხვ.— გვერდით უხსდნენ კადეტებს, —როგორც იყო თასმასვით ოქნილი შაკი და თმა-ვადლოკილი ვინაიერა,—ყორნალისტებს, სტუდენტებს და ყველა წრის ინტელიგენტებს. თვითმმართველობის ეს ბრწყინვალე საზოგადოება კარავდ იყო ჩასუქებული და ჩაცმული. მათ წრეში მე შეენიშნე მხოლოდ სამიოდ პროლეტარია...

სმოდლი სულიერი განწყობლება უფრო მეტად გამწვავებული იყო, ვიდრე როდისმე. ბნელ ტალანებში ხალხი ისევ მიდი-მოიღოდა, მუშათა რაზმები თითებიანი, ხელმძღვანელნი სასეკ პორტეფლებით; მათ გარს ეხეოდნენ მეგობრები და თანაშემწენი, დავობდნენ, იძლეოდნენ ახსნა-განმარტებას და სასწრაფო ბრძანებებს. ხალხი უფილორია და განუწყვეტელი მუშაობისაგან თავდავიწყებამდე იყო მისული. პირგაშპარსავნი, ანთეული თვალეობით,—დაულალავდ მუშაობდნენ დასახული მიზნის განსახორციელებლად. რამდენი რამ ჰქონდათ კიდევ ვასაკეთებელი, რამდენი რამ! მთავრობის შეწყობბა, ხელისუფლების ორგანიზაცია, გარნიზონის ხელში დატყობა, ქალაქის საბჭოსა და დახსნის კომიტეტთან ბრძოლა, გერმანების შეჩერება შოსის მანინეს, კერნისა წინააღმდეგ მონაღება, მთელი რუსეთისათვის შეტყობინება და ახსნა იმისა, რაც მოხდა, პრაპავანდის წარმოება უზარმაზარ ტერიტორიაზე—არხანგელსკიდან ვლადივოსტოკამდე. და ია, სწორედ ასეთ დროს ხალხმეფიერი და ქალაქის მოსამსახურენი არ ემორჩილებოდნენ თვითნათ კომისრებს, ფოსტა და ტელეგრაფი უარს აცხადებდა მათი ცნობების მიწოდებაზე, რკინისგზენი აბუზიდ ივდებდნენ ყველა მთავანს, ვინც კი მატარებლის მოითხოვდა. კერნისკი დაიწყყო, მთლად გერანიზოზე დაწინადა და ქალაქის მოსამსახურენი არ ემორჩილებოდნენ წამს, რომ მოქმედება დაეწყათ.

ყრილობის სხდომა დაიწყო ნაშუადღეის პირველ საათზე; ერთი საათით ადრე კი სხდომის დარბაზი მთლად გაჭედილი იყო. მეგობრ 7 საათზედც პრეზიდენტი არსად სჩანდა. ბოლშევიკურ ფრაქციას და მემარცხენე ესერების ფრაქციის სხდომა ჰქონდათ თავთავინათ ოთახებში.

ალ. შაზგვების „მამის მკვლელი“ ეპიკურა.

დადება სახელმწიფო კინო მრეწველობისა.

1. ნუნუს ამსრულდებელი ნატა ანდრონიკაშვილის — ვანაძისა; 3. ნუნუ და იაკო (ვანო სარაჯიშვილი) 4. მანია (ელენტისა).

ცხრას ოცი წამი აკლდა, როცა მქუხარე ტაშმა გვაშინო პრეზიდენტის გამოსვლა. პრეზიდენტის წევრთა შორის იყო — ლენინი, — დიდი ლენინი.

შუა ტანის ჩამკრთობებელი ფეფურა; დიდი თავი, მელორტი და ამოხრთოთული, ზედ მხრებზე; დამჯდარი; პატარა თვალები; „ქართველილითი“ ცხვირი; განივრად გაპიბილი, კეთილმოზიბილების მწენი ბაგე და დამძიმებული მაგარი ნიკაბი; წმინდალ გაპარსული, მაგრამ უყვე აჯაგრებული ყნებე და სამახსოვარი — ახლო წარსულისათვის — საც და მომავლისათვისაც — თავისებური წვერი. აცვია დაუღვევრად, უბრალო ტანისამოსი, განიერი და გრძელი შალვართი. არ ახდენს ისეთ შთაბეჭდილებას, რომ შეუძლიან ხალხის სათაყვანებელი კრება იყოს, — იმდენად საყვარელი და ყველას მიერ განდიდებული, რომ ისტორიაში იმზიადი თუ ეისმე ჰქობიანა წილად ასეთი სიყვარული და პატრეისულება. — ასეთია ეს უსწავური ბელადი ხალხისა, — ბელადი მარტოოდენ თავისი ინტელექტის ძლიერებით, ბრჭყვიალა ფერადებასა და ჰიუმორის მოკლებულის, რომელმაც არ იცის, რა არის შეთანხმება; ობიექტური, დაპირებული ყოველგვარ აფერადებულ იდიოსინკრახის, მაგრამ დაჯილდოვებული არაჩვეულებრივი უნარით ღრმა იდეების უბრალოდ ახსნისა, კონკრეტული სიტუაციის ანალიზისა და აგრეთვე, — უწყვეტად დამოუხერხებელი დიპლომატიანობის ნიჭთან ერთად, — უდიდესი ინტელექტუალური გამებედაობის მისილი.

კამენევი კითხულობდა ანგარიშს სამხედრო-რევოლუციონური კომიტეტის მოქმედებისა.

სიკდილით დასჯის გაუქმება ჯარში, თავისუფალი პროპაგანდის უფლების დამაგრება, პოლიტიკური დანაშაულისათვის დაპატიმრებულ ოფიცერთა და ჯარისკაცთა განთავისუფლება. გამოიკა ბრძანება კერვისის დაპატიმრებისა და კერძო საწყობებში სსსურსათო მარაგის კონფისკაციის შესახებ... (მქუხარე ტაში).

შემდეგ გამოვიდა ბუნდის წარმომადგენელი.

— ბოლშევიკები უარს აცხადებენ შეთანხმებაზე, ამან შეიძლება გამოიწვიოს რევოლუციის განადგურება, — ამიტომ ბუნდის დელეგატებმა უარი უნდა განაცხადონ ყრილობის შემდგომ მუშაობაში მონაწილეობის მიღებაზეო — სიტყვა მან.

კრება ამ განცხადების ყვირილით შეხება:

— ჩენი კი გვეგონა, რომ თქვენ გუშინ-ღამე წაბრძანდით! მაგრამ, რამდენჯერ კიდევ დაეპირებენ წასვლას?

შემდეგ გამოჩნდა მენშევიკ-ინტერნაციონალისტების წარმომადგენელი, რომელსაც კრება ამითაძაბა:

— როგორ! თქვენ კიდევ აქ ხართ?

ორატორმა განმარტა, რომ მენშევიკ-ინტერნაციონალისტებ შორის მხოლოდ ერთმა ნაწილმა დასტოვა ყრილობა, სხვები კი აქ რჩებიანო.

ჩვენ დიდ საფრთხედ მივაჯანსია, — შეიძლება ითქვას რევოლუციის მომავლიდებელადაც, საბჭოებისათვის ხელისუფლების ვადცემა, მაგრამ ვკრძნობთ, რომ ჩენი მოგალოება დაგრჩეთ ყრილობაზე და ხმა მიესცეთ ამ ვადცევის წინააღმდეგ.

შემდეგ, ერთი მეორის მიყოლით გამოდიოდნენ სხვა ორატორებიც, როგორც სხანდა, წესრიგის გარეშე. დონის მომადანის მუშათა დელეგატი მოუწოდებდა ყრილობას ყოველდღე ღონე ეხმარათ კალენდის წინააღმდეგ, რომელსაც შეუძლიან მოსწყვიტოს დედაქალაქს ქვეანახიერი და

სურსათიო. ჯარისკაცებმა, რომელნიც ის იყო ფორმებიდან ჩამოსულიყვნენ, ვადსცეს ყრილობას თავთავიანთი პოლკების აღფრთოვანებული სილამი.

მერე წამოდგა ლენინი. მაგრად დასქიდა ორივე ხელი კათედრის კიდეებს და თავის პატარა თვალებს იჭიკრობას ავლებდა. იგი იღვავა იმის მოლოდინში, თუ როდის გათავდებოდა მისდამი მიმართული ოვაცია, რომელიც რამდენსამე წამს ვაგჰქოლდა. იგი აღბდა, ყურადღებას არ აქცევდა ამ შეწყვეტულ ოვაციას. როცა იგი დამთავდა ლენინმა უბრალოდ წარმოსთქვა:

— ახლა, ვიწყებთ სოციალისტური წესწყობილების შენებას.

და ამ ფრაზას კვლავ თავბრუდამხსნელი არა დამაინური ყვირითი შეხვდა კრება.

— უწინარეს ყოვლისა, საჭიროა პრაქტიკული ღონისძიებანი ზავის შეკრისათვის... ჩვენ უნდა მივმართოთ ზავის წინადადებათ მეომარი სახელმწიფოების ყველა ხალხს საბჭოთა პირობების საფუძველზე, ე. ო. ზავი უანექსიოდ, უკონტრბუციოდ და ხალხთა თვითგამორკვევის უფლებით.

თავის დიდ ბაგეს, რომელზედაც, გვეგნებოდათ, დიმილი ჰქობისო, ლენინი ფართოდ აპობდა ლაპარაკის დროს. ხმაში მოისმინდა ხრინწინი ბგერა, — არა უსიამოვნო, რაც თითქო ხანგრძლივი ორატორული პრაქტიკის მიზეზით იყო, — და ხმა ისე თანაბრად უქედოდა, — გვეგნებოდათ, დაუსრულებლად შეუქოლან ასე უქედოდაც. — როთა ამა თუ იმ ფრაზის მნიშვნელობა განსაკუთრებით აღენიშნა, იგი ხანდახან წინ გადმოიხრებოდა ხოლმე. შესტრეკულიათის არასოდეს არ მომთავდა.

ხოლო ათასობით მისკენ მიქცეული სახე სიყვარულით და პატრეისუციემთ ამეტყველებული შესტკერდა მას.

როდესაც ტაშის ქუხილი მისწყდა, ლენინმა სთქვა:

— ჩვენ წინადადებას ვაძებენთ ყრილობას დაამტკიცოს ეს დელკარაცია. ჩემთვის ყველა ქვეყნის მთავრობას ისევე, როგორც მათ ხალხს, რადანაც შესაძლებელია, მოლაპარაკების წინადადება, წარუზანოლი მარტოოდენ მეომარ სახელმწიფოთა ხალხის მიმართ, შეაუფრხებდა ზავის შეკრის.

— წინასწარი ზავის დროს შემუშავებულ სახავო პირობებს დაამტკიცებს დამუშავებულ კრება. მოვთხოვთ რა სამი თვის წინასწარ ზავს, ჩენი სურვილია რაც შეიძლება მეტ ხანს დავაგენინოთ ხალხი მოსისხარი თვითგანადგურების შემდეგ და მიესცეთ მათ სახავო დრო წარმომადგენელთა არჩევისათვის. ამ სახავო წინადადებებს უარყოფით შეხედება ყველა იმპერიალისტური მთავრობა, — ამ მხრით თავს არ ვიტყუებთ, მაგრამ იმედი გვაქვს, რომ რევოლუცია მალე გამიარჯვებს ყველა მეომარი სახელმწიფოში. აი, რატომ მივმართავთ ჩვენ ნასაკუთრებით საფრანგეთის, ინგლისის და გერმანიის მუშებს.

— ოქტომბრის 20-ის და 25-ს რევოლუციით დაიწყეთ რა სოციალური რევოლუციის... მუშათა მოძრაობა ზავისა და სოციალიზმის პრინციპებისათვის გამიარჯვებს და შესაძლებებს თავის დანიშნულებას...“

ახლოდ ხმის მიცემით უყდად გადასწყვიტეს, რომ მხოლოდ პოლიტიკური ფრაქციების წარმომადგენლნი ილაპარაკებენ წინადადებათა გამო და რომ ორატორთა სალაპარაკო დრო 15 წამით განისაზღვრებოა.

სწორეთ თერთმეტის 20 წამი იყო, როცა კამერე-
მა წინადადება მისცა—მიმართვის მომხრეთ აუწყით თა-
ვიანი ბარათები. ერთმა დღედაცმა, ის იყო, ხელი ას-
წია მიმართვის წინააღმდეგ, მაგრამ ერთბაშად იქუხა
ადმურობის ყოინამ და ახანაც თვალის დახამამების
უმსლ ხელი ძირს დასწია.

მთელბუღა ერთხმად.

ანახელულად, რალაც საერთო იმპულსით, ყველანი
ფეხზე გაიზნდნენ და ერთად შეგძახეთ ინტერნაციონალის
გამამხრეველები სიმღერა. ვილაც გაქალარაგებული ძველი
ჯარისკაცი ბავშვივით ტიროდა. აღუქანდრა კოლონტაი
კომკითხთ თვალზე ახამამებდა, რომ ტირალი შეეკვე-
ბინა. ძლიერი ხმები ედებრა მთელ დარბაზს, კარფანჯ-
რიზიდან გარედ მიილტვინდა და მაღლა ზეცამდე აღწევდა

—ომი გათავებულაი,—სთქვა ჩემს მუხილზედ ახალ-
გაზრდა მუშამ გასტიგონებული სახით. ინტერნაციონალი
გათავდა და იმ დროს, როცა ჩვენ აქ ვიდევით გამოურ-
კვევლ მღუბარებაში, ვილამაც უკანიდან დაიძახა.

—ანანავებო! მოიგონეთ ისინი, ვინც თავისუფ-
ლებისათვის იბრუნა!

და დავიწყეთ სამელოვიარო მარში, ეს ნელი, მე-
ლაქიკოლირი, მაგრამ მაინც გაპარჯვების იერთი სასეუ
სიმღერა, ესოდენ რუსული თავისი ხმოვანებით და ესო-
დენ სულისა და გულის აღმწვითი.

ლენინი კიბხულობს მიწის დეკრეტს:

„1) მემამულეთა საკუთრების უფლება მიწაზე გაუქ-
მდება დაუყოვნებლივ, ყოველგვარი გამოყიდვის გარეშე.

2) მემამულეთა ადგილ-მამული, ისე როგორც საფუ-
ლისწული, სამონასტრო და საეკლესიო მიწები, მთელი
კრახალი და უსულო ინვენტარით, კარ-მიდამოთი, შეინ-
ბებით და ყოველი მოწყობილობით, ამიერიდან, დამფუძ-
ნებელი კრების მოწყვეამდე, გადადის სათემო მიწის კო-
მიტეტებისა და გლეხთა დებუტატების სამხარო საბჭოთა
განკარგულებაში.

—ეს,—განმარტა ლენინმა,—ყოფილი მიწისტრის —
ჩერნიოს პრაოქტი კი არ არის, იმ ჩერნიოსსა, რომე-
ლიც ლაპარაკობდა „ტუის გაშენების“ აუცილებლობაზე
და ცდილობდა რევორმა ზევიდან განეხორციელებინა,
ძირიდან, ადგილობრივ გადასწყვეტა მიწის განაწილების
საკითხი. თვითიული გლეხის მიერ მიღებული მიწის რაო-
დენობა დამოკიდებული იქნება ადგილობრივ პირობებზე.
მიწის დეკრეტის შესახებ ილაპარაკა მემარცხენე სო-
ციალისტ-რევოლუციონერთა წარმომადგენელმა. მან
პრინციპალურად ვაიხარა დეკრეტით, მაგრამ განაცხადა,
რომ თუ ფრაქციას წინასწარ მსჯელობა არ ექნა, იგი
დეკრეტს ხნას ეერ მისცემს; აგრეთვე საჭიროა როგორ-
მე გლეხთა საბჭოებსაც მოუხრადვით.

მენშევიკი — ინტერნაციონალისტებიც ფრაქციულ
სხდომას მოითხოვედნენ.

მემარცხენე სოც.-რევოლუციონერებმა წინადადება
შეიტანეს, სხდომა ნახევარი საათით შეწყვეტილიყო.

თითქმის ორ საათ-ნახევარი გადააცილეს ვადას.
დეკრეტები დაბრუნდნენ. პრუხილდები ტარბუნაზე მო-
თასდა და სხდომა განახლდა. წაიკითხეს რამდენიმე დე-
პუტე სახვალასხვა პოლიკიან; თვითიული მთავანი ტრუმბი-
ნებობდა, რომ მიემხრო სამხედრო-რევოლუციონერ კო-
მიტეტს.

ის იყო მოვიდნენ მე-10 და მე-12 არმიის წარმო-
მადგენენი. მოახსენეს სხდომას:

—მგზარს გიქვით მთელი ძალღონით, რაც ჩვე-
ხელთაა“.

სასრითში მყოფი რუსის ჯარის დებუტატმა განაც-
ხადა, რომ მინდატი მივიღე—მოვითხოვო ხელისუფლების
მილად საბჭოებისათვის გადაცემო.

უკრიანელი ოფიცერი, რომელიც მშობლიურ ენაზე
ლაპარაკობდა, ამტკიცებდა:

—ახლანდელ კრიტიკულ მომენტში არ არსებობს
ნაციონალიზმი. გაუმარჯოს პროლეტარიატის დიქტატუ-
რას ყველა სხელმწიფოში.

ეს იყო ისეთი ნაკადი მაღალი და ცეცხლუული აზ-
რებისა, რომ რუსეთი, ვადაჭრით შეიძლება ითქვას არა-
სოდეს აღარ დამუნჯდება.

კამენევა აღნიშნა, რომ ანტიბოლშევიკური ძალები
ცდილობენ ყველგან არუფლებო გამოიწვიონო და წაი-
კითხა ყრილობის მოწოდება რუსეთის ყველა საბჭოსადმი.

მიწის დეკრეტს კენჭი უყარეს 2 საათზე. მხოლოდ
ერთმა დელეგატმა მისცა ხმა წინააღმდეგ; გლეხთა დე-
ლეგატები კი მძღავრად გამოხატავდნენ თავიანთ სი-
ხარულს...

ასე გასრულდა ბოლშევიკებმა წინ, გააცამტვერეს ყო-
ველი დაბრკოლება, რაც გზად შეგებდა, ვადაბაიჯეს
ყოველგვარი ოპობიხიას და მეტეოპას. ბოლშევიკები ერ-
თად-ერთი ჯგუფია რუსეთში, რომელსაც ჰქონდა მოქმე-
დების მტკიცე პროგრამა, მაშინ ყველა სხვა ჯგუფენი
მთელი რვა თვის განმავლობაში მხოლოდ ლაყობდნენ.

კამენევი კიბხულობდა დეკრეტს მთავრობის შედ-
გენის შესახებ.

„მთავრობის შედგენა.“

სრულიდ რუსეთის მუშათა, ჯარისკაცთა და გლეხ-
თა დებუტატების საბჭოთა ყრილობა ადგენს:

მოწყობის სახელმწიფოს მთავრა-გამგეობისათვის,
დამფუძნებელი კრების მოწყვეამდე, დროებითი მუშათა
და გლეხთა მთავრობა, რომელსაც ეწოდება სახალხო კო-
მისართა საბჭო.

უფლებდა სახალხო კომისართა მოქმედებისათვის
კონტროლის ვაწვეისა და აგრეთვე უფლებდა მათი გადა-
ყენებისა—ეკუთენის სრულიდ რუსეთის მუშათა, ჯარის-
კაცთა და გლეხთა დებუტატების საბჭოთა ყრილობას და
მის ცენტრალური აღმასრულებელ კომიტეტს“.

დარბაზში ჯერ კიდევ სიოჟემ შეფობდა, მაგრამ
როდესაც კამენევი კომისართა სის კიბხულობდა, ყოვე-
ლი სხელის გამოკლებებისა საშინელი ტაშისებდა ატ-
ყდებოდა ხოლმე; განსაკუთრებით მქუხარე და ძლიერი
ტაშით შეხედნენ ლენინისა და ტროტსკის სახელს.

„ნოვია ექონ“-ის თანამშრომელი—ავილოვი ლაპა-
რაკობდა სოციალდემოკრატ ინტერნაციონალისტებისა
და ორიოდ დარჩენილ მენშევიკ-ინტერნაციონალისტის
სახელით. მისი ახალგაზღვური ინტელიგენტური სახე და
კობტა სერთოტი თითქო სრულიდ არ შეეფერებოდა
დარბაზის საერთო სანახაობის.

—უნდა ვკითხოთ ჩვენ თავს,—საით მივიდვართ...
ადვილად მსესძელით კოალიცირი მთავრობის დამბობა,
მაგრამ ეს სახიფილე არ შეიძლება აიხსნის დემოკრატის
მემარცხენე ფრთის ძლიერებით. ამის ბსნას გვაძლევს
მხოლოთ ის ფაქტი, რომ მთავრობას არ შესწევდა უნარი
უხრუჩიოლყო ხალხისათვის ზავი და პური. დემოკრატის

მემარცხენე ფრთა თავისი ძაღლებით ვერ შეინარჩუნებს ჩელისუფლებას, ვიდრე არ დასაწყებებს ამ საკითხს...

„შუქლიან მას უზრუნველყოფს ხალხისათვის პური, ხორბალი ან მიწა? ზორბალი ცოტა გვაქვს... გლეხობის უზრუნველყოფა თქვენთან არ იქნება, რადგანაც არ შევიძლია დავინახოთ მისი სასოფლო-სამეურნეო იარაღი, რის საჭიროებასაც იგი მწვედევ განიციდის. თითქმის შუქლიანებელი საბოლოო მასალისა და სხვა პირველი საჭიროების საგნების შოვნა...“

„რაც შეეხება ზაგს“—ეს კიდევ უფრო საძნელო საქმეა. მოკავშირეებმა უარი განაცხადეს სკობოლევთან მოლაპარაკებაზე. ისინი არასოდეს არ მიიღებენ **თქვენს** წინადადებას საზავო კონფერენციის მოწვევის შესახებ. თქვენ არც ლონდონში, არც პარიზში, არც ბერლინში არ მივიწვევებ...

„იმედი არ უნდა გქონდით, რომ მოკავშირე ქვეყნების პროლეტარიატი ხანგრძლივ დახმარებას გაგაწევთ, რადგანაც თითქმის ყველა ქვეყნის პროლეტარიატი ჯერ კიდევ ძლიერ დაწინაურებულია რევოლუციონერ კლასთა ბრძოლას.“

— „რუსეთის იზოლიაცია ფაქტურად გამოიწვევს ან ჩვენი არმიის დამარცხებას გერმანელების მიერ ან და იძულებითი ზაგის შეკვრას ავსტრია-გერმანიის კოალიციისა და საფრანგეთ-ბრიტანეთის კავშირის შორის რუსეთის ხარჯზე, ან და სეპარატიულ ზაგს გერმანიასთან.“

ეს არის შევიტყე რომ მოკავშირეთა ელჩებმა დედინან დასტოვონ რუსეთი და რომ მსგავსი ქაღალტი არსდება სამშობლოსა და რევოლუციის დახსნის კომიტეტებში... არც ერთ პარტიას არ ძალუძს ვადალახოს ყველა ეს არამეგობრული სინეწვე და დაბრკოლება. მარტო ეს არამეგობრული ურთავლესობა, რომელიც მხარს უჭერს სოციალისტური კოალიციის მთავრობას, შუქლიან წარმატებით დაამთავროს რევოლუციას...“

ამის მეტე ცენტრალზე გამოჩნდა ტროცკი, გულდაჯერებული, ამაყი, ყველას რომ ჰპეტობდა გაელენით; სარკასტული ნაოჭი ბავთა ორივე კუთხეში თითქმის დაცინებას გამოხატავდა. ლაპარაკობდა მკეთილი ხმით და ხალხი თანამეგობრებით უჩახუებდა მას.

— ახალი არ არის ეს მოსაზრებანი ჩვენი პარტიის იზოლიაციის შესახებ. აჯანყების წინააღმდეგ სწორედ ასე წინასწარმეტყველებდნენ ჩვენს აუცილებელ დამარცხებას. ყველა ჩვენს წინააღმდეგ იყო. მარტო მემარცხენე სოციალისტ-რევოლუციონერთა ფრაქცია შემოიღოდა ჩვენთან ერთად სამხედრო-რევოლუციონერ კომიტეტში. როგორ მოხდა, რომ ასე იოლად, თითქმის სისხლდაღურვლად მოეხერხეთ მთავრობის ჩამოგდება?... ეს ფაქტი არის ყველაზე განსაკვირვებელი და დამაბტაკიკებელი საბუთი იმისა, რომ ჩვენ გაიფიქრნენ არ ვყოფილვართ. მართალი თუ გინდათ, სწორედ დროებითი მთავრობა იყო ვარაუდული და განმარტებული... მართალი თუ გინდათ, სწორედ ჩვენს წინააღმდეგ ამხედრებული პარტიები იყვნენ განმარტებული, დღესაც განმარტებული არიან და სამუდამოადაც მოსწყენდნენ პროლეტარიატს.

„აქ ლაპარაკობენ კოალიციის აუცილებლობაზე შესაძლებელია მხოლოდ ერთი კოალიცია,—კოალიცია მუშებისა, ვარისკაცებისა და ღარიბ-ღატაკი გლეხობისა. და ჩვენი პარტიის სახელი და ღირსება ის არის, რომ ამ ასეთი კოალიცია ვანახორციელა... რომელ კოალი-

ციაზე ლაპარაკობდა ავილოვი? კოალიციაზე იმითთან. ვინც მხარს უჭერდა ხალხის დიქტატის მთავრობას. კოალიცია ყოველთვის როდი ჰპეტებს ძალას. ნაგალითად, მოსახრებებელი ვანა, რომ ჩვენ მოვაწიეთ ხელისუფლება დახთან და ავქსენტრეცივან ერთად?“

— ავქსენტრეცივა კოტა პური მოგვცა. ვანა „ობორნცებთან“ კოალიცია ახლა მეტ პურს მოგვცანს! როცა ჩვენ ერთ-ერთი უნდა ამოგვეჩრია,—ან დამარცხდეს ან ავქსენტრეცივა, რომელიც ვამოსცა სადაილე-მაგლო კომიტეტების დაპატიმრების ბრძანება,—ჩვენ ავირჩიეთ გლეხობა. ჩვენი რევოლუციის სამუდამოდ დარჩება კლასიკურ რევოლუციად ისტორიამ...“

„ავილოვი გვეუქმრება,—თქვენი ცდა ზაგის ჩამოგდებას დამარცხებით გათავდება, თუ განმარტებული დარჩებითა. ვიმორებ: ვერ ვხედავ და არ ვიცი—რანაირად შეიძლება ეს, რომ სკობოლევთან ან ტერეშჩენკოსთან დადებულმა კოალიციამ დახმარება გაგვეწიოს ზაგის ჩამოგდებაში. ავილოვი ცდილობს შეგავზინოს იმით, რომ მოსალოდნელია ზაგი რუსეთის ხარჯზე, მე კი ვუვასუებ: ყოველ შემთხვევაში, თუ ასეთი მდგომარეობა დაგპეტდება, რომ ევროპის მმართველი და მმრძებელი იმპერიალისტური ბურჟუაზია დარჩა,—რევოლუციონერი რუსეთი უუქველად დაიღუპება...“

„არის მხოლოდ ასეთი ოლტერნატივა: ან რუსეთის რევოლუცია გამოაწვევს რევოლუციონერ მმართველობას ევროპაში, ან და ევროპის სახელმწიფოები მოსპობენ რუსეთის რევოლუციას...“

ყრილობის დღევატები მიესალმენ მის დაუსრულებული ტაშით, აწინებენ თა თამამი აზრით, რომ მთელ კოალიციის დაიკავდნენ. და ამ მომენტთან შემოიხე მასაში დაიხდა რაღაც შეგნებული, რაღაც მტკიცე გადაწვეტილება, რომელიც არასოდეს აღარ ვანმოჩენია მათ სულსა და გულს.

შემდეგ კენჭი ეყარა ხელისუფლების ორგანიზაციის საკითხს და ხმის დიდ უმრავლესობით დადასტურებულ იქნა სახალხო კომისარათა საქმე.

ახალი ცენტრალური აღმას. კომიტეტის, რუსეთის რესპუბლიკის ახალი სამინისტროს არჩევა სულ რაღაც 15 წამში მოხდა. ტროცკიმ გამოაცხადა მისი შედგენილობა: 100 კაცი, რომელთაგან 70 ბოლშევიკი იყო... რაც შეეხება დატეხებს და გასულ ფრაქციებს, მათთვის ადგილები დატეხებინათ.

— ჩვენ ვიწვევთ ყველა პარტიას და ჯგუფს, რომელიც იზიარებს ჩვენს პროგრამას—მოხმანდეს და მიიღოს მონაწილეობა მთავრობაში...—დაამთავრა ტროცკიმ. და სრულიად რუსეთის სახუთთა მეორე ყრილობა მისივე დაიხურა, რათა მისი წევრები სასწრაფოდ დაშლილიყვნენ. მიწმურებოდნენ თავ-თავთან სახს რუსეთის ყოველ კუთხეში და ეამზათ ყველასათვის რაც მოქდა... თითქმის 7 საათი იყო, როცა მივაღდეით ტრამვაის ვაგონებს და გავაღდეით მძინარე კონდექტორები; ვაგონები ტრამვის მუშათა კავშირის ბრძანებით იცდიდნენ აქ, სმოლნან, რომ ყრილობის დღევატები შინ დაბრუნებულიყვნენ.

ჯონ რიდ

არტურ რემზო.

პოეტი კომუნარი არტურ რემზო.

არტურ რემზოს პირადი ცხოვრება უფრო საკვირველია, ვიდრე მისი პოეზია. ეს იყო თავადისაველი მაძიებელი, მიზეტე, მოწოდებით და ტრეპკამენტით. ის დაიბადა 1854 წ., ზარღველში, არდენებში, და კიდევ ბავშობისას სამჯერ გაიქცა საკუთარ სახლიდან, იკარგებოდა ნიხევი წლობით და ბრუნდებოდა, რომ არ მომკვდიარყო სიმშობისაგან. მესამედ ის გაიქცა 1871 წელში და კომუნის დროს იყო პარიზში რევოლუციონერთა რიგში მსროლელი. ამის შემდეგ რემზომ პროვინციიდან მისწერა წერილი პოლ ვერლენს და გაუგზავნა მას თავისი ლექსები. ვერლენი გაოცებული იყო რემზოს ლექსებით და მიიწვია ის პარიზში. რემზო ვერ შეეთვისა ვერლენის ამხანაგებს—პარნასელებს და განდევნილი იყო მათი წრიდან, თუმცა ვერლენი იცავდა თავის „გენიალურ მეგობარს“. რემზომ და ვერლენმა გადასწყვიტეს ფენით შემოეხათ ინგლისი და ბელგია და კიდევაც შეუღდნენ მოგზაურობას. ნამდვილი ბოგემის უღრმეობით მიატოვა ვერლენმა ოჯახი, ახალგაზრდა კლარი და შვილი. ორი პოეტის მოგზაურობა გათავდა ჩხუბით: ვერლენმა დასტურა რემზო და ის იჯდა რამოდენიმე თვე ციხეში. რემზო სტოვორობდა ლონდონში, სადაც განიცდიდა დიდ სიღარიბეს, მან მოიარა იტალია, გერმანია, იყო ვოლონტიორად კარლისტურ ჯარებში, შემდეგ რემზო შევიდა ნიდერლანდის ჯარში, ვაგზავნიდა იქნა ზონდის კუნძულებზე, მაგრამ იქედან გამოიპარა როგორც დეზერტირი და მღივს გადურჩა სახრზობელს. იყო ამერიკაში ცირკის მოლარედ. ვეროპაში დაბრუნების შემდეგ რემზომ ერთხანს კიდევ იხეტიალა შეიცრაიზში, ბელგიაში, იყო ეგვიპტეში. უკანასკნელად მან მოახერხა წასვლა აფრიკაში, ტროპიკებში, რომელნიც ყოველთვის იზიდავდნენ მის ოქენებს და თავისი ცხოვრების უკანასკნელი ათი წელიწადი ვაჭარა ხარაოში, აფრიკანულ არამეთში. რემზომ დაიფიქვა ლიტერატურა და სტოვორობდა უდაბნოთა და ტყეთა შორის. ხანდისხან ის იყო სხვა და სხვა საზოგადოებათა წარმომადგენელი, უფრო ხშირად კი მას დამოუკიდებლად დაეყდა ქარავენები უდაბნოში. თანდათან რემზომ შეიძინა ვაჭრობით ქონება, შეიქმნა ცნობილი მეცნიერთა შორის თავის მოხსენებებით, რომელთაც ის ავგზავნიდა პარიზის გეოგრაფიულ-საზოგადოებაში და აგრეთვე დაიმასხურა მკვლარე მცხოვრებთა ალტაცებულ სიყვარული. ეს მკვიდრი მცხოვრებნი კი თითქმის ველურები იყვნენ. 1891 წ. ავადმყოფობამ აძულდა რემზო დაბრუნებულიყო ევროპაში, მას მოსჭერს ფიხი და იმვე წელიწადში ის გარდაიცვალა მარსელის ვოსპიტალში.

იმ „დაწყვეილი პოეტების“, რომელნიც 70 წლამდე ტერატურულ უდროობის დროს გამოვიდნენ სამწერლო ასპარეზზე და ეხლა ცნობილი არიან, როგორც ფრანგულ სიმელოზმის მამამთავარი. რემზომ დაარღვია პოეზიაში ყველა ტრადიციები. მისი პოეზია უარყოფდა მიოლი თანამედროვე მეშანური ცხოვრების და საზოგადოების და და აგრეთვე ბურჟუაზიულ და ანტიურ პოეტების. ის იყო ანარქისტი თავისი ცხოვრებით და შემოქმედებით. მუდამ დაღდგრომელი, მუდამ ბოგემა, მუდამ მოუსყენარი, ეს ალტაცებით იბრძვის კომუნარებთან ერთად და მათი დამარცხების შემდეგ—როგორც ახალი იუვენალი—ამთარახებს და სდლავს თავისი მრისხანე ლექსით ვერსალელებს. ამ ლექსში ისმის მართლაც იერიქონის საყვირი და რემზო ასე თავებს თავის სტრქონებს:

პოეტი აკრუსს უბედურთა კვითინს და ცრემლებს,
კატროლელებს სიძულელს და წყუთლას რისხვას

და მისი ლექსი დაიყვირებს: შორს, ზანდიტობ!
როდესაც ტიგრამა და მისმა ჯალათებმა ათასობით დახვრიტეს კომუნარების, მოაშორეს შშობლად კერას და სამაგეირო გადაუხადეს დამარცხებულებს საშინელი სისასტიკით, არტუდ რემზომ, აღმუთოებული და ცრემლიანი მიმართავს პარიზს შემდეგი სიტყვებით:

რა რივ ძენილა შენი ნახვა ამ იარებით.
თუმც არასოდეს არ ყოფილა ასე ტანჯული
და აქუწული სხვა ქალაქი დედა-მიწაზე,
პოეტი მიივც გუგუნება: ხარ მშვენიერი!

ლექსი დაწერილია მძაფრი სახეებით. პოეტი არ ერიდება ვულგარულ გამოთქმებს, რომ დალუსრმის ბურჟუაზია—ეს დელიფალი მსუქანი და ურცხვი. ევრსალი გარყენილენა ჩაიღობა, პარიზი, როგორც წინა, მოსწამლავს ბურჟუაზიას და მის შთამომავლობას. ევრსალი დიდიღუბება, როგორც ძველი რომი, მაგრამ ის კიდევ ზიმიზი და აშბობს თავის უტიანსკულ სიღრმის.

რემზომ გამოტოვა კომუნა მართლაც შესანიშნავ ლექსით. საინტერესოა, რომ მისი მეგობარი პოლ ვერლენიც იბრძოდა კომუნარებთან ერთად და შემდეგ ემაღებოდა ტიერის მთავრობას.

მთელი ლიტერატურული მიღეაწეობა რემზოსი გაგძედა ოთხი წლიწადი, 16 წლიდან 20 წლამდე. მან თვითონ გამოსცა მხოლოდ ერთი კრებული პიროზის და ლექსების: „სეზონი ჯოჯოხეთში“, მის თხზულებათა უმრავლესობა გამოცემული იყო მის მეგობრების მიერ მათი, როდესაც რემზომ სრულიად უარყო ლიტერატურა. მისი ხელნაწერების გამოცემისათვის ბევრი გააკეთა ვერლენმა. „სეზონი ჯოჯოხეთში“ არის უწვეულო წიგნი: ეს ქალაქების და პოეტების წერების დაუსრულებელი სურათია. რემზო წინამორბედი თანამედროვე რევოლიუციების და კატასტროფების (მიწის-ძვრების).

აღსანიშნავია მისი უკვდავი ლექსი „მთვრალი ხომალდი“, რომელიც პირველად სთარგნმა ქართულ ენაზე პაოლა იაშვილმა. რემზო თვითონ იყო ეს მთვრალი ხომალდი. რემზომ დასტოვა ევროპა და ევლურებში მოიპოვა „ამართალი რემზოს“ სახელი. ეს გვიგონებს ლევ ტოლსტოის განდღეღობობას „იასნაია პოლიანაში“.

არტურ რემზო უფროდ ენოზმენი იყო და მეტად განსაკუთრებული. მან ოთხ წელიწადში, 16 წ. და 20 წლის შუა შექმნა თავისი პოეზია და შემდეგ არ აღუია ხელში

რემზო ყველახე უფრო ტიპობური წარმომადგენელია

კლამი. ვიკტორ ჰიუგომ მის „პატარა შექსპირი“ უწოდდა. რუსულ პოეზიაში მის არ მოენახება პარალელი, რადგანაც დიბოროლიუბიტი, რომელიც მას ჩამოვას თავისი პირადი ცხოვრებით, მოკლემული იყო რემბოს პოეტურ ნიჭს. რემბოს პიროვნება ჯერ კიდევ არ არის საკმარის შესწავლილი და დათვსებული, თუმცა პროფესორმა ბერ-რიმონმა მთელი მონოგრაფია უძღვნა მას.

პარიზის კომუნის ისტორიაში არტურ რემბოს უქირავს თვალსაჩინო ადგილი, როგორც პოეტს. მართალია

მას არ დაუწერია „ინტერნაციონალი“, რომლის ავტორად იყენებენ პოეტ-პოეტი კომუნარი, მაგრამ როდესაც ჩვენ ვითხულობთ კომუნის სისხლიან ისტორიას, ჩვენ უთუოდ მოვიგონებთ რემბოს-პოეტს — „ახლად დასახლებული პარიზის“ ავტორს და რემბოს — კომუნარს, რომელიც თოფით ხელში ებრძოდა ძველ კეკეანას. და რემბოს სხელი ბრწყინვალე ასოებით დაიწერება იმ წიგნში, რომელსაც ერქმევა „კომუნის პოეტები და მხატვრები“.

3. 8.

სელემორად დასახლებული პარიზი.

ვერსალის წინააღმდეგ.

ო, საზიზღარო! თქვენ მოღიბართ სადგურებიდან. ცხელი ფილტვებით ამოაშრო მზემ ბულვარები, რომელთაც ერთხელ ბარბაროსნი ხარბად სთვლიდნენ. აი ქალაქი უძველესი — მარიბზე მგდარი.

მოდი! ხანძარებს დატრგუნვან თქვენ ვულისათვის. აი ბაღები, ქუჩები და სანაპირონი. დიდი სახლები — დატეულნი მსუბუქ ლაქვარდზე, რომელიც ერთხელ აედვარდა ყუმბარის ცეცხლით.

მკვდარ სასახლეებს დაეაგრეთ თქვენ სუდარები. დღე საშინელი გააცოცხლებს თქვენ თვალთა ცქერას. აი ქალების ბრბო წიყთელი — ავ თემოებით. იყავით გივი, რომ არ იყოთ სასაცილონი!

ძუ-ძალი ლეკავს დალორწილსა დაბმალს ნაფულთებს. თქვენ ახლა ოქრო მოგიწოდებს. ამა! იქურდით! ზარხოში ღამე დაიკლანკა და გაბრაზებით ეწვია ქუჩას. თქვენ, ლოთებო, დაღიეთ ლეინო!

და როცა მოვა განთიადი ძლიერი, შმაგი, რომ თქვენ გინახოს ჯიბეებში სამკაულები, თქვენ არ შედრკებით. თქვენი ლორწო პიკებს არ გასვრის, და თქვენი ცქერა სივრცეებში არ დაინთხევა.

სვით და ადიდეთ დედოფალი მსუქან გავითი. ხელი დაუტყდეთ აღვირახსნილ, უაზრო სლოკინს. ყუდავთ? ღამეში ვარდებიან იდიოტები. მოცეკვავენი, მოხუცები და ლაქიები.

ტალახის გულნი! საძაგლო შავი ტუჩებო! მყარლო ტუჩებო! ამოძრავდით მეტი ხალისით დაღიეთ ლეინო და წაბილწეთ ეს მაგიდები, გამარჯვებულნი! დადალულნი მარად სირცხვილით.

და ნესტოები გაიბანგეთ მყარლ ნარწყევებით, დაფისეთ შმაბით თქვენ თოკები თვდასაჩრობთ, კევაზე ხელნი დაიდეთოთ გადაქდობილი. გეტყვით პოეტი: საზიზღარო, გადაირიეთ!

ქალის მუცელი თქვენ გასჩჩრიკით გინდათ ათასჯერ, თქვენ გეშინიათ არ წამოდგეს მოულოდნელად ქალი, რომ ახრობს გახელებით თქვენს შთამომავალს დიდ მონღოლებით და კვილით თავის გულ-მკერდზე.

სიფილიტიკო, მფეფეო, მუცელმოვებო! ვერას დააკლებთ, უდიერო, პარიზს — მძებეს.

თქვენი სხელი, თქვენი სული, თქვენი ძონძები. იქნება მისგან დაბერტყილი ერთი შერხევით.

როს დაეცემით და ივენებსთ თქვენს ნაწლებებზე, მკვდარი მკერდებით და მოითხოვთ დაკარგულ გულებს, მაშინ პეტროს მეწამული ავ ძუძუებით — დაკვიპავს მუშტებს გაბეჭდული, გავითრებულნი.

პარიზო! როცა შენ დაემეზო გამოგადი რისხვით, და როცა გულში ბოროტებმა ჩაქცეს მახელი. როს განართხული ინახავდი ნათელ თვალვებში გიე აჯანყების სახეიმო და კვილო სხივებს.

ოი, ქალაქო უბედურო და თითქოს მკვდარო! შენი მეკრდები, შენი თავი სტყორკენ მომავალს. გავითრებულმა შენ დააღ სკარები ბლომს. მხოლოდ წარსულის თუ გაკუროხებს შენ აჯანყება.

შენი სხელი აღორძინდა დიდ შრომისათვის, შენ დაეწაფე უსასტიკეს ცხოვრებას ისე, და შენს ძარღვებში დატრიალდა ლექვების რიტმი, და გეგებთან გაყინული მწვევე თითები.

და ეს კარგავა. მეწამული ლექვა, ევლური შენს მისრავლებას ვერ შეზღუდვას. როგორც ბუები ვერ აბრმავებდენ გამოკვეთილ კარიატილებს იქ, სადაც სცივია ასტრალური ცრემლი ზეციდან.

რა როგ ძნელია შენი ნახვა ამ იარებით! თუმც არსოდეს არ ყოვილა ასე ტანჯული და აკუწული სხვა ქალაქი დედამიწაზე, პოეტი მინც ერუბნება: ხარ მშვენიერი!

გრიგოვი გიძღენის უმწვერვალეს შენ პოეზიას. ძალითა დაჭიშვა გადაგარჩენს დალუპისავან. მიადწვე მიზნს. ვერ გაშინებს თვითონ სიკვდილი. შენ ვეულა კენესა შეგაროვე საყვიის გულში.

პოეტი აკრფს უბედუროთა ჭკითისს და ცრემლებს, კატორღილებს სიძულვისს და წყეულთა რისხვას. გაამართახებს სიყვარულის სხივით დედაბრებს, და მისი ლექსი დაიყვირებს: შორს, ბანდიტებო!

აღდგენილია დღეს პარიზი და ორგები ლუპანარებში იგონებენ წარსულ ზეიმებს, და გახის ცეცხლი კედლებიდან მიეშურება ბედქარი ბოდით გახუნებულ ლაქვარდებთან.

არტურ რემბო,

ს კ ა რ ტ ა კ.

ისტ. დრამა 5 მოქ და 6 სურ.

მოქმედება მეოთხე.

ო თ ა ნ ი.

I.

სპარტაკ და ვალერია.

სპარტაკ. ო, ვალერია! რომ იცოდე, რა არ შეგვემთხვა! როგორცა გვერნდა ჩვენი დაწყობა—ვიღაცა ბოროტს, სახიზლარ ჯაშუშს დაესმინა და მთავრობასაც ყველგან ზომები მიიღო და მეტად სასტიკიც. ყველა სკოლებში ჯარი იდგა—მოგვიხდა ბრძოლა. მე, ოკონმანმა და ერდელი ივერიელმა ას ორმოც კაცით ვეზუჟამდის ძლივს მივახწვიეთ. აჯანყებულებს თავი უნდა იქ მოგვეყარა. იქ მთიანი და უშიშარი ადგილებია. გლადიატორნი დაიძრნენ და იქ მოაშურეს... ათ დღეზე დასტა გარდაიქცა ლეგიონებად. დღეს კი ეს ჯარი მეტი არის ასი ათასზე. (სპარტაკი შეჩერდება)

შენ რას ჩაფიქრიდი? მითხარ, რად ხარ ჩაფიქრებული? **ვალერია.** მწუხარება და სიხარული ერთად შეზავდა! მიხარია, რომ ჩემთან გზედვად ვივალერსებ... მიხარია, რომ შენ იმარჯვებ და სახელს იხვეჭ... და ვწუხვარ მასზე, რომ შენ უნდა ისევ გამაშორდე... რად გამომტაკე შენი თავი, ძვირფასო სპარტაკ? მე ხომ ამ ქვეყნად სხვა არეინ არ გამაჩნია? **სპარტაკ.** ისევ შენი ვარ, როგორცა უნის, ო, ვალერია! **ვალერია.** ისევ გიყვარვარ? არა! არა! შენ აწ სხვისი ხარ! შენა ფიქრები და ოცნება მე არ მეტყუენის! **სპარტაკ.** რად ამბობ მავს, ვალერია? რად ექვიანობ? რამ გაწყენინე? ან მოგვირა რამე მიზეზი? შენ ხარ ჩემთვის ყველავალი, რაც მინობაში მე დამიკარგავს, მომკვლითა: ცოლი, ძმა, დედა... **ვალერია.** შენი არსება სხვას ეკუთვნის მთელის ზრახვებით! (სტირის)

სპარტაკ. რა დავგეროა? რახელ სტირი? ნუ თუ მე მულოვობ? **ვალერია.** ჩემს თავსა ესტირი, რომ მიყვარხარ და შენი გული

ბედმა წამართვა უღმობელმა, ჩემთვის სასტიკმა... **სპარტაკ.** ჩემს გულს ვერვინ ვერ წააფრთხილეს, თვით ღმერთებიც კი... მე შენ გეკუთვნი სულით, ხორციით, მთელის არსებით! **ვალერია.** შენ მათ ეკუთვნი, ვისაც სარდლობ... **სპარტაკ.** ახ, ვალერია! მაგ წმინდა სულით ნუ თუ იმით არ თანაუგრძნობ? იმ უბედურებს, დაჩაგრულებს, დატანჯულ მონებს? იმათთვის ზრუნვას, თავდადებას მისაყვედურებ... მე ის მონები შემოვკრიბე ყოველ კუთხიდან და ვესწრაფები დაემკვიდრო აღთქმულ ქვეყანას... ნუ თუ მათდამი ჩემი ზრახვა შენ შურს აღვიძრავს? ახ, ვალერია! მითხარ, ნუ თუ არ თანაუგრძნობ? **ვალერია.** მათ თანაუგრძნობ! მიეც, რაც კი რამ მახადია! ოკრო და ვერცხლი! გაუხსენი ჩემი ბედლები... მიეც მამული, რაც შეადგენს ჩემს საკუთრებას!

ოლონდ კი ჩემთან, ჩემთან დარჩი და ნულარ წახვალ! ნუ თუ არ გიყვარს შენი ბავშვი—იბას სცელი სხვაზე? **სპარტაკ.** ახ, ჩემი ბავშვი! ნულარას მეტყვი, ღვთის გულისთვის, ნულარას მეტყვი... ცრემლიც შეიშერ... ვიღაც იძახის! **მოახლის ხმა.** ჩემო ძვირფასო ქალბატონო! **ვალერია.** რა გინდა ელის? **მოახლის ხმა.** ეტლით გიახლათ გორტენზი და ნებას იხოვოლხს

ვალერია. უთხარ, მომობანდეს... ჩემმა ძმამ იცის ჩვენი კავშირი... ამის გულისთვის მოდის ჩემთან სალაპარაკოდ! **სპარტაკ.** საიდან? როგორ? ღმერთო! ჩემს საქმეს ჯაშუშობა ყველგან თან დაჰყვი! **ვალერია.** მეც ვერ მიმხვდარვარ, ვის შეეძლო ჩვენი გამხელა?!

სპარტაკ. მან რომ აქ მნახოს, არ შეიძლება! **ვალერია.** ამ ფარდის უკან დიმილა... მე, მსურს ვაიგო, რა პასუხს გავუცემ! არ გამომჩნდ დაძახებამდე... (სპარტაკი ფარდას მოუფარვებს).

II

იგინიე და გორტენზი.

ვალერია. გორტენზი, ძმაო! **გორტენზი.** ახ, ნეტა ძმა არ ყოფილიყავ! **ვალერია.** რამ აგაშფოთა? **გორტენზი.** სულლას სიკვილით ორნარიო უბედურობა თავზე დამატყდა; როს შევიტყე შენი სიკვილიც! დავეიწყებთა შენი თავის პატივისცემა; სულლას სახელი, შენის ძმისა, მესაღლის სისხლიც. ლთვი დავისხავს მდაბალ მონის გარდაიკლებით! ო, ვალერია! ეს რა გრძნობამ ჩაგაღწინა? **ვალერია.** მე მსურს ვაიგო, ეგ ბრალდება სიდან წარ-მოსდგა?

გორტენზი. აი წერილი სულლას სახელზე: (კითხულობს) ... შენს ჰერს ქვეშე ორი გველია! შენი მეუღლე და სპარტაკი! ადევნე თვალი. და დინახავ შენს სარეცელს როგორ ჰმლოწვენ...“ გესმის რას სწერენ? მე ამ წერილს დიდხანს ვმალავდი, სანამ თვით სხვებმაც ამ ჩემ ყურებს არ ვაგაონეს; და თვით მეტრომბეც საოხუნჯვით არ გაიხიდა! ევრ ვაღამიდავს ფეხი ისე, რომ არ მომძახონ: „აი, ამის და, ვალერია, სპარტაკს ჰყვარბოსო!“ აწ მცნობენ არა როგორც ვეკილს და დიდ ორატორს, არამედ როგორც როსკო ქალის, ვალერიას ძმას! **ვალერია.** კამარა, გორტენზი! ნებას არ გაძლევ, ჩემს წინაშე მაგვრ იმსჯელო... წინდა სიყვარულს მიაყენი შურისაცხიოფი! როსკოს მემძახის ის, ვინც თვითონ უხეიარ არის! რომის უსაქმო და გარეწვილი პატრიციები! მეც მათქმევიწი: დიხს, მიყვარს, მიყვარს სპარტაკი და შემდეგშიაც მეყვარება გულის სიწმინდით და გვიკეთხები: ჩემს გრძნობასთან სხვას რა საქმე აქვს?

გორტენზი. სწორედ ჭკუაზე შემცდარი ხარ, მე უფუნტრო! **ვალერია.** არა! ჭკუაზე არ შემცდარვარ, მაგრამ ვარლვევ კი მაპაკეთავენ ქალზე შექმნილ შეხედულებას!

რა იყო სულლა, რომ მე იგი შემეყვარებოდა? მის მიმათხოვეთ სახელისთვის. მან მე მიყიდა! როდესაც თქვენთვის ყველაფერი საქადრისია: თვით უზნეობა, გახრწნილება, მრავალკოლოზა, ქალს რისთვისაა აქვს აკრძალული ქმარი დასტოვოს და შეეყვაროს, ვინც მას უნდა და ვისაც უყვარს? ქალს რისთვისაა აქვს შეზღუდული თვისი ბუნება? რათ უნდა იყოს, როგორც მონა, კანონის მიერ? ვერ შევესარულე ოჯახური მოვალეობა მაგრამ თავი კი ბორკილიდან ვანთავისუფლე, მართო მასში ვარ დანაშაუვი, რომ ვერ შევიძელ გარკვენილ სახლიდან მეც სპარტაკთან გავქექულიყავ. რაც შეეხება მასთან კავშირს—ვაშაყობ კიდევ! სპარტაკს უყუყვარავ და მეც მიყვარს განუსაზღვრელად. ჩვენი სურვილით თუ არ იქნა, ვერაინ ვაგვყვრის!

გორტენზი. მაშ შენ არაფრათ მიგაჩინა ჩვენი კანონი? **ვალერია.** ჩემი კანონი ჩემს გულშია, არა—სენატში! უარყოველ მე თქვენს კანონსა და თქვენებურს ოჯახს! **გორტენზი.** შენი არსება იმ კაცს მიეცე, ვინც ჩვენ ყველას გემტრობს,

ვინც ააჯანყა მონები და შემოგვიცისა! ვისაც მსურს რომის სიძლიერე გაანადგუროს, წაღეკოს ჩვენი ბატონობა, თვით გაბატონდეს. დახოკოს ყველა შეძლებული, კეთილშობილი და შენ იქამდის, უფუნტრო, დამდაბლებულხარ, რომ რომაელის სიამავე შენში აღარ სჩანს! **ვალერია.** თქვენ, რომაელებს, ის გაბარაზებთ, რომ ის გამარცხებთ

და მიგაჩინათ ეს უდიდეს შეურაცხყოფად, მაშ იმათ რა ჰქნან, ვის მოუსპეთ თავისუფლებათ? ვისი საშობლოც იპეტეთთ ლეგიონებით? დასწვით სახლკარით, დაუსოკეთ მშობლებს შეილები, ვინც კი ვადარჩა გაიხადეთ ყმად და მონებად და იმათ სარჩოს ეხილებით თქვენს ვასამლომად? ეხლა ესენი გებრძვიან და მათი სარდალი დიახ, მე მიყვარს სიკვიდილამდე, კუმბის კარამდე! **გორტენზი.** მე, როგორც ვატყობ, კარგად ვერ ხარ!

შენ თავი გტკივა უნდა დამშვიდდე, მოიკრიფო გონიერება! **ვალერია.** მე კი გარწმუნებ: კარგადაც ვარ, სრულს გონებაზეცი! **გორტენზი.** მაშ აღარა მსურს ლაპარაკი! მძად აღარ მცნობდე! და აღარც დასდვა ფეხი რომში, თორემ არ ვიცი... მრუშო დიაცო! (გადის გაბრაზებული). **ვალერია.** განათლებული, დიდი კაცო იმპერიაში! ხა! ხა! ხა! აღარ დასდვა!.. დათ აღარ მცნობდე...

III.

ივინიე, გორტენზის ვარდა.

სპარტაკ. (ვალერიას წინ მუხლებზე დაეცემა). მადლობელი ვარ, ვალერია! ღირსიც არა ვარ... **ვალერია.** (სახეს ხელგმში დაუჭერს და თვალები ჩაპყრობს). მინდა თვალებში ჩაყურებდე... შენ გეკუთნობდე...

ამ ქვეყნად ჩემებრ ბედნიერი არავინ არის! მე მინდა ვიყო სამუდამოთ შენს ასლო... ასე... შენს ძლიერს თვალებს და მაღალ შუბლს ვეკონებოდე! **სპარტაკ.** (თავდავიწყებული. ვნებას მიცემული). შენი ვარ, შენი! საუკუნოდა... შენი მისხეო... შენთან დაჩრები სამუდამოთ... ახ, არა! არა! (უკბათ წამოვიარება და გავივლება). **ვალერია.** რა დავემართა? **სპარტაკ.** ო, მაპატიე! მაპატიე! მე ვერ დავრჩები! მე ვერ ვიქნები შენი, მზეგი! ჩემო დელოერი! მე თვით ჩემს თავსაც არ ვეკუთვინი... **ვალერია.** სპარტაკ! ევ რა სთქვი? **სპარტაკ.** ჩემი მიზანი მომიწოდებს—უნდა წავიდე! აქ მისთვის მოვლო, რომ მენახე უჩანასკენლად! ხუთასი კაცი, თანამზღებლად მე რომ წამომყენე, ტყეში მელიან, ერთად უნდა ჯარში დავბრუნდე! შესაძლო არის, დახანებით საქმეც ვაფუქვდეს... დღეს რომაელნი ერთ ჯაშუშად გარდატყუვლან! **ვალერია.** არა! აქ დარჩი! დარჩი ჩემთან! ამ მიყრუებულ აგარაკში ვინ რას გაიგებს? ანდა წავიდეთ ფრაკიაში და იქ ვიცხოვროთ! **სპარტაკ.** ჩემს დამონებულ სამშობლოში? ახ, არა! არა! ან სულ ვერ წავალო, ანდა წავალოთ თავისუფალნი! **ვალერია.** გლადიატორებს წინამძღვარნი სხევიც ხომ ჰყვანან:

კრიქსი, ჰანიკი, ონკომანი... მათ დამამთავრონი! შენ დარჩი ჩემთან! **სპარტაკ.** შეუძლებელს ჩემგან ნუ ითხოვ! ავალებინე იარაღი ურიცხვ მონა ხალხს, ჩემის სარდლობით ორი ბრძოლა მოიგვს კიდევ! ეხლა დაეტოვო? არა! არა! ვფიცავ ჩემს ღმერთებს... ვფიცავ შენს სახელს, ჩემს უმანკო პაწია ბავშვსა!..

ლოლიდ გორჯე ყოფილი ადამიანი. კარ, დენის.

ეგ ხომ იქნება დამცირება, ჩემი ღალატი...
საშვილიშვილოდ შევიქნები საგინებელი...
არ შეიძლება!
(კარს არახუნებენ. შემოღის კარის-კაცი).

IV.

იგიწივე და კარის-კაცი შემდეგ მიხვლენ.

კარის-კაცი. მღვეარი არის! იძახიან სპარტაკის სახელს!
მე ვუპასუხე: აქ რა უნდა სპარტაკა-მეთქი!
-ბევრს ნუ ჰყებდობო! ვიცით, სიაც იმყოფებო!"
გალანის კარი არ გაუფუსხენ... თვითონ ამტვრევენ!
სპარტაკ. ნუ თუ შენ გინდა აქ დაერჩე და იმით შე-
მიპყრონ?

სახრჩობელაზე ამიყვანონ, ან ჯვარს ვამბარან?
ვალერია. ო, ღმერთო ჩემო! არა, წადი! წადი მონებთან!
და თუ სიკვდილი გიწერია, მოკვდი ბრძოლაში!
(მახვილს ჩამოიღობს და მიაწვდის)
აჰა მახვილი! ბევრ ბრძოლაში ნაწრთობი არის!
ბალის მხარეზე ჩემს ვალავანს სხვა ქიშკარი აქვს!
ეს ვასაღებო... (ვასაღებს აძლევს) იმ ქიშკრიდან ვახვალ
უყენებლად.

სპარტაკ. ამის შემდეგ უძლეველი ვარ!
იყავ შშვილობით!
ვალერია. (გულზე მედალიონს უყეთებს)
მედალიონი სამახსოვრედ დედაშვილისა...
შეგ თმები არის ორივესი — მოგვიტონებდე...
წადი საჩქაროდ! დღე და ღამე შენთვის ვილოცებ!
უკანასკნელად (გემბორება).

პუნკარე—ომი

კარ. დენის.

სპარტაკ ჩემო! წადი საჩქაროდ!
მხნედ იყავ მუღამ! ჩვენი დარდი შენ ნუ გიქნება!
გამარჯვებული დამიბრუნდი!
(სპარტაკი კვლავ მოუბრუნდება და აკოცებს)
სპარტაკ. იყავ მშვილობით (საჩქაროდ გაღის)
ვალერია. (სიჩუმის შემდეგ კვითინებს)
წავიდა! მოარა!

რომაელი მოხვლენ. (შემოღის უკან ჯარისკაცებით)
ბრძანებისამებრ სენატისა, უნდა გავჩხრიკოთ!

ფარად.

მესამე მოქმედება

სპარტაკის ბანაკი

მალლობი ადგილი.

I

შემოღიან: სპარტაკ, ორტორიქს, კრიქს, მირმილიონ და
ერდელი.

სპარტაკ. მამ ავრე იყოს! ისენი თუ ჩვენს ჯარის კაცებს
ტყუედ ჩავარდნილებს, არ ინლობენ, ხეზე ჰკიდებენ,
ჩვენი შურს ვიძიებთ!

(ორტორიქსს) რამდენი გვეყავს ტყუე რომაელი?

ორტორიქს. აღემატება ოთხი ათას!

სპარტაკ. თქვენ როგორ გინდათ?

რით ვაღვეუხადოთ რომაელებს სამავიგრო?

იმათ დაახრჩეს ჩვენი ძმები: ორი ათას!

ხმები. ჩვენც, ჩვენც დავახრჩოთ! კოცონზე დაწვათ!

სპარტაკ. მხოლოდ მათ შორის მე მათუქეთ ასი პატრიცი!
მე მინდა მათით ის ჯაშუში გამოვისყიდო,
რომელმაც ვასცა ჩვენი გვემა!—დანარჩენებზე
ჩემს მოსაზრებას მოგასწენებთ: ჩვენი ჯარის წინ
ვაბრძოლოთ, როგორც ვებრძოლებდნენ ცირკში პატ-
რიცი!

მე მინდა ლაშქარს გასართობი რამე ვუჩვენო!..

შურის ძიება საშინელი, შურის ძიება!

სპარტაკ. რად იგვიანებს ევტიბოდე? დასტის უფროსი?

კრიქს. ბოდიშს მოვითხოვ...

ღიღს პტივს სცემ, ეს კარგად ვიცი...

ის რომ სრულებით არ მოვიდეს—ემჯობინება!

სპარტაკ. რას გეკვიანობ?

კრიქს. არა, შენ იგი ვერ მოგხიბლავს, დე ესეც ვიცი.
მაგრამ გერმანელს აურია გრძნობის დავთარები.
თუმც არ შემფერის, მაგრამ ვიტყუე: ქალ ბანაკში
იგივე არის, რაც ფაშატი ულასათა ჯოგში,
რომელიც ჰბადებს ქიშობას და შურს ერთმანეთში!
სპარტაკ. კრიქს! სსსტიკი ხარ!.. მზევრავ დასტას რა მო-
ხერხებით

განავებს იგი დავვიტყუე მან არა ერთხელ!

კრიქს. მე კი მეგონა, მასხედ იყავ უქმყოფილო

და აღარც ნდობით ეპყრობოდი.

სპარტაკ. სიდან დასკვენ?

კრიქს. რადგან შენ იგი მოიცილავ და ჯგუფს გერმანელს,
ჩვენს გამოსაკონომანს მიუჩინე თანამშობელად.
რაც უნდა არ იყოს აქ მიხეზი,—მე მაინც ვიტყუე:
ის ბეჩინის ქალი მე არ მომწონს მთელის თავისის
სიმშვენიერით, სილამაზით და ვაყვაცობით!
საბუთს ვერ გეტყუე, მაგრამ გული ჰგრძნობს იმნაირად!

სპარტაკ. კრიქს! მეგობარო!

ნუ შეიძლებ, ვინც სიძულვილი არ ამსახურებს!
ნუ ასე გვჩვენებ! რა ვუყო რომ ოცნება გვპარბობს!

ვეტიბილზე გამპრობაში მზევრავი ვინ გვაყავს?
(ამ დროს შემოდის ვეტბილდე)

არიან კიდევ... მაგრამ მისებრ გამმედიანები
ძლიერ ნაყუბდალ... დაანება განცხრობას თავი,
არჩია ჩვენთან გაპირებება—სებაგან სიამებს.
და ქალი იბრძვის...

(მობრუნდება და ვეტბილდეს შეხებდავს. ცოტა ხანს შე-
დგება)

ა, ვეტბილდე! შენს ქებაში ვარ!

არისი ბანაკი ალბად სწყველის დიდებულ მზევრავს...
კბას, რას გვეტყობ?

ვეტბილდე. დაითხოვე ყველა აქ მყოფნი:
(სპარტაკი ანიშნებს და ყველანი სტენის სიღრმეში მოი-
ყრიან თავს და ჩუმად ლაპარაკობენ)

სპარტაკ. შენს სახეს ვატყუბ სიმკაცრეს და მოწყენი-
ლობას!..

ვეტბილდე. სპარტაკ! ჩემს სახეს რაც ატყვია, გულიდან
არის!

გახსოვს, ჩემს გრძობას რომ ვაგანდე და შენ უარმყავ,
შენ მომიშორე სიძულვილით...

სპარტაკ. პირადად ჩემი მტერიც არ შეძლს...

ვეტბილდე. მაშ ეს სისხლის ღვრა?..

სპარტაკ. ამ სისხლს მოითხოვს მხოლოდ ხალხის კეთილ-
დღეობა.

რომ მომავალში გაიხაროს უმრავლესობამ.

ვარემოების იარაღად ბედმა მირჩია,
რომ მე წარუძღვე დანაგრულებს...

ვეტბილდე. შენ მათთვის ზოუნავ, მათთვის სიკვდილს
ეთამაშები!

რომლებსაც, იქნებ, კიდევ სძულდე... ეს შენ არ იცი...
ხოლო შენ იგი მოიშორე, ვისაც უყვარდი

მთელის არსებით და მზად იყო განწირულიყო

შენის გულისთვის, დასთმო სოფლის სიამოვნება.

და მოიშორე... ოკნომანსა რად გარდამეცი?

რა გინდოდა, რომ ყოფილიყავ შენს თანამშლებლად?

ნუ თუ შენ ჩემი სიყვარული ასე გტანჯავდა?

ერთხელ გამოვტყდი და ისიც ხომ შემანანიე.

სპარტაკ, სასტიკო! რად დასჩაგრე ნახი არსება

და რად ვაგზადე ყველასათვის სიამსახაროდ?

ეხლა ამბობენ: ის სპარტაკმა ვადაისროლა,

როგორც ყვაილი დამქნარი და სუნმღილებული!

ჩემთვის რა არის მთელი ქვეყნის ბედნიერება,

თუ კი მე თვითონ ყოფნა ჩემი მომეშაბამა?

სპარტაკ. ახ ვეტბილდე! თანავიგარძნობ!

ვეტბილდე. მშრალი სიტყვები!

შე გრძნობა მინდა... თბილი გრძნობა, არა ნუგეში!

სპარტაკ. შენ პირად გრძნობას საერთოზე მიღლა აყენებ...

ვეტბილდე. შენ როგორღა-ხარ?

რატომ არ დასთობ ვალერიას? შენ ხარ სარდალი ..

შენ ხარ ცნობილი მეომარი, სახელგანანი

სადამდიანაც კი ხმა მისწყველება და ყური ისმენს

და ამავე დროს არ იფიქრებ შენს პირადობას!

რად ვიყავარ იგი და არა სხვა? მხოლოდ მითომ რომ

შენ ეს ასე გსურს! სხვას კი ურჩევ მხოლოდ დათმობას!

სხვასაც რომ მსურდეს? ნუ თუ არის დანაშაული?

(სიჩუმე. ვეტბილდე მუხლს მოუღრქვს)

სპარტაკ! ერთ სიტყვას შეუძლიან გამოაკეთოს,
ან და დალუპოს მთელი საქმე... სიტყვას: მიყვარხარ!
მე შენ დაგისნი! შემძლიან... მე შენ დაგისნი...

სპარტაკ. ადევ! რას სჩაი! თავს იმკირებ... ყველა გვი-
ყურებს...

(წამოაყენებს)

ვეტბილდე. მე თავს ვიმიკირებ... ხა, ხა, ხა!
რატომ ის თავს არ იმიკირებს, ვინც წრფელ სიყვარულს
ასე უარპყობს—კმარა! გვგონებ შენთან საქმე აქეთ! (გაიღას)
ყველანი. (აღტაცებით) ძლიერ კარგია! ძლიერ კარგია!

მირმილიონ. მე კი გვინებ არ იბრძობლებენ!
სპარტაკ! რას იტყვი? იბრძობლებენ რომაელები
ჩვენს გასართობად? როგორც ცირკში ჩვენ გვაბრძობე-
ლენ?

სპარტაკ. მაშინ შანთებით დასწვით, როგორც ჩვენ იქა
გვეწვავდნენ!

ყველა დახვრიტეთ შამდურებით—რას არ ჩავიდნენ
ჩვენი მძები რომ გზებზე ენახე ხეს დაკიდულნი!
შურის ძიება! საშინელი შურის ძიება!

II

ივინივე მისხრობელი **გლადიატორი** და შემდეგ **კორნელი**
ლუკული-ელჩი თავის მხლებლებით.

გლადიატორი. დიღო სარდალო! სენატიდან ელჩი გვახალ!
სპარტაკ. სენატიდან? სენატ რაგენის?—წარმოიდიგინე!

ისე დამკირე სიამავე ღლიერ ჩომისა,
რომ თვით სენატიც არ თავილობს ჩვენთან ლაპარაკს!
(შემოყავთ თვალ ახვეული ელჩი თანამხლებლებით)

გლადიატორთა ბანაკში ხარ, წინამძღოლის წინ!
ელჩი. სალაში სპარტაკს!

სპარტაკ. შენც სალაში!
ნება გეძლევა შემოიხსნა თვალსაბურავი!

(თვალბზე ახვეულს ჩამოიხსნის. ერთმანეთს დიდ-
ხანს უყურებენ).

ელჩი. მსურს სადუმლოდ გელაპარაკო!
(სპარტაკი ანიშნებს და ყველას გადიან. ელჩის
მხლებლები დარჩებიან).

III.

სპარტაკ, ელჩი და მისი მხლებლები.

სპარტაკ. აბა რას მეტყვი?

ელჩი. ვფიცივე ჰერკულესს! მისთვის არ ხარ დაბადებულნი,
რომ ყოფილიყავ ჩვენს მონა, გლადიატორი!

სპარტაკ. ისევე, როგორც ეს მეგრძობლან, რომელ ბანაკსაც
შენ ვადაპყუბ, ის მრავალნიც, თქვენ რომ ვაგათ ყმებად
და ის ქვეყნებიც, რომელნიც თქვენ დაიმონავე!

ელჩი. მონობა მუდამ არსებობდა—მერწმუნე სპარტაკ!
მონა აზრისა, მონა კუქის, მონა ქალისა,
და მონა, რასაც შენ გულისხმობ, ძლიერების!

შენი მონანი კარგი არის და დიდებულნი!
მაგრამ ეგ არის ოცნება და მარტო სიზნარი!

კაცის ბუნებას შესცვლის მხოლოდ დრო და დემურები!
კაცი კაცისთვის მგელი არის თვით მონებშიაც!

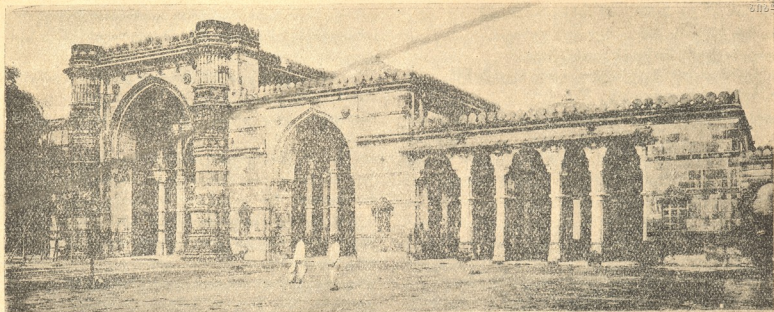
Homo hominis lupus est!

სპარტაკ. ჩვენც იმ მგლებს ვებრძობთ!

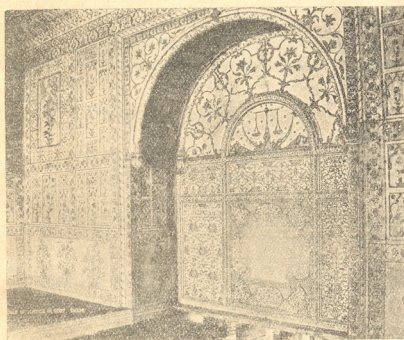
ელჩი. და უნაყოფოთ!
თვით სენატიც რომ ძლიერებით შენს მხარეს იყოს,
თანასწორობას ხალხთა შორის ვერ დაამყარებ!

სპარტაკ. თუნდაც არ იყოს ქანებრივი თანასწორობა,

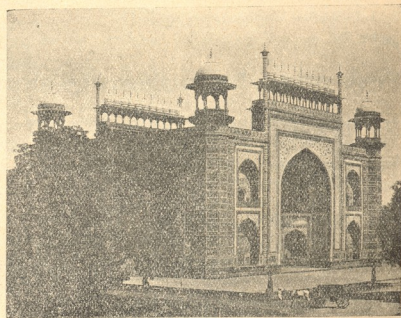

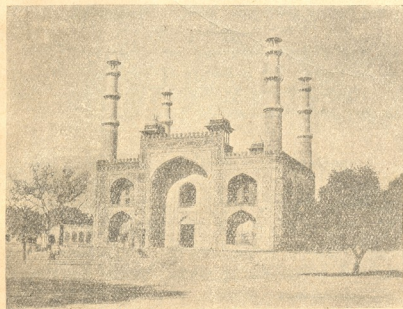
ინდოეთი. დეჰამა მასიულის ტაძარი ახმედშაჰში.

ინდოეთი. ბომბეის სასამართლო დარბაზი.

ინდოეთი. აკბარის მავზოლეი.

ინდოეთი. გამაჩენილი ტაძარი.

არც პიროვნული, განა ამით ნება გეტლევათ
წიხლითა სთელით, ჯვრებზე აკრათ და ასპარეზზე
თქვენს შესაქცევად აღვრეინოთ ნიადგ სისხლი
და აღამიანს, როგორც პირუტყვს, ჰყიდეთ ოქროზე?
(ელჩი თაფალუნული სდგას)

რისთვის მობრძანდი?

ელჩი. მე ვარ გაიოს რუფი რალლას გამოგზავნილი
თვით ლუკუსიგან მხოლოდ ორის წინადადებით!
სპარტაკ. გულდასმით ვისმენ!

ელჩი. ჩვენი ტყვეები გამოუშვი!

სპარტაკ. სიამოვნებით,

მხოლოდ მაცნობეთ ჩემს ბანაკში ვინა ჯაშუშობს!
და იარაღი ათიათას ჯარისკაცისთვის!

იგი მკირდება ახლად მოსულ ლეგიონისთვის!

ელჩი. (ამაყად)

რომელები თვითვე ყელებს არ დაიჭრიან!

სპარტაკ. მაშ ეს დარჩეს! მეორე მითხარ.

ელჩი. ეს აჯანყება უნდა მოსპო!

სპარტაკ. და არა ომი?
ელჩი. ძალი კარგი! რა პირობით? მიბრძანე მონას!
ელჩი. შენ ვიყვარს ქალი—სულას ქერივი!
სპარტაკ. სთქვი! სთქვი!... განაგძიეთ!
 თქვენ გვგონათ თუ შეგვრთბობდი მის ხსენებაზე?
ელჩი. ნების ვაძლევენ ვახლე ქმარი!
სპარტაკ. (ირონიით) ნებას მაძლევენ?! ეგ ხომ დიდი მოწყალეაა!

ელჩი. ორის პირობით: გინდ იცხოვრე მშვიდად ოჯახში, გინდა აუზიკის ერთ-ერთ მხარეს მართველდ იყავ!

სპარტაკ. ამხანაგები?

ელჩი. იარაღი უნდა დაჰყარონ!

სპარტაკ. და რა პირობით?

ელჩი. უპირობით!

სპარტაკ. გამარჯვებულებს იარაღი დავაყრევინო და ვუთხრა: „წაიღეთ! კვლავ უღელში შევებით—მითქი“⁴ ვფიცავ! ლუკულის დიდებულად მოუსაზრნია!

ელჩი. შეიყვა ჯარი სახიფათო სადმე ადგილას...

ჩვენ დავამარცხებთ, ავცხსენება პასუხისგება!

სპარტაკ. (ირონიით) აი, ეგ უფრო დიდებული მოსაზრებაა!

შე გავგიმართოთ სასჯელაო ჩემის ძმებისა?

შე საზიზღარო! სულმდაბლო ადამიანი!

ელჩი. შენ დავაგვიწყდა ვის წინ სდგებარ, ვისთან გაქვს საქმე!

სპარტაკ. თვით დავაგვიწყდა, რომ სპარტაკის წინაშე სდგებარ!

მე კარგად გიცნობ, რუფი რალა არა ბრძანდები, შენ ხარ კონსული თვით ლუკული! ცრუ სახელს ირქმევ! მაგას ჰკიდრულობ გაიძევრავ, სასირცხუო სახე! შენი იღბალი, გლადიატორთ ცმით ზრდილობა და ელჩს ეპყრობა შესაფერის პატივის ცემით, თორემ ღირსი ხარ ნაჟწყნაჟჟ აქვე აგჩეხო! როგორც მოსულხარ, შეგიძლიან გვრვე წაბრძანდ, მხოლოდ გარდაეც, რომ თქვენს ტყვეებს დღესვე დაგხოცავ!

იმ ჩემის ძმების მაგიერის გარდასახდელად!

ელჩი. მაგას გაპზედავ?

სპარტაკ. რომაელებს როგორ გაკადრებთ?

მარტო რომაელთ შეუძლიანთ სხვები აწამონ!

მიბრძანდი ქმარა! აქ სუნი სდგას გლადიატორთა!

ელჩი. შე ბარბაროსო! (გაიხის მხლებლებით)

IV

სპარტაკ, კრიქს, ორტორიქს, მირმილიონ, ერდელი და სხვები.

სკენის სიღრმეში ოკნომანი და ევტიბიდე.

მირმილიონ. როგორ უნდა ამოძუებული გარბოდა ელჩი?

კრიქს. განა რა უთხარ, ან რა გითხრა?

ორტორიქს. სპარტაკ! ეგრე რამ ავაღელა?

ერდელი. დამიბახედი, მისთვის ჭუა მესწავლებინა, შენ რომ დაგვრტყა—არ შეიფერის, შე კი—თამამად!
კრიქს. მინც რა გითხრა?

სპარტაკ. წინადადება: გილატორი და ამის გამო სიხის თავაზით შპირდებიან პატრიციოსას!

ყველანი. (იციანიან) ეგ საზიზღრები!

კრიქს. ამხანაგებმა ვადანუწყვიტეთ და დავადგინეთ დადგენილება თვით ჩვენს ჯარსაც შევატყობინეთ: რადან უმრავლეს მტერსუნდ მოგვეც ჩვენ გამარჯვება, რადან უშენით მკედარი არის ჩვენი მიზანი

და ამავე დროს მთავარსარდლობ ხუთმეტ ლეგიონს გამოავახებოთ დიქტატორად, გიძლვანთ გვირგვინი, სამკაულითაც შეიძინო მის შესაფერად!
ყველანი. დიქტატორის ნიშნები სპარტაკს.
 (შემოაქვთ წითელი მანტია, დაუნის გვირგვინი და სხვა სამკაულები)
სპარტაკ. ვაძლობთ ძვირფასნო! მე არა მსურს რამე პატივი!

არაერთი გენსხვავება! მაგას ნუ იზავთ! ჩვენ ვიბრძვით არა პარადულის ამალღებისთვის!

მირმილიონ. შენ ეგ სახელი მოიპოვე შენივე სიბრძნით! თუ ამ პატივის მიღებასა ზრდილობა გიშლის, უნდა იკისრო ჩვენი ჯარის დიდებისათვის!

ორტორიქს. ნულარ უარობ! ჯარი უკვე მოვალის ასეთს!

ერდელი. წითელ მანტიით შენს ერთეულებს გამოეცხადე!

ყველანი. აბა, წითელი მანტია, სპარტაკს!

კრიქს. მას რომაელი ლიქტორები *) წინ წაეუძმღვაროთ!

ყველანი. ძლიერ კარგია! ლიქტორები! რომის მსაჯულნი!

უნდა ეახლოთ ჩვენს სარდალს! აბა, მოიყვით!

(წითელ მანტიას წამოსახმენ დაუნის გვირგვინს დაადამენ.

შემოიყავთ რომელი დიდებულები და წინ დაუყენებენ.

მათ ქორუმებივით აცვიათ. მხარზე სახრების კონები

უღვეთ ცულვებ გარკობილი. დიდი აღტაცება.)

ყველანი. ვაჰა ჩვენს სარდალს! ვაჰა დიქტატორს!

V

იგინივე და რომაელი დიდებულები.

მხოზუცი რომაელი.

ვლადიატორო! რომაელის სისხლი მიღვია!

მხოლოდ დიდს სარდლებს: მარკ მარიუსს, კორნელი სულას,

და თვით პომპეუსს მე ლიქტორად ვეახლებოდი,

რომელთ მოსდევდნენ ხელშეკრული ტყვე მეფეები,

მაგრამ რომ ისე შენც ვეახლო, შენ რომელსაც კი

კირკში გხედავდი, როგორც მონას, მონასთან მებრძოლს,

ამას არ ვიზავ! სიკვდილს ვარჩევ შეურაცხყოფას!

(დანას ჩაიციემს გულში და კვდება)

სპარტაკ. იგი დაკრძალეთ პატივით და არ შეურაცყოთ!

ასეთ უღრეველ ხალხს გამო რომი ბატონობს!

კრიქს გაიტათ გვაში

(ჩუმად მირმილიონს)

ერთი ბერიც გამოაკლდა სისხლის მწოველებს!

(გვაში გააქვთ)

აბა, ჩვენ ძმებთან! მოულოცე მათ გამარჯვება

და რა ზეიმსაც შენ დაჰპირდი აწ გაუმართო!

(გლადიან. წინ ლიქტორები, შემდეგ სპარტაკ, ბოლოს

სხვები. გარედ დამიურობა და ვაჰას ძახილი)

VI.

ევტიბიდე და ოკნომან წინ მოდგებიან. სპარტაკს თვალს გააყოლებენ.

ევტიბიდე. ჰხედავ? თვლები გაახილე და დაინახე!

შენ კიდევ სთქვი, თუ არ ექმბდეს თავის დიდებას!

ო, საზიზღარო, სპარტაკ! სპარტაკ!—

ოკნომან. გამაგებინე, ევტიბიდე! შენ რომ მიყვარდი,

*) რომაელებს უმაღლეს მიხედვების, კონსულების საპატიო მხლებლები და მსაჯულები.

30

რათ მიიძღუებ შევიჯავრო ადამიანი,
რომელიც არის მძალ ნათესი, პატიოსანი?
ვეტიბიდე. მეც იგი ერთ დროს პატიოსან გმირად მი-
მაჩნდა.—
ო, ნეტა იმ დროს! შევხარობდი შორიდან მანც!
მაკრამ დავარწმუნდი: მისი ქვეყა თვალთმაქცობაა!
როგორ ვერ აშინე, მის ფერხთ ქვეშე გდისარ და გთე-
ლავს?

ოკნოზანი (აღლევებული შეპყვირებს)
აღარ გაპბედო!

ვეტიბიდე. მეგ მუქარის არ მეშინიანი!
რადგან ვიცი, რომ შენ მხალაო ხარ, მასთან უტეინოც!
ოკნოზანი. (მივარდება მუშტებ მიღვრებული.)
ო, ვეტიბიდე!

ვეტიბიდე. (მისკენ მიიწეეს და თვალბში უყურებს.)
აბა, მომკალ! რალას უყურებ?

აბა, გასარსე მეგ კოჩრებთი, ვისაც უყვარხარ!
ოკნოზანი. (თავბრუდასმული უკან დიხიებს.)
ღმერთო! რა რივად გამბარე ამ ბერძნის ქალმა!

წადი, გამშორდი, ვეტიბიდე! წადი გამშორდი!
წყველიმც იყოს ის დრო-ჟამი, როცა სპარტაკმა
მიგელო ჩენეთან სამსახურში და უფრო მეტად,
როცა მან თეთონ მოვიკნო, — ჩემთან დავენო!

ვეტიბიდე. არ მეგინა თუ მაგრე რივად გარდამიხილდი
ჩემი გულწრფელი სიყვარულის ერთგულებისთვის!
(ტირილით)
დიახ, არ უნდა ამომელო ხმა არაფერზე!
მეკვირნა, როგორ გამეცირებდა!.. მაგრამ შეიმელო?
მე კი ამისთვის მომავენე შეურაცხყოფა..
(გულს მოიბრუნებს და სიჩუმის შემდეგ.)
კარგი! მე წავიდე! სამუდამოდ იყავ მშვიდობით!

ოკნოზანი. (წინ ვალაუდგება.)
მე თვით არ ვიცი... მაპატე! ახ, ვეტიბიდე!...
მე არ გავიშვებ... ეს რაც მოხდა... სიბრაზით იყო!

ვეტიბიდე. არ შემძლიან აქ დარჩენა, სად ჩემს სიყვარულს...
ოკნოზანი. (აწყვეტილებს) დიდად ვაფასებ... გეფიცები...
დიდად ვაფასებ!

(დაუჩოქებს და ხელებს უკონის.)
ვეტიბიდე. გმირო სარდალო! ოკროს გული! კეთილ-
შობილო!

აღეტი ზეზე! ჩემს მკერდზეა შენი ადგილი!
ოკნოზანი. ნეტა იცოდე რარიგ მიყვარხარ!
თუ კი გრწამს ჩემი სიყვარული, ეჭვი რალად გაქვს
მე გატყუებდე? ცრუ მეგობრებს შენ რად ენდობი?
(სიჩუმის შემდეგ)

შენ ვერ გავიგე, რომმა სპარტაკს რა შესთავაზა,
ოღონდ კი თვის ჯარს უღალატოს, ხელში ჩაუვლდოს?
ის ამიტომაც არ ილაშქრებს პირდაპირ ჩემზე!
მას აზრალად აქვს გავიტყუოთ ალმაგისის რომში,
რომ კლდე ღრებში ამოაწყვიტონ რომაელებმა!

ოკნოზანი. ღმერთო, დამიხსენ ამ სახარულ ეჭვებმისაგან!
ისიც ხომ ვიცი, რა პასუხი გასკა იმ ელჩებს?
ვეტიბიდე. (ხარხარებს) უარი უთხრა? ხა, ხა, ხა!
თვალბს გიბრძობებთ, თქვენ ისედაც დაბრმავებულნი!
ალაღ-მართალო! მერე გჯერა? უარი უთხრა,
რადგან ელჩებმა შესთავაზეს უმნიშვნელო რამ!
მას მეტი უნდა: სახელი და მფუის დიდება!
მერე სპარტაკზე შენ რითი ხარ განა ნაკლებ?

შენ რომ არ იყო, გამარჯვებდა ელირსებოდნენ?
განა შენ შენის მოხერხებით არ გამარჯვე?
მისი დიდება და სახელი შენ ერთს გეკუთვნის!
ელჩები უნდა მოდიოდნენ შენთან, ოკნოზანი!
შენ კი მონა ხარ სპარტაკის ლეგამ აპმული!

(ოკნოზანი სწყუხს და გული ამკრებთ ეცხება.)
აბა, დავიქრდი: ყოველ საქმეს ორტორიქსს ანდობს!
ორტორიქსი კი იმის დაზე დანიშნულია!
შენ მას უნდებარ იარალად, გლადიატორად!
აბა, დავიქრდი: ორტორიქსი როცა დაბრუნდა,
ის რომში იყო გავხავნილი მინდობილობით,
რალა მის შემდეგ დაქინებთ დავიწყით რჩევა,
რომ მიატოვოთ იტალია და გადახვიდეთ
ალპების იქით, სწორედ იმ დროს, როცა თვით იცი
დაცემულია ძლიერება რომაელების
და ერთის დაკვერით თქვენ შეეცქლოთ რომის აღება?

ოკნოზანი. (აღლევებული)
ო, წულარ მეტყვი! წულარ მეტყვი! ლამის გავვიქდე!
შენ მართალი ხარ! მართალი ხარ!

ვეტიბიდე. მაშ რალას უტეინო?
ოკნოზანი. სპარტაკთან წავიდე, რომ დავარწმუნდე!..

ვეტიბიდე. ჰო, წადი მასთან!..
წადი რომ თვისის ტბილი ენით კეხი დავადგას...
უხანავ კრიქსმა დაუჭიროს სა ზედ შეგაჯდეს!
(თითქმის ბრძანებით)

წახავი კი არა, უნდა ზურგი მას შეაქციო
და შენი ჯარით მიაშურო, სად ზედი გიყვებს!
რომ ხალხსაც არგო და დიდების გვირგვინიც ჰპოვო!
და შენი სატროვოც თანა გავადეს გაუშუროვდალ!

VII
(იზინიე მეორე კარავინდ გამოდიან **ჰანიკ, კახტ,**
კურიე, კლუვიანი. ყველას თავებზე ყვავილების გვირგვი-
ნები ადვით და კარვად შექეფიანებულები არიან.)

ყველანი.—აქა ყოფილა ოკნოზანიც!
— აქა ყოფილია!
— ო, ვეტიბიდე!
— ლეინო ლეინო!
— ლეინო მოგვართვით
(ლეინო შემოავიქო)

ჰანიკ. ლეინო მითართვით ახალ ბატონებს! ეფიცავ ჩემს
ღმერთებს!

ოკნოზანს ისე დაღრეჯია ბუტყაი სახე,
რომ ჯოჯოხეთის ღმერთებსაც კი შეეშინდებათ!

კახტ. ლეინო გვირმინდე!
კურიე. ამ ოკროს თასით! — მე მე ისეთს დიდ ოჯახიდან...
ეფიცავ ჩემს ბახუსს... მე ისინი არ გამოძარცვავს...

კახტ. ო, შე წყველო! ხელს გამ ჰყვა ხა ხა ხა ხა!
კურიე. არა, მე ისე... ავკარ! ავკარ! ავკარ ხომ იცი?!
აბა, შენ ნებე კლუვიანის სქელი თითები!..

ჩემი რა გიყვარს... ბუქლები აქვს მას ყოველ თითზე!
და ზოგერთი რომ დაგვარტყას, თავს გავიტეხავს...
ამანაც აპკრა! და ავერანო სისხლიც დაღვარა!

კლუვიანი. ნუ შევოჯვ, ლოთიო! მაშ როგორ გინდა?
მე ეხლა, იცი, სარდალი ვარ! სწანს ვარ ბატონიც!
რადგან ყოფილდვარ მე ბატონი, ბუქლებს ვატარებ!
ერტლსავ გავიჩენ! შიგ შევაბამ არაბულ ცხენებს...
მეც ბატონივით ფუფუნებით უნდა ვიუქოვრო...

კახტ. კლუვიანი! მონებს არ იყოლებ?

კლუვიან. რატომაც არა? ეგეც მეგუთუნენ...

ელტშიც შევაბამ, ვისეირნებ... ხა ხა ხა!

(საერთო საცილი)

მხოლოდ ამ სპარტაკს ჯერჯერობით მუხრუქში ვყვები!

კახტ. ლეინო გერმანელს...

თავიბრი კუდათ ჩამოსტირის... ბოდიშს მოგიფხოვ,

თუ სიმთვარიელში გაწყენენო... მე ყველა მიყვარს...

შენც, სპარტაკიც! ეს დათვებიც... აი დათვები!..

ჰანიკ. როგორ დათვები?..

კახტ. უყავრაოდ!

მე ისე როგორც მთვარალი კაცი... ყველაზე ძლიერ

შეიფუყარებდი ევტიბიდეს...

ოქნომან. გაჩერდი, მზეცი!

კახტ. დიდი ბოდიში. როგორც მოკრალი! დიდი ბოდიში!

ჰანიკ. იქნებ სპარტაკმა გაწყენინა?

კლუვიან. დალიე ლეინო!

შენ რა ნება გაქვს, ჩვენ როცა ვსვამთ, შენც არ დალიო?

იქნებ შენ სამი გერმანელივით

გარდავიწყებოტა ჩამოხრჩობა?—რა სიერს ვნახავთ!

ჰანიკ. ოქნომანისთვის ჩამოხრჩობა გარდღუწევიტა!

ყველანი.—ახია! ახი!

—სიერს ვუყურებთ!

—ოქნომანი სახრჩობელაზე!

კლუვიან. მე შენ დაგისნი! მე ვუბრძანებ, ვუბრძანებ სპარტაკს!

არა აქვს ნება... ჩვენ დღეს უკვე ბატონები ვართ!

გესმის ოქნომან! მე დღეს... მე დღეს... მე ვარ ბატონი!

ვუცავე, თუ ასე გაგარქმელდა და ყოველ დღე ახრჩო,

ჩვენზე რომაელთ დიდი ძალა არ დასჭირდებათ!

კურჩი. ის ვისაც ახრჩობს, ხალხს სძარცვავენ...

კლუვიან. როგორც მე და შენ!

მაშ როგორ ვინდა? ქონებას ხომ იქ არ დასტოვებ?

როს უჯან იხვე, უნებურად ოქროც თან მოგაქვს...

ხვალ მე დამსაჯუტო...

კახტ. ჩამოხრჩობით!

კლუვი 6. ჰო ჩამოხრჩობით...

ზეგ ეს კურჩი, მასზეგ ჰანიკ... აქ ვილა დაერჩით?

ეს ოქნომანიც ხომ ნახევრად ჩამოხრჩავილა!

ხოლო რომზე კი გამარჯვება ჯერ არსად არის!

კურჩი. მე ვგონებ სპარტაკს უფრო უყვარს რომის ქალები!

ჩვენ კი აქ ყველას ავეციკრბალა... ქალები... დიახ!

კლუვიან. ლეინოც აკრძალა, მაგრამ იმას ყურს ვილა უგდებს?

მე ვარ ბატონი! მას ვუბრძანებ! რა არის სპარტაკი?!

კურჩი. ახანავებო! დროა მიხედეთ! დროა გაივოთ,

რომ სპარტაკს უნდა ჩამოვიცილოდეთ ჩვენი ჯარბით!

მე რალაც ექვი მებარება, აქ რომ გეაჩერებს...

რაცხან დაბრუნდა ორტორიქსი იტალიიდან

რალაცა ექვი მებარება... იქნებ გეყვიდიან?

ჰანიკ. მე ფიცი მივეც... სპარტაკს მივეც... ვერ ვულა ლატებ!

კურჩი. შე უბედურო! ფიცი მივეც... რა ვქნათ რომ მივეც?

ფიცზე ადვილი დასარღვევი სხვა რალა არის!

მაგ ფრაციელმა ჩვენ ყველანი დაგვიმონავა...

არ გირჩენიათ მონა იყუთ პატრიციების,

ვიდრე სპარტაკის, გაიძვერა გლავიანტორის?

ჩვენთან თანასწორს ქედი რისთვის უნდა ვუხაროთ?

აი, ოქნომანს მეუძლიან დავემორჩილოს

რადგან ჰყავს იგი ერთგულ მონად! სთქვა ევტრეტიმე...

ოქნომან. ახანავებო! მეც მისმინეთ...

ხმები. გაჩერდი! სმენა! ოქნომანი თუხა მართლულობს!

ოქნომან. მართალი არის, მოგვატყუა ჩვენმა სარდალმა,

(ყველანი სახტად დარჩებიან და იძახიან: მოგვატყუა!)

ჩვენი მიზანი მაინც უნდა მტკიცედ დავიცვათ!

მე დღეის შემდეგ სპარტაკს აღარ ვემორჩილები,

მაგრამ ჩვენს საქმეს დაწყობილს კი არ ვუვალატებ.

ყველანი.—ჩვენც შენთან ერთად!..

— ჩვენც შენთან ერთად!

— ავევრჩევიხარ ჩვენ მთავარ სარდალთ!

— ძირს! ძირს! სპარტაკი!

(გარედ ჯარი იძახის: გაუმარჯოს სპარტაკს! ვაშა სპარტაკს!)

ოქნომან. იგი მიგვიწვევს ალბებისენ მთა-კლდე-ღრეებში,

რომ ჩვენი ჯარი ვიწროებში შემოიმწყვდიან

და ამოვუვლიტონ სამედამოდ რომაელებმა.

თურმე ასეთი დავალება ჰქონია ვერაგს!

სპარტაკმა ყველას გვილატა და უფრო მეტად

მინ უვლატა დაჩაგრულთა საერთო საქმეს!

გარედ ყვირილი. გაუმარჯოს დიქტატორ სპარტაკს!

ოქნომან. გესმით, იქ ჯარში ყოვინა მის სახეიშო!

მან მეგობრები მოსყიდა პატივ-მოყვარებ

და შესთავაზეს გაიძვერს დიქტატორობა!

ხელუ კი იქნებ შესთავაზონ მეფეს გვირგვინი!

განა ეს იყო, მეგობრებო, ჩვენი მიზანი?

იმის მაგიერ რომ წაქციულს მტერს მივესიენთ,

დავიპიროთ რომი და მიზანი დავავიგვინეთ,

აქ უსაქმურად გავავიგოთ სრული სამი თვე.

და ახანანებს ღრიანელოთ უგუწურ ვაშას!

ამ დროს კი მტერი ზურგს იმაგრებს ჩვენს შესამუსრად!

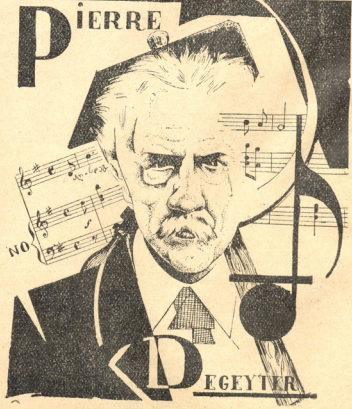
ყველანი.—მოლატა!

— ძირს სპარტაკი!

— არ გვინდა იგი!

— ეხლავ ვაწოვრდეთ!

— ოქნომანია ჩვენი სარდალი!

პიერ დეგეიტერი. ინტერნაციონალის მუსიკის ავტორი.

31

— გაუმარჯოს ოკნომანს!

(ყვეილების გვირგვინებს იხდიან და ოკნომანს ე-
ვრიან ნიშნად პატივის ცემისა).

ოკნომან. მე თქვენ წავიყენეთ პირდაპირ რომზე...

ვგ კი ელოდოს სხვა ერების აჯანყებსა.

დაკპარით საყვიროს! ჩვენი ჯარით უნდა ვაგმორდეთ!

VIII

(საყვირის უკრავენ. დიდი ჩოჩქოლია. გაჩქარებულ ი
შვროლის **სპარტაკ.** უკან მოსდევენ: **კრიქს,** **ორტორიქს,**
მირმილიონ, **ერდელი** და **სხვები.**)

სპარტაკ. რა ამბაუია? რამ ვაგინდებთ?

ოკნომანის მომხრენი: აღარ ვაგინდებარ!

მილალატე ხარ!

სპარტაკ. ვინ მოგშამამთ?

ოკნომან. **სპარტაკ!** შენ თვითონ! მოგვშამამ და გზაც
ავერიოე!

სპარტაკ. (ელდანაცემი) რას ამბობ, ძმაო!

ოკნომან. ჩვენ კარგად ვხედავთ შენ დაფარულს და შავს
განზრახვებს!

ჩვენ მოლალატის ბანაიდან უნდა წავიდეთ
და თუ არ გინდა რომ განვტე, მტრებს ხელთ ჩაუვარდებ,
გამომყე რომზე...

ოკნომანის მომხრეები: რომზე! რომზე!

სპარტაკ. უგუნურებო!

კონსული კრასი ჩვენ წინა სდგას ურიცხვი ჯარით
და მასზე მეტი პომპეუსი აქვთუკნ მოდის.

თქვენ რითი გინდათ ვაილაშქროთ პირდაპირ რომზე,
თუ მოხერხებით მათი ჯარი არ შევასუსტებთ

და სხვა მიწებზე და სხვა ხალხი არ მივიშხარით?

ოკნომან. ვგ მოგონილი ქორი არის! შენგან შეთხზული!

სპარტაკ. მე თქვენი ბედი მიაბარია!

უკმაყოფილი. არ ვაბარია, არა! არა!

ოკნომან. ჩვენ აღვეუდებეთ რომს და მინდა იგი დაიეპყრო!
ჩემს გერმანელებს ალბებს იქით არ გადავიყვან!

შენ გვილალატე!

სპარტაკ. სტყუი შე ლოთო! სახიზლარო!

(**სპარტაკი** ხხალს იზიშვლეს. ავრთუე **ოკნომანიც.** ზოგი-
ერთი იმათი მომხრეებიც ერახანად შეიბძობლებიან, მაგ-
რამ **კრიქსი** უშუაში ჩადგება.)

კრიქს. ჩაავთ ხმლები, თუ თქვენს მიზანს კიდევ სცემთ
პატივს!

ჩაავთ ხმლები...

მეტრა, გულწრფელად ოკნომანი აღვეცხებულა
და თუ ეციკასტელი, დანაშაულს მოინანიებს.

სპარტაკ. (ხხალს ჩაავებს)

თუ ამ მანტიამ და გვირგვინმა აღვიძრათ შური,
აპ დადავით ყველამ ფეხი, ვათუელი იგი!

(მანტიას და გვირგვინს გადაჰყრიან)

მაშ რისთვის ფუშვით ამდენი ხნის ჩვენს მუშაობას?
ნუ თუ არ გესმით, თვისი ბედი რამდენმა მონამ

მოგვანდო რწმენით, რომ ჩვენ იმათ ფუხელმძღვანელებით,
რამდენი კიდევ სხვა სულდგმულობს ჩვენის იმედით?

(თითქმის გოდებით)

და თქვენ კი, თქვენ კი რას მიშერებთ? რა დროს მლა-
ლატობთ?

თქვენ წასვლას ისევ მირჩევნია გული გამიპოთ,
გადაიაროთ ჩემ გულს მკედრზე, რადგან მე ვხედავ,
მაგ საქციელით ჩვენ ნახევრად უკვე დაგმარცხდით!

ზავის ანგელუსი კარ დენის.

მტრისგან მოგზავნილ საწამლაივით რათ მოიშამამთ?
(**ოკნომანი** თივაჩლუნული სდგას. **სპარტაკი** უხახლოვ-
დლება ძმური სიყვარულით, მხარზე ხელს დაადებს)
ოკნომან ჩემო! შეგიძლია წახვიდო ჩემგან.
ხელი აილოთ მონა ძმებზე და მათ დროშებზე,
მხოლოდ აცოდენ, დანაშაუგ არაფერში ვარ!
არა ვარ თქვენი მოლალატე .. ძმობას გაფიცებ,
და არც კი მესმის, რას მახზობებ, რა ლალატს მშამებ!
ოკნომან. შემდეგ ვაგყსაჯონ მიედიფარ და აბა, ვინ მომ-
სდგეს!

(გადის უკან მისდევენ: **ჰანიკ,** **კურიე,** **კლუენი** და
კასტ)
სპარტაკ. ვაი ჩენს გეგმებს სად ეთხრება შვი სემარე!
მტერს შორს ვებრძოლებ, მაგრამ იგი ახლოს ყოვილი!
ორტორიქს. ესლა ჩენს რა გქნათ?
კრიქს. უხეშმა და ჯიუტმა დათემა
განახებერა ჩვენი ძალი!
სპარტაკ! არაფერია ძიებო, სულით ნუ დაიეცემით!
ჩვენ კიდევ დაფერჩა სამოც ათას ჯარის კაცამდე!
აქ დგომა ჩვენი აღარას გზით არ შეიძლება!
უკანასკნელი გეგმაც იქნებ ვაეცემულია;

IX

ივინიე და ჯარის კაცი—**მხლაიგი.**
ჯარის კაცი. დიღო სარდალო! ჩვენს ბანაკში ვილაც მო-
ვილა.

და დაეინებთ ვეთხოვეს: **სპარტაკთან** მიმიყვანეთო!
სპარტაკ. ვინ არის იგი?
ჯარისკაცი. ვეითხეთ, მაგრამ არაფერს ამბობს!
მასხრად გვივლებს: ვინა ხართ რომ მეკითხებითო!
სპარტაკ. წაღო, მოიყვან!

X

ივინიე, ჯარის კაცის გარდა. შემდეგ **მეტრობ.**
კრიქს. ვინ უნდა იყოს?
ორტორიქს. შესაძლოა არის ვიანხმდებიან რომაელები!
სპარტაკ ჩვენ და მათ შორის შეთანხმება არ შეიძლება!
მით უფრო ეხლა, როს ვაივებს ჩვენი ვაითიშვა!
ჩვენ დაგვჩერნია: ან სიკვდილი ან გამარჯვება!
(შემოღის **მეტრობ** პარიკით)
სპარტაკ. ნუ თუ აჩრდილი მეცხადება დამარცხებების!
ვინა ხარ? რა გსურს?

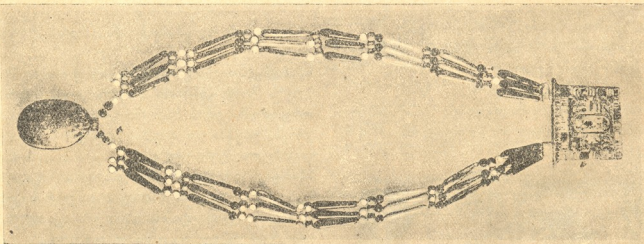

მეტრობ. ვინც ვარ, შენ მიცნობ! ხოლო რაც მსურს, მა-
 ლე გაიგებ!
სპარტაკ. შენი ხმა თითქოს საფლავიდან ძახილი იყოს!
მეტრობ. ჯერ კიდევ საფლავს ფეხით ესტკეპნი, შემდეგ—
 არ ვიცი!

აბა მიქტირე! (პარიკს იხსნის)
ყველანი. მეტრობ!
მეტრობ. მე არ მინდოდა შეემჩნიათ, ვიდრე გნახავდი!
სპარტაკ. ჩეიწო დამლუწო!
მეტრობ. მხოლოდ მაქალეთ! ჩემი დასჯა სულ ადვილია!
 მსურს სამი რამე მოგახსენოთ დიდიან საჭირო.
 შემდეგ ნება გაქვთ საწყალ ნეტრობს გაუმასპინძლდეთ,—
 ვიცი, ფაღვრის არ მომართმევთ, არც მოხრაკულდები!
კრიქს. მივივრის რომ გული შეგრჩენია სამასხაროდ!
მეტრობ. დაფიქსული ვარ სიკვდილს უნდა სიცილით შეე-
 ხდე!

აი ამ რიგად (იღირჯება და იცნის)
სპარტაკ. მორჩი! რა გსურდა?
მეტრობ. პირველი ის, რომ ჯერ შენ უნდა გავასამართლო!
 ტახტის ქვეშედან ჩვენ ორნი რო გამოგვათრით
 ის თუ დასაჯეთ, მე ცოცხალი რაღად გამოვიქვით?
 უნდა შემოპყრეს და მომკითხეს ის ამხანაგი!
 ბევრი მაწამეს... გამომტეხეს და თქვენს სკოლებს რო
 ჯარი დაესხა, დანაშავე მამინ მე ვიყავ!
 მე ამის შემდეგ მავალეზდენ ჯაშუზად მევლო!
 ბევრჯელ ვიპარე მესვინა ტიბრის ტალღებში

ეს სულ პირველად...
სპარტაკ. შენ ჯოჯოხეთის მოციქულად ხომ არ მოვ-
 გზავნენ?
 ის?.. ევტიბიდე? ყველაფერს რომ გულით ვანდობდი?
 მე რომ ის... სცრობო!
მეტრობ. შენ ნება გაქვს ევრე იფიქრო,
 სანამ საბუთსაც არა ნახავ, დიდი სარდალო!
 იქნებ გავინია, უსაბუთო ჯაშუში ვიყო?
 კრასის ბანაკში ბრანდებოდა იმ დღეს ის ქალი.
 შენ თუნდ ამასაც ნუ ირწმუნებ, იქნებ მე შეეცდი,
 სიბერის გამო იქნებ კაცი ქალად შექვენა,
 ხოლო წუხელ კი ეს წერილი გამოუგზავნა
 და მე მოვპარე, თორემ ისე გიყად ჩამთვლიდით!
 ყურე დაუფდე: (წერილს კითხულობს)
 „არა სენატის და არც რომის ძლიერებისთვის,
 „მე ვეცებ მხოლოდ საკუთარსა შურისძიებას!
 „რათა სპარტაკი ვანგმირული, მკვლარი ვიხილო,
 „და მოხრილე მის ცივ ვულსა ფეხი დავაღდა,
 „რომელმა გულმაც სიყვარული ჩემი უარპყო!
 „იმდენი შეძველ, ოკრომანი ექვეში ჩავავდე,
 „და მალე ვნახე ჯარს გათიშულს, არცე დარეულს!
 „როგორც შენ გსურდა, დავაღებდა როგორც მომეც!
 ხელს თუმცა არ აწერს, მაგრამ იგი ევტიბიდე!
 განა არ იცი, სიყვარული ვისი უარპყავ?
სპარტაკ. (დაჭრილ ლონის ობოლს წააგავს მისი ლაპარაკი)
 დამეცით როლი! გამიჩქქვეთ შუაზე თავი!

შესანიშნავი ყელსაბამი ტუტაუნაშონის აკლდამაში ნაპოვნი.

მაგრამ თვით თავი თევზებისთვის ვერ გავიმეტრე!
 ეხლა კი მე ვარ მსაჯული და უნდა დამსაჯოთ!
სპარტაკ. მე ჩვენ ვიცილით, მეორე სთქვი!
მეტრობ. აი, მეორეც:
 რადგან ჯაშუშის გზას დავადეცე,— ამოვიჩიე
 ჩემი ხელობა სარგებლობას სად მოიტანდა,
 რომ მომავალში ჩემი თავი აღარ წყველიანთ.
 უკანასკნელი თქვენი ვეგმა გაქემულია
 და რომეულნი გარს ვარტყიან ურიცხვი ჯარით!
სპარტაკ. ვინ არის ჩვენში მოლაღატე, ვეგმის გამცემი?
მეტრობ. დიახ, მესამე და მთავარიც სწორედ მე გზახლავს!
 ის არის ქალი ევტიბიდე... (ყველანი ვაცვიფრდებიან)
სპარტაკ. ჰა? როგორ? რა სთქვი?
მეტრობ. ევტიბიდე!
 ამავე ქალის დავალებით მე გითვალთვალებ
 და გავეც შენი სიყვარული ვაღვრისთანა—

მე მას ვანდობდი მზევრავ დასტას... მტერი კარზეა...
 შე უბედურო, თავი ჩემო! ძლიერი სპარტაკ!
 როგორ დავახზო ერთმა მწირმა სუსტმა არსებამ!
 რომელიც ერთ დროს მე სიყვარულს მფიფიქვობდა!
 რატომ ვერ მივხვდი, ქალის ვნება შურს იძიებდა!
 სად არის იგი! აქ მომგვარეთ! ო, აქ მომგვარეთ! (ერთი
 გლადიატორი გადის)
 უშველით!
მეტრობ. მე კი აქ უფრო მისთვის მოველ რომ თავს
 ხოლო მე არსად მდგომებეა ლოთის და მამბულარს?
 ჩემი ცხოვრება სავეს არის მძიმე ცოდვებით...
 გარემოება ასრე შეხვდდა და ვერ დავესლიე.
 იმათ კისრზე იყოს ჩემი დანაშაული! (მახვილზე აგება)
გლადიატორი. (შემოღის)
 დიდი სარდალო! ევტიბიდე აქ აღარსად სჩანს!
სპარტაკ. ათასი ოქრო, ვინც მომიკვანს ცოცხალს, გინდ
 მკვდარსაც!

(გარდ საყვირის ხმა. გლადიატორების ძახილი.)
გარდ ხმები: ჩქარა აისხით იარაღი!

XI

ივინივე, შემდეგ მოხრობლები.

მოხრობელი: რომაელებმა ოცნომანი შემოიმწყვდიეს!
თვითონ დაიჭრა სასიკვდილო! შევლას თხოვლობს
სპარტაკ. ო, ჩემო ძმაო დაღუპული! ძმაო ოცნომან!
შენ მახევი ხარ.... ჩვენც დავგვუპე... ახ! ქალი! ქალი!
I მოხრობელი მან თავის მღვებელს ევტიბიდეს თავი მოპ-

კვეთა

რადგან შეუტყო ვერაგობა, ჩენი ღალატი!
(ევტიბიდეს თავს ფეხთაქვეშ გაუფორებს)
მიწერ მოწერა აღმოაჩნდა რომაელებთან!
სპარტაკ შუბზე აავთო და უჩვენეთ ჩემს ლეგიონებს!
I მოხრობელი თვით ოცნომანი ღრიალებდა როგორც ნა-

ღირი:

ძმების წინაშე დანაშაულს ვინ შემინდობსო!
სპარტაკ ვაი საბრალო, დაღუპული ჩემო ოცნომან!
შენ, მირმილიონ და ერდელი! მიეშველებით!
კრიქს შენი ჯარი წაიყვანე მარცხენა მხარეს!
შენ კი ორტორიქს ჩემს ბრძანებას ელოდებოდე!

II მოხრობელი. დიდო სარდალო! თავს დაეხსნენ
ერთი ათს ებრძვის...—უჟან მისდევს ურიცხვი ჯარი!
სპარტაკ. უბრძანეთ დაჰკრან დაფ-ნაღარას! გულს ნუ

წინა სანგრებს!

გაიტეხთ!

და თუ სიკვდილი გეიწერია, მოგვედეთ გმირულად...
(ყველანი მსწრაფლ გადიან. ისმის დაფ-ნაღარის ხმა
და ერთმანეთის ძახილი.)

სპარტაკ. (მაღლობიდან სცენის სიღრმეში)
ნუ შეუტკრებით! თქვენთან არის თქვენი სარდალო!
დღეს გარდასწყდება თქვენი ბედი საშვილიშვილოდ!
თუ ვაიმარჯვეთ, თქვენი არის ქვეყნის სიმდიდრე!
არ გეყოლებათ ჯალათები და მტაცებლები!
ყველა თქვენგანსა მიეცემა საცხოვრებელი!
თუ გვიყვართ თქვენი დაღუპული ცოლი, დედ-მამა!
თქვენი შვილები ცხენის ფეხით დაჰქოვროილები.
უჟან დახევა აღარას გზით არ შეიძლება,
უნდა იბრძოლოთ უჟანასკნელ სისხლის წვეთამდე.
ან გამარჯვება, ანუ სიკვდილი (თითონაც გადაეშვება.
ისმის ომის ხმაურობა. საომარი მარში).
ფარდა.

შედეგი ჭურის ოცნამიკისა.

პ ი ნ ო

საბჭოთა რესპუბლიკების კავშირი, რომელიც ორი-სამი წელია არც კიათავი მისვენებელია, დიდი ენერჯია შეუღდა ომის და მისი შედეგების მიერ დანგვილ წარმოებების აღდგენას. ყოველ დარგში არის დიდი მუშაობა და დღით-დღე უმჯობესდება მდგომარეობა. თითქმის ასეთივე ხდება ქონწარმოებაშიც. უკანასკნელ წლებში სახელმწიფოს ემორღობა ირგავინება და მილიარდებმა ამ დარგსაც დიდი ყურადღება მიაქციეს.

ამერიკის შეერთებულ შტატებში ყოველ დღიურად 35 მილიონი დამსწრე ჰყავს კინო თეატრებს. არის 146 კინო ფირმა და 63.000 მუშა-მოსამსახურე, გარდა რეჟისორებისა და აქტიორებისა. ყოველ კვირაში ამაზღებენ 10.000 მეტრ ლენტებს. 76 სპეციალური ყოველ დღიური ყურნალია და მრავალი კვირული, ორკვირული და თვიური (ჩვენში კი მთელი წლის განმავლობაშიც იქნებ ვერ წააწყდეთ ერთ წერილს კინოზე). საუკეთესო დანახვები უჭირავს კინოთეატრებს. ისტემენ — თეატრი, აშენებული ცნობილი ისტემენის მიერ ტენისკის და ხელოვნების უკანასკნელ სიტყვით, იტყვს სამი ათასამდე დამსწრეს. თეატრში არის სიმფონიური ორკესტრი 56 კაცისაგან შემდარი. ყველას დასრულებული აქვს კონსერვატორია.

ეს საილუსტრაციოდ, იმიტომ, რომ საბჭოთა რესპუბლიკების კავშირს და ამერიკის შეერთებულ შტატებს შორის მფავსებას ენახებოდნენ. მომავალში ჩვენს კინემატოგრაფია, თუ ამთავიდანვე მიეცა ჯეროვანი ყურადღება, მიადწევს ახალ სიმაღლეს. მართალია, ჩვენ კინო წარმოება დღეს ძალიან დაეცემულია, მაგრამ თუ წარსულს ვამახვებდეთ, დავინახავთ, რომ მისი აღდგენა შეიძლება. იმამდე რუსეთის კინემატოგრაფია არ ჩამორჩებოდა მაშინდელ ყველაზე წინ მდგომ საფრანგეთის და იტალიის კინემატოგრაფიას. ომის დაწყების შემდეგ ის დაეცა. ამ დროს დაავარჯა პირველმა საფრანგეთმა და იტალიამ და ამერიკამ სენსაცია მოახდინა კინემატოგრაფიაში, წინ გაუსწრო ყველა სახელმწიფოებს, თუმცაღა ეხლა საგრძნობო კონკურენციას უწყევს ჯერმანია. მართალია ამერიკული სურათები თავისი შინაარსით დიდ ღირებულებას არ წარმოადგენენ, მაგრამ ტენისკის მხრივ უდიდესი მიღწევაა.

რუსეთის ძალები, რომლებიც ამის შემდეგ უტყბოთში გაიფანტენ სასწაულს აღდენენ კინემატოგრაფიაში. მოჭეუბინი, ეს სახელგანთი მოწაფე დიდი ხელოვნების პრეტალხანების, დღეს ერთ-ერთი ფიგურაა, თუ გნებავთ, მსოფლიო მაშტაბითაც. კინემატოგრაფიის უმაღლესი ტენისკით, ამერიკული პლანებით, დიაფრაგმებით და ზომიერი ამერიკული მონტაჟით მის მიერ გაიამაშებულ სურათებში, შედგებიან და ჩრდილავთ პირველ ხარისხოვან სურათებს. მოჭეუბინს ჩვენ ვხედავთ მზავსად ჩარლი ჩაპლინისა და დეგლას ფიეირბანსისა ერთს და იმავე სურათში როგორც რეისორს, როგორც მთავარ გმირს და როგორც სენაროებს. სურათისსაში ეს უმთავრესი შემოქმედი ერთს პირვენებაშია. მთლიანობა არ იკარგება. არ არის სურათში არავითარი დისონანსი. ესეცა მრავალი და ს. უტყბო კინემატოგრაფიული ძალებია რუსეთში. მიუხედავად ყველა ამისა მაინც სდუმან საუკეთესო ატლებები და თუ მუშაობა არის — არა ისეთი, როგორიც უნდა იყოს. არ იქნა მისი სკეპო სიმალეზე აყვანა. ამის მიზეზია კა-

პიტალის უქონლობა. სახელმწიფოს არ ენებრმეწამებთ დარგში, რომელიც თხოულობს დიდ თანხას და ისიც დიდ ხნით, კაპიტალის მოქცევა. კერძო კაპიტალს ამისათვის არ სცალია; ის სპეკულიაციის ეწევა. ძალიან საზიანოა ასეთი მდგომარეობა. აუცილებელია სახელმწიფომ უნდა გაიღოს სკეპო თანხა, აგრეთვე კერძო კაპიტალსაც მოუწოდოს თანამშრომლობისკენ. მხოლოდ ამ საშუალებით შეიძლება კინო წარმოების აღდგენა. როცა იქნება სკეპო კაპიტალი, მუშაობა იწარმოებს და ამით დროსაც მოივებით და ხარჯების დიდ შემცირებას; სურათები აღრე დამზადდება და იფთავთ.

მრავალ შეუქნია ოქრის მილიონები და სასახლეები კინემატოგრაფიულ ლენტების კონტორისაგან. განა ცული იქნება ეს ოქრის მილიონები სახელმწიფოს საღარიბო, შეიღდეს სხვა დარგის ასლოობინებლად.

მრავალი საზოგადოება, რომელიც აესებს მრავალ კინო-თეატრებს და შექქერიან ელექტრონის ციმციმს ეკრანზე, ამავე საზოგადოებს სემწარით აღზრდის კეთილსამსახური და აგრეთვე სახელმწიფოს ბიუჯეტის სიმტკიცე თხოულებენ კინემატოგრაფიას ამ თავიდანვე მიეცეს მისთვის სკეპო და სკეპო რესურსები.

მუშათა კლასის ხელშია სახელმწიფო და მისი ყოველივე დარგი მის აქვს დაპყრობილი. მხოლოდ კინო-ეს გიგანტი და ბუმბერაზი ჯერ კიდევ დაუპყრობელია და სკეპოა მისი დაპყრობა.

საქართველოში უყვე აოის ნიშნები კინოს განვითარებისა. ჩვენს ბუნება საუკეთესოა კინო წარმოებისათვის. სკეპოა მხოლოდ ორგანიზაცია, რომელშიცა სახელმწიფოც იქნება მონაწილე. ასეთი დასაწყისი უყვე არის, კინო წარმოების აქტიურული საზოგადოება, მაგრამ სკეპოა მუშაობის გაცხოველება, და მაგარი ნეითიერი ფონი. უამისოდ დაწყება თავშივე ჩაყვდება. ქართული კინო წარმოების, ყოველ ექვს ვარებში, შეუქლია მოზოის მსოფლიო ბაზარში.)

o. ხ. — o.

სახელმწიფო კინო მრავალობა.

პირველად ამ. გ. გოგიტიძემ 1916 წელში დაიწყო საქართველოში კინო წარმოების მოგვრება. მისი მეთაურობით და ხარჯით გადაღებულ იქნა სურათი „ქრისტინე“.

შემდეგ, როდესაც სურათის გადაღება სავსებით გამართლდა, გ. გოგიტიძემ განიზრება წარმოების გაფართოება და ამ მიზნით მიმართა ცეკავშირს, რომლებიც დიდი ყურადღებით შემდეგ მისი წინადადება, მაგრამ საქმე არ გაზადა ჩვეულებრივ ელვარობის მიხედვით, ცეკავშირის სათავეში ჩადგომის დროს, მუშაობა განისაზღვრება მხოლოდ რამდენიმე კონო ქორნიკის გადაღებით.

შემდეგ კინოს საქმე საქართველოში იღებს ნაწევრად სახელმწიფოებრივ ხასიათს. შესდგება ტრესტის, სახალხო განათლების სამინისტროს, ერთობა კავშირის და ცეკავშირის შენადგენლობით. შეძენილ იქნა პერონეს ატელი. განსაზღვრული იყო კინოების მოწყობა ყველა საქართველოს დაბებში. საქ. გასაბჭოების შემდეგ იმავე გ. გოგიტიძეს მიმინდობილ აქვს განაზრძოს ორგანიზაცია კინო წარმოებისა.

მაშინ ერთად მუშაობს ა. ნაზაროვი, წარმოება გადადის განათლების კომისარიატის ხელში. მუშაობა მიმდინარეობს მეტად მცირე თანხებით. მაგრამ კინო ქვეყნის ელვება ექსპლუატაციისათვის თეატრები არაფრისადა და აპოლონი. შემოსავალი ამ თეატრებში აღ მზარდება ახალ სურათების დამზადებას. პირველად მზადდება არსენა ჯორჯიაშვილი, სურათი რომელსაც მოჰყვებ დიდი გამარჯვება როგორც კავკასიაში ისე რუსეთის ყველა ქალაქებში. წარმოება იხ-

სახალხო მეურნეობის უმაღლეს საგჰოში და შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატის

საკვლეპულ დავგენილება № 30

1923 წ. დეკემბრის 6.

თანხმად ს. ს. ს. რ. სახალხო კომისარია საბჭოს დადგენილებისა, 1223 წ. ოქტომბრის 10-ის თარიღით და № 31-ით, ს. ს. ს. რ. ტყავეულობის მრეწველობის აღორძინების და ნელი ტყავეულის სისწოროთი აღრიცხვის და განაწილების მიზნით, და აგრეთვე ნელ ტყავის ბაზრის მოსაწყისიგებლად, სახალხო მეურნეობის უმაღლეს საბჭოს პრეზიდიუმმა და შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატმა დაადგინეს:

1. საქ. ს. ს. რ. ფარგლებში სასაქლოებში დაკულლ ოთხეუბ საქონლის ტყავების მთელი რაოდენობა პირველ რიგში გადაიდება სახალხო მეურნეობის უმაღლეს საბჭოს ტყავეულობის განყოფილებისათვის, რომელიც ყიდულობს ამ ტყავებს ნაღ ფულზე, ყიდვის დროს, თვითნებლად ადვილობისათვის საქართველოს სახალხო მეურნეობის უმაღლეს საბჭოს მიერ დაწესებულ მაქსიმალურ ფასების მიხედვით.

შენიშვნა: ა) ნელი ტყავეულის ფასებს მთელი რესპუბლიკის ფარგლებში აწესებენ საქ. სახალხო მეურნეობის უმაღლეს საბჭოსთან არსებული განსაკუთრებული კომისია, რომელშიაც შედიან ს. მ. უ. ს. ტყავეულობის განყოფილების ეკონომიურ სამმართველოს, ცენტრალურ სავაჭრო სამმართველოს და სავაჭრო სააგონდო ბირჟის თითო წარმომადგენელი. ბ) ნელ ტყავეულის ფასს, საქონლის დაკვლის დღეს, იხდიან ს. მ. უ. ს. აგენტები, რომელნიც სინჯავენ ტყავებს და იძენენ მათ ნაღ ფულზე.

2. ნელი ტყავების შესყიდვას აწარმოებენ ამ საქმეზე დავალბული ს. მ. უ. ს. რწმუნებულნი ან ადვოკატივი ორგანიზაციები.

3. იმ შემთხვევაში თუ ს. მ. უ. ს. ტყავეულობის განყოფილებამ პირველ დღესვე ვერ შეიძინა ტყავის მთელი რაოდენობა ან ნაწილი, დარჩენილი ტყავის მთელი რაოდენობა თავისუფალ ბაზარზე იყიდება, საქ. ს. მ. უ. ს. მიერ დაწესებულ ფასებში.

4. ნელ ტყავის სწორი აღრიცხვის განხორციელების და აგრეთვე ბაზრის მოწესრიგების მიზნით, ამ საგანზე დავალბულ ს. მ. უ. ს. რწმუნებულთ უფლება ენიჭებათ ზედამხედველობა გაუწიონ თავისუფალ ბაზარზე ნელი ტყავეულობით ვაჭრობას.

5. სახელმწიფო ტყავეულობის ქაზინების ნელი ტყავეულით უზრუნველსაყოფათ, ნელ ტყავეულობის შესყიდვა და საქ. ს. ს. რ. საზღვრებიდან გაზიდვა სწორიგებს განსაკუთრებით საქ. სახალხო მეურნეობის უმაღლეს საბჭოს ნებართვით, როგორც ეს უკვე იყო გამოცხადებული ს. ს. რ. კ. გზათა მიმოსვლის სახალხო კომისარიატის ამიერ-კავკასიის რწმუნებულის განკარგულებაში № 13 ოქტომბრის 24 თარიღით.

6. ყველა პირნი და დაწესებულებანი, როგორც სახელმწიფო და საზოგადოებრივი, ისევე კერძონი რომელიც წინასწარ განსაზღვრით, ვეგრედ აუხევენ ამ დადგენილებას, პასუხის გებაში მიეცემათ ს. ს. რ. სისხლის სამართლის კოდექსის 145 მუხლის წესით.

7. ამა დადგენილების ცხოვრებაში გატარება ევალება საქართველოს სახალხო მეურნეობის უმაღლეს საბჭოს.

8. ყველა სამაზრო და საქალაქო აღმასრულებელი კომიტეტები სახალხო მეურნეობის უმაღლეს საბჭოს ყოველმხრივ დახმარებას უწევენ ამა დადგენილების ცხოვრებაში გასატარებლად.

9. დადგენილება ესე ძალაში შედის დღიდან მისი გამოქვეყნებისა.

ს. მ. უ. ს. თავმჯდომარის მოადგილე: ავაქოვი.

შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარის მოადგილე ტალახაძე.

ს. მ. უ. ს. საქმეთა მმართველის მოადგილე: იაშვილი.

ს. მ. უ. ს. სალითონო განყოფილება ს. მ. უ. ს.

ამით აუწყებს, რომ სალითონო განყოფილება გადავიდა ხერქესიძელის ქუჩაზე 115.

26 კომუნარტა სახელობის ქარხანაში. კოლფაზია.

სცენარიების კონკურსი.

პრემია
გაგანი

სახ. კინო მრეწველობის სააქციონერო საზოგადოება აცხადებს სცენარიების კონკურსს კინოს სურათების გადასაღებად. სიუჟეტი თანამედროვე — რევოლუციონური სამხატვრო. უკანასკნელი ვადა სცენარიების წარმოსადგენად 25 იანვარი 1924 წლისა. პირველი ჯილდო — 20 ჩერვ., მეორე ჯილდო 15 ჩერვ. და მესამე 10 ჩერვონეცი. ცნობების მისაღებად უნდა მიემართოს „გოსკინპრომ“-ს ლორის მელ. ქ. ნ. დღის 10-12 საათ. სააქციონერო საზ-ბა „გოსკინპრომ“-ი ამით აუწყებს რომ იმ პირთ ვისაც კინო სურათების გადაღებაში მონაწილეობის მიღება სურს რეგისტრაციაში უნდა გატარდეს გოსკინპრომში. რეგისტრაციის დროს უნდა წარადგინონ ფოტოგრაფიული სურათები.

მიღება დღის 10 - 12 ს. აშხ. მაკაროვთან | | აღრები: „სახკინმრეწვ“, ლორის მელიქოვის ქუჩა № 5.

11 დეკემბერს

ს. ს. რ. პ. სახელმწიფო ბანკის ს. ს. რ. პ.

აშიარ-კავკასიის სამოქმედო განყოფილების მაიდანის სააგენტო (მაიდანის, ბერძნული ქარავსლა)

დაიწყოს

თავისი მოქმედება. სხვა სახანკო ოპერაციებთან ერთად სააგენტო აწარმოებს მშრომელთა ნაოფლარის მიღებას შესახად 1) მიმდინარე ანგარიშებზე 250 განათავსე ჩაკონსეპტით და 2) ანაზანს, არა ნაკლებ ერთი თვის ვადით

4000 განათავსე ჩაკონსეპტით

სრულიად რუსეთის კოოპერატიული

ბანკი

საქმიანო განყოფილება

(თავისუფლების მოედანი, ლადო დუმილის ქუჩის და სომხის ქ. ი. ვახუშტის ქუჩის) *

იღებს პროცენტების წევრებისაგან ამიერკავკასიის ფულის ნიშნებს მიმდინარე ანგარიშზე

ჩერვონცების ანგარიშით დღის კურსის მიხედვით. მუშებია და მოსამსახურეებისათვის, რომელთა უმრავლესობა მოკლებულია ბანკში დღისით მისვლის საშუალებას, ბანკის სალარო ღიაა საღამოობით საღამოს 6-დან 7 ნახევარ საათამდე ყოველდღე, გარდა კვირა-უქმე დღეებისა.

ს. მ. უ. ს. პოლიგრაფიული განყოფილება.

რუსთაველის პრ. № 27 ტელ. №№ 7-41 და 3-01.

პოლიგრაფიული
განყოფილება

იღებს ყოველგვარ წახტამბო და სვლითოგრაფიო ქეკვეთებს.

პოლიგრაფიულ განყოფილების განკარგულებაშია 4 სტამბა: ერთი ლითოგრ-ფია და ერთი ასოთჩამომსმელი ქარხანა

უმსრულება სწრაფად და სუფთად

პოლიგრ. გან-თ. არის საწერ-ქალაღლის მღაზნა, რომელიც აწარმოებს ვაქრობის ბითუმით და ნაჭრობით. იღებს შეკვეთებს ქალაღლის და საკანცელარო ნივთების დამზადებაში.

პოლიგრაფ განყ.

ყოფილი თამაგუვის პასაჟი

ქალაქის აღმასკომის პირდაპირ

ი ს ს ნ ე ბ ა

ზ ა კ გ ო ს ტ ო რ ბ ი ს

საპითუმო საწყობი

ყოველგვარ საზღვარგ-რეთული საქონლის გასაყიდათ, არსებობს

შემდეგი განყოფილებანი:

1. ძიმიპურ—ზარაგაცეპიული.
2. ელემბრო—ბენიძური.
3. სასოფლო—სამეურნეო.
4. სამანუშაპტურო—გალანბარეული.
5. სამეფარლო—საკანცელარო.
6. საბარსულ თურქული საქონელი.

სახელმწიფო დაწესებულებებისა, წარმოებებისა და კოოპერატიულ ორგანიზაციებისათვის დიდი

შელავატი

ქ. თბილისში რუსთაველის პროსპექტზე სახლი № 18. დარაბა 713.

მიტროფანე ლალიძის

ხილულ მადნეული წყლის საეპტროში ზამთრის სეზონისათვის გაიხსნა სუფთათ მორთული

კ ა ზ ე

სადაც მსურველებს ყოველ დროს შეუძლია მიითხოვოს და მიიღოს კარგი მაღალი ლირების მასალე-ბისაგან მომზადებული: ჩაი, ყავა, რძე, შოკოლადი, კაკაო, მაწონი, ხორციის პირაშუკები **სამაჟაპრებში** და სხვა და სხვა ნაირი ნამცებრები.

მიითხოვეთ ყველგან მიტროფანე ლალიძის საუკეთესო ხილულ მადნეულის წყლები, რომელთაც გემო და არომატი საამური აქვს და თანაც ჯანმრთელობისათვის სრულიად უვნებელია, რადგანაც იგი მომზადებულია ნაღული წყლით და ნამდვილი ბუნებრივი არჩეული ხილულულობის წვენიდან წმინდა შაქრით.

ტფილისის კომუნალური ბანკის გაეგობება

ამით აცხადებს საკუფლთაოდ, რომ მიმდინარე წლის 5 დეკემბრიდან განკმა
დაიწყო მოკვლევა და აწარმოებს წესდებით ნება დართულ ყველა
საბანკო ოპერაციას.

ბანკი მოთავსებულია პუშკინის ქუჩაზე სახლი № 3.

მანქანების ავტოპარკის ლიცენზიაზე ფიქსირებული სახელობისა

გ ა კ ო შ ი

ამჟამად: მანქანებს მრეწველობისა და სასოფლო მეურნეობისათვის, ფოლადისა და თუჯის ნაწილებს,
მსხვილ ნაქედებს, ასრულებს ქვაბისა და ხიდის ყოველგვარ სამუშაოს.
საწყოებში აქვს: ნაეთის მამოძრავებელი, ლოკომობილები და ავტომობილები (კაბიატალურად შე-
კეთებული), ტუმბოები სარწყავი და დგუშისანი და ქვაბები.
ქარხანას მიღებული აქვს საბაგიო დიპლომი, საზღვარ-გარეთიდან მოტანილ სპეციალურ
დაზგებით ცილინდრულ და კონიურ კბილანების (шестерня) დამზადებისთვის.
ქარხანაში 1000 მუშასა და მოსამსახურეზე მეტია.
წარმომადგენელი საქართველოსა და სომხეთისათვის: აზნავთის ტფილისის კონტორა, კალოუბნის
ქუჩა № 15, ტელეფონი № 9—95.

სრულიად რუსეთის ტყავინდიკატი

ტფილისის კონსტორა

(სასახლის ქ. № 5)

აწვის ნაღდ საქონელს საწყოში: პალმის ტყავს, „პოლუვალს“ „მასტაიოს“, ტავან-
როვის სახელმწიფო ქარხნებისა, უმაღლეს ხარისხისა სამუშაო ფესსაცემლ
„სკოროხოლ-ს“, სამუშაო წილებს და სხ. საქონელს.

იღებს დაკვეთებს: როგორც ზემო აღნიშნულ საქონლებზე ისე რბილ საქონელზე, სახელდობრ:
ბრომსა, სხვადასხვა მარკისა, „სკოროხოლის“ ქარხნისა და სხვ. ქარხნებისა.

ფასები რბილ საქონელზე შედარებით რაჭობაგრის პრეზიპუკანტთან დაკლებულია 25—30-დე

დაკვეთის შესრულება 2—3 კვირის განმავლობაში

ყოფილება: მსხვილფეხ საქონლის ნედლ ტყაველობას უმაღლეს ლირსებისას.

სახელმწიფო და კოოპერატიული ორგანიზაციებს ვანსაკუთრებული შეღავათიანი პირობებში